

En god bebyggd miljö från ord till handling

- en studie om samverkan och lärandeprocesser i Ronneby

A Good Built Environment from Words to Actions - A Study on Collaboration and Learning Processes in Ronneby

Michaela Rosell

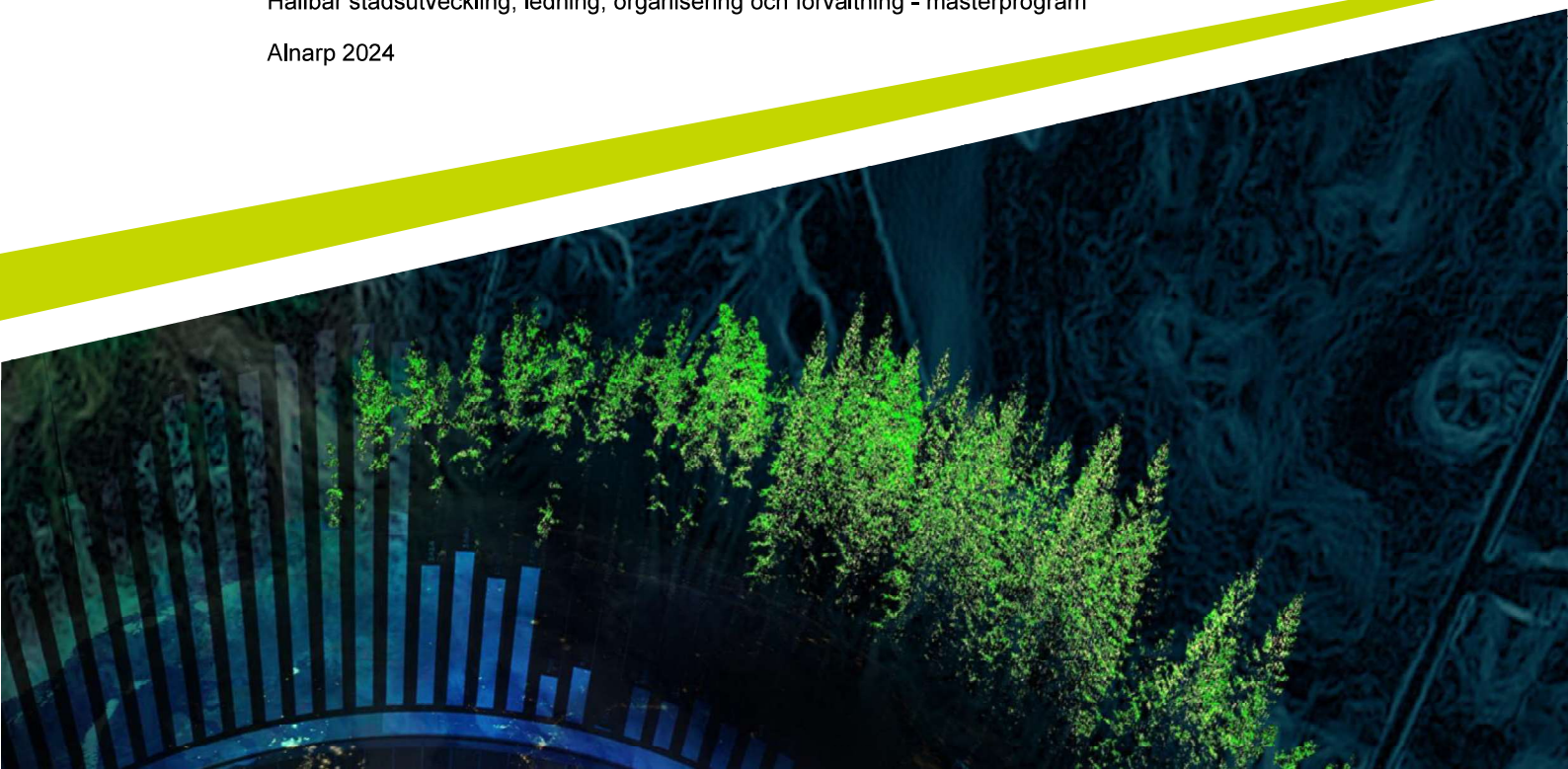
Självständigt arbete • 30 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Alnarp 2024

En god bebyggd miljö från ord till handling

– en studie om samverkan och lärandeprocesser i Ronneby

A Good Built Environment from Words to Actions - A Study on Collaboration and Learning Processes in Ronneby

Michaela Rosell

Handledare: Anders Larsson, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Gunilla Lindholm, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Bitr. examinator: Scott Wahl, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: A2E
Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture
Kurskod: EX0859
Program: Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram
Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2024

Nyckelord: God bebyggd miljö, samverkan, lärandeprocesser, organisatorisk kapacitet, implementering, fysisk planering, mindre kommun

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbar

Sammanfattning

Det finns idag ett uttalat behov av att skapa en mer holistisk syn på hur landets kommuner kan bidra till en hållbar samhällsutveckling där idéer om hur utvecklingen ska hanteras i stort föregåtts av storstädernas tolkningsföreträdare. Det finns en stor variation av både utmaningar och förutsättningar som måste beaktas där de mindre kommunerna i landet har svårare att tillgodose de globala målen, Agenda 2030, och Sveriges miljö kvalitetsmål. Utgångspunkten för arbetet har varit att genom en fallstudie av det goda exemplet Ronneby kommun studera förutsättningar för implementering av miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö" vid fysisk planering i en mindre svensk kommun. Analysen har skett utifrån ett teoretiskt perspektiv där samverkans- och lärandeprocesser antas kunna bygga upp en organisations kapacitet och legitimitet att driva planprocesser i önskad riktning. Forskning och kunskap kring dessa perspektiv är utbrett, men hur och om den mindre kommunen kan arbeta effektivt genom dessa metoder för att öka chanserna att bidra till hållbarhetsmålen är inte lika tydligt.

Resultatet stärker många av de teoretiska ingångarna men ur den mindre kommunens perspektiv. För att inleda ett organisatoriskt förändringsarbete visar studien att tillämpning av ett vetenskapligt baserat designkoncept, såsom Cradle to Cradle®, kan utgöra god grund för en gemensam riktning, lärande och kapacitetsuppbyggnad. Bland annat visar studien också att förändringsarbete med fördel kan initieras i projektform, vid sidan av befintliga administrativa strukturer. I sammanhanget kan också engagemang och bred förankring utläsas som framgångsfaktorer. Mellankommunal och regional samverkan samt samverkan med näringsliv framgår också som viktiga förutsättningar för att bygga upp kapacitet och resurser för det egna hållbarhetsarbetet, samtidigt som det främjar ett holistiskt perspektiv av stadsutveckling. Att verka för transparens och kunskapsspridning kring kommunens hållbarhetsarbete gentemot medborgare kan också antas ha en positiv inverkan vid planrelaterade medborgardialoger. Med utgångspunkt i fysisk planering framgick att kommunen haft mycket goda förutsättningar för framgångsrik implementering när kommunen ägt hela processen, då mer specifika klimatanpassningsåtgärder kunnat implementeras. Trots hög kapacitet samt tydliga och genomarbetade riktlinjer kvarstod dock behovet av mer flexibla förhållningsätt vid extern byggherre, då den mindre kommunens låga bygggrättsvärde inte gått att frångå utifrån rådande marknad och regelmässiga ramverk.

Förord

Med den här uppsatsen avslutar jag mina fem års studier med en kandidat i Fysisk planering från BTH, Karlskrona och nu en master i Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning från SLU, Alnarp.

Jag vill ta tillfället i akt att rikta ett stort tack till min handledare, Anders Larsson, som bidragit med sin kompetens och gett värdefulla insikter och vägledning under vårens skrivande. Jag vill också tacka informanterna från Ronneby kommun för att de generöst delat med sig av sina erfarenheter. Vidare vill jag också rikta ett stort tack till min familj och vänner som funnits där med stöttning och uppmuntran under våren. Ett särskilt tack till min dotter, Lova, för att du påmint mig om att man behöver busa och skratta mellan varven.

Michaela Rosell

9 maj 2024

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1 Bakgrund	9
1.1.1 <i>En hållbar samhällsutveckling</i>	9
1.1.2 <i>Miljö kvalitetsmål från ord till handling</i>	10
1.1.3 <i>God bebyggd miljö</i>	10
1.1.4 <i>Hållbarhet – Ett ostrukturerat problem</i>	11
1.2 Syfte och avgränsning	13
1.3 Frågeställning	13
2. Metod.....	14
2.1 Fallstudie	14
2.1.1 <i>Val av fall</i>	14
2.2 Dokumentstudier	15
2.2.1 <i>Innehållsanalys</i>	16
2.3 Semistrukturerad intervju	17
3. Teoretiskt ramverk.....	18
3.1 Systemteoretiskt perspektiv	18
3.2 Nätverksstyrning.....	19
3.2.1 <i>Konsensusskapande och implementering</i>	21
3.2.2 <i>Strategibildningsprocesser</i>	21
3.3 En evidensbaserad praktik.....	22
3.3.1 <i>Organisatorisk evidens</i>	22
3.3.2 <i>Vetenskaplig evidens</i>	23
3.3.3 <i>Professionell evidens – Veta hur</i>	25
3.3.4 <i>Intressentevidens - Ett vardagslivsperspektiv</i>	26
3.4 Tillämpning av teoretiskt ramverk.....	27
4. Litteraturoversikt	29
4.1 Planeringspraktikens ramverk	29
4.1.1 <i>Miljöbalken</i>	29
4.1.2 <i>Plan- och bygglagen</i>	29
4.1.3 <i>Kritik mot nuvarande lagstiftning</i>	30

4.1.4 Miljöbedömning.....	31
4.1.5 Kritik mot miljöbedömningar	31
4.2 Byggherrens perspektiv.....	32
4.3 Implementering av nya planeringsideal.....	33
4.3.1 Interorganisatorisk implementeringsprocess	35
4.4 Statsmakten och en förändrad ekonomi	36
5. Resultat av fallstudie – Ronneby Kommun	39
5.1 Om Ronneby.....	39
5.2 Cradle to Cradle och arbetsgruppen Cefur	40
5.2.1 Ett designkoncept.....	40
5.2.2 Cefur.....	41
5.3 Dokument 1: Hållbarhetsstrategi för Ronneby kommun 2022–2025	42
5.3.1 Samordning	42
5.3.2 Platsutveckling	43
5.3.3 Implementering i organisationen	43
5.3.4 Förutsättningar	44
5.3.5 Samverkan och kompetensutveckling inom hållbarhet.....	44
5.4 Dokument 2: Generellt kvalitetsprogram för planering och byggande i Ronneby kommun	45
5.4.1 Programmets funktion	45
5.4.2 Samarbete och dialog	45
5.5 Dokument 3: Dialog om framtida Kilen.....	46
5.5.1 Deltagare	46
5.5.2 Medborgardialog.....	47
5.6 Dokument 4: Projektspecifikt kvalitetsprogram – Kilen	47
5.6.1 Projektspecifika mål och intentioner.....	47
5.6.2 Plan för genomförande	48
5.7 Dokument 5: Detaljplan för Ronneby 25:11 m.fl. (Kilen).....	49
5.8 Kommunens perspektiv – Intervju med kommunala chefer.....	52
5.8.1 Förändringsarbetets början.....	52
5.8.2 Samverkan och dialog	53
5.8.3 Praktiskt genomförande	53
5.8.4 Hur blev det sen?	55

5.9 Byggherrens perspektiv genom nyhetsartiklar	55
6. Analys	57
6.1 Analys av fallstudie utifrån evidens-kategorier	58
6.1.1 Vetenskaplig evidens	58
6.1.2 Professionell evidens	59
6.1.3 Intressentevidens	59
6.1.4 Organisatorisk evidens	60
6.2 Implementering av 'God bebyggd miljö'	61
6.3 Metoddiskussion	61
7. Slutsatser	63
8. Avslutande diskussion.....	65
8.1 Flernivåsamverkan och lärandeprocesser	65
8.2 Organisatorisk mobilisering	67
8.3 Samarbete med byggherre	68
8.4 Grönstruktur och biologisk mångfald	69
8.5 Vidare forskning.....	70
9. Källförteckning.....	71
10. Bilagor	79
Bilaga 1.....	79

1. Inledning

Följande kommer bakgrund innefattande problemformulering samt syfte, avgränsning och frågeställning presenteras.

1.1 Bakgrund

1.1.1 En hållbar samhällsutveckling

Samhällsbehovet för en hållbar utveckling är en global angelägenhet och innebär ett komplext samspel mellan globala och lokala nivåer. Begreppet 'hållbar utveckling' myntades första gången år 1987 i Brundtlandsrapporten där det beskrevs som den utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov. Det innebär att jordens resurser ska användas och förvaltas ansvarsfullt och långsiktigt. Hållbarhetsarbetet beskrevs där som en föränderlig process som skall komma kräva anpassningar när nya rön och behov uppdragas (Brundtlandsrapporten 1987). Agenda 2030 kallas den globalt gemensamma handlingsplanen för en hållbar utveckling med 17 hållbarhetsmål med tillhörande delmål som omfattar de tre dimensionerna av hållbarhet; den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Vidare har Sverige 16 gemensamma miljö kvalitetsmål, baserade på Agenda 2030, med tillhörande etappmål som ska verka vägledande för det rikstäckande miljöarbete (UNDP u.å.; Sveriges miljömål u.å.). En grundförutsättning för ett framgångsrikt hållbarhetsarbete inom offentlig sektor anges vara en god och ändamålsenlig hållbarhetsstyrning där natur och miljö vårdas i balans med sociala och ekonomiska hållbarhetsdimensioner. På lokal nivå innebär det att en kommun aktivt jobbar både kortsiktigt och långsiktigt med hållbarhetsfrågor, definierar uppsatta mål, mäter resultat och på så sätt fyller på med kunskap från både framgång och misslyckanden (PWC 2021:4).

Åkerman (2020:8–11) problematiserar kring förutsättningarna för ett framgångsrikt hållbarhetsarbete och hållbarhetspräglade stadutvecklingsprojekt, hon menar att förutsättningar för detta skiljer sig väsentligt mellan olika kommuner, där landets större kommuner står som vinnare. Ett av grundproblemen till detta beskrivs utifrån hur Sveriges politiska samhällsplanering blivit alltmer centraliserad samtidigt som den urbana utvecklingen tar form genom en numera tillväxt- och konkurrensbaserad samhällsutveckling. Kommuner uppges följaktligen jobba alltmer enligt affärsmässiga principer vilket också innebär ett minskat kommunalt inflytande. De olika förutsättningarna som landets kommuner står inför lyfts också fram i riksdagens ställningstagande i strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (u.å.). Där de framhåller tillvaratagande av hela landets utvecklingspotential och vikten av att utgå från de skiftande förutsättningarna mellan platser.

1.1.2 Miljökvalitetsmål från ord till handling

Kritiker hävdar att det behövs en viss skepticism när det kommer till fysisk planering som verktyg för att driva igenom miljökvalitetsmål. Emmelin (se Tunón och Sandell 2021: 279–284) beskriver de allmänna intressena som starka i den strategiska planeringens retorik men svaga vid konkreta ställningstaganden och praktisk tillämpning. Begrepp som “hållbarhetsmål” och “miljömål” anges kunna ha en positiv effekt för den gemensamma referensramen på en retorisk och politisk nivå, men att vidare beakta dess ”vaghet” beskrivs som viktigt. Emmelin menar att målen inte kan förväntas leda till enighet om målens konkreta innebörd, då tolkning av målen beror på person och perspektiv. Gemensamma mål beskrivs följaktligen inte heller vara verkningsfulla verktyg för vägledning i detaljplanering eller lovgivning (Ibid). Metzger et al. (2021) beskriver, liksom Emmelin, att *hållbarhet* är en viktig ideologisk utgångspunkt i samtida planering då det har kraften att föra samman många olika sociala grupper. Detta då hållbarhet representerar något som kan anses vara ”*naturligt önskvärt*”. Ett framgångsrikt ideologiskt koncept anges därför med fördel vara just *vagt*, det vill säga öppet för tolkning där olika sociala gruppers uppfattningar inryms. Författarna menar att trots att ideologi, så som *hållbarhet*, bygger på tillfälliga och föränderliga grunder har det ändå kraften att skapa sociala koalitioner och handlingar genom att det bland annat maskerar just underliggande intressekonflikter.

Boverket och Naturvårdsverket (2000) stöttar att målens innebörd ofta är kopplat till personliga värderingar och problematiserar kring målkonflikter mellan de olika hållbarhetsdimensionerna. Studier visar också att hållbarhetsåtgärder ofta nedprioriteras vid praktisk tillämpning, framför allt i mindre kommuner där exploateringsintresse tenderar att vara lägre än i de större. Anledningen beskrivs utöver en fråga om perspektiv vara tekniska eller ekonomiska begränsningar, eller att kravställning från kommunen saknar tydlighet i frågan (Regeringen 2024: 31–32; Boverket och Naturvårdsverket 2000: 49–51). Samtidigt finns idag också ett högt tryck på Sveriges kommuner gällande tidseffektiv planhandläggning vilket också kan bidra till att kvalitet och hållbarhetsåtgärder inte prioriteras (Brokking et al. 2020: 2, 12).

1.1.3 God bebyggd miljö

Bygg- och fastighetssektorn står för en stor del av Sveriges miljöpåverkan likväl som utsläpp i andra länder till följd av import av byggmaterial. Svenska byggnader står således för ca 40 procent av landets energianvändning och en femtedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser utifrån ett livscykelperspektiv (Boverket 2024; Naturvårdsverket 2023b). ‘God bebyggd miljö’ är det miljökvalitetsmål som i största omfattning berör fysisk planering, varför det också kommer vara huvudfokus i det här arbetet. Riksdagens definition av miljömålet följer:

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

– Sveriges miljömål

Målet är framtaget för att främja en hållbar stads- och tätortutveckling med hänsyn till samhället, miljön och människors livskvalité i den byggda miljön. Utmaningarna är många, bland annat råder konflikter kring hållbarhetsåtgärder som trots resurseffektivitet, så som förtätning, kan stå i direkt konflikt med att främja biologisk mångfald, grönstruktur och en god miljöstatus (Sveriges miljömål 2023). Naturvårdsverket (2023a:14–20) lyfter att målformuleringar kring bevarande av biologisk mångfald i kommunala översiktsplaner är svåra att urskilja i praktiken. Myndigheten efterfrågar en snabb samhällsomställning och politisk prioritering av klimat och biologisk mångfald då den nuvarande utvecklingen uppges kunna innebära irreversibla skador. Utvecklingen i miljön bedöms i nuläget som negativ och att det bara är fyra av de sexton miljökvalitetsmålen som förväntas kunna uppnås till 2030.

Biologisk mångfald är en viktig men inte lika uppenbar resurs att tillgodose för att främja en god bebyggd miljö och stadsutveckling. Naturvårdsverket (2024) beskriver hur biologisk mångfald bidrar till både stödjande, försörjande, reglerande och kulturella ekosystemtjänster. Stödjande ekosystemtjänster kan exempelvis vara livsmiljöer eller jordmånsbildning som utgör grund för att främja övriga ekosystemtjänster. *Försörjande* ger råvaror genom bland annat produktion av mat, *reglerande* kan vara rening av mark, luft och vatten samt att jämna ut effekterna av extremvärder. Slutligen beskrivs kulturella ekosystemtjänster som de som ger oss upplevelsevärden och livskvalitet såsom rekreation och friluftsliv.

Enligt en rapport från Boverket (2022a: 7) återges att miljömålet inte förväntas uppnås till och med 2030 då det främst är energieffektiva byggnader och minskade utsläpp av växthusgaser från byggsektorn som visar en positiv trend. För att styra målet *i sin helhet* i rätt riktning är ett holistiskt perspektiv och samverkan mellan myndigheter, kommuner, näringsliv och andra aktörer, den väg som förväntas leda målet framåt.

I samma rapport framgår att det finns ett stort behov av satsningar på kompetensutveckling inom både miljö, kultur, sociala frågor likväl som hållbarhet i sin helhet. De beskriver att kompetensbrist ofta leder till att det vid planering blir svårare att göra avvägningar mellan olika intressen. Det krävs också rätt kompetens för att framgångsrikt kunna ta vara på den vägledning och stöd som ges ut via statliga myndigheter. De största utmaningarna anges vara frågor om kvalitet och hållbarhet gällande miljörelaterade- och sociala värden och att de inte underordnas kortsiktiga ekonomiska intressen vid både planering, byggnation och förvaltning. Boverket framhåller att det finns ett kunskapsbehov kring huruvida översiktliga ambitioner i översiktsplaner får genomslag i praktiken. De efterfrågar också kunskap kring orsakssamband till varför de potentiellt inte efterlevs och när i processen det i så fall brister (Boverket 2022: 53, 83).

1.1.4 Hållbarhet – Ett ostrukturerat problem

På många håll i litteraturen beskrivs arbetet med *hållbarhet* som ett ostrukturerat problem. Ostrukturerade problem beskrivs stå i kontrast till strukturerade problem vilka kan lösas genom inlärda och linjära processer, det vill säga att inlärda metoder och lösningar kan appliceras i nya sammanhang. Vid ostrukturerade problem är ”lösningen” mycket mer komplex och kräver ett adaptivt förhållningsätt till varje enskilt fall. Liket det Emmelin beskrev,

finns också en bredd av uppfattningar och särintressen kring vad som är hållbart i olika sammanhang. Dessa problem behöver därför lösas genom samverkan mellan olika aktörer och nätverk i strävan efter att hitta gemensamma värderingar att samlas kring.

Hoppe (2010: 73–74) förklarar fyra olika problemkomplex genom sin modell (se figur 1) som illustrerar hur spännvidden mellan osäkerhet, säkerhet, konflikt och konsensus kan hanteras genom kunskapsbyggande processer.

Modellen tydliggör hur olika scenarion kan skildras vid politiskt beslutsfattande där de olika utgångslägena kan kräva olika typer av hantering för att försöka strukturera problemen. Hoppe stärker att ostrukturerade problem inte kan lösas genom linjära processer men att försök till detta ständigt upprepar sig.

Figur 1: Robert Hoppes modell över fyra problemkomplex.

Hoppe (2010: 34) beskriver vidare att det han benämner som *diskurskoalitioner*¹ kan byggas upp genom att nätverk medvetet designas institutionellt. Han beskriver att man kan skilja på *ämneshätnätverk* och *designade nätverk*, det sistnämnda designas för att bygga upp diskurskoalitioner med aktörer som representerar olika perspektiv och olika trosuppfattning, sådana nätverk behövs vid långvariga kontroverser där åtaganden och motstridiga principer bland olika aktörer alla är legitima. Målet med sådana nätverk är *interaktivt lärande* och att omvandla ömsesidig kritik och åsikter till möjligheter och politisk förändring. Designade nätverk kräver enligt Hoppe starkt ledarskap gällande både skapandet och underhållet. Det kräver också skickligt medlande för att kunna generera *lärandeprocesser* och nå *gemensamma värden* och överenskommelser. På flera håll i litteraturen beskrivs ett behov av kompetensutveckling kring genomförande av sådana processer (Allmendinger 2009:199–200; Margerum 2011: 6, 9–10; Sörensen och Torfing 2007: 8–11).

Närmare beskrivet kan lärandeprocesser genom nätverk enligt Crossan et al. (1999:523–525) delas in i tre nivåer: individ, grupp och organisation, vilket kallas för lärandesystemet. Dessa nivåer innefattar olika bearbetningsprocesser av kunskap och lärande. På individnivå sker personlig utveckling av normer genom att prova, utvecklas och förstå. Individerna omsätter sedan sina normer genom dialog och omformulerar dem till gruppnormer och delad förståelse inom gruppen. I en organisation kan detta vara en viktig process för att ta vara på intern kompetens och inte gå miste om den om enskilda individer lämnar. För att ta vara på kunskap så är lärandeprocesser fördelaktigt, ett viktigt steg är också att det slutligen förankrats i organisationen (institutionalisering). Om detta sker, kan den kunskap som har förankrats i organisationen också spridas vidare till fler individer. Dessa individer förmedlar och diskuterar kunskapen i grupper, där potentiellt nya gruppnormer skapas som sedan kan förankras i organisationen. Denna process fortsätter cykliskt.

¹ Grupper som delar gemensamma idéer och samarbetar för att påverka samhällsliga diskurser och politiska beslut.

1.2 Syfte och avgränsning

Mot given bakgrund är syftet med studien att undersöka den mindre kommunen Ronneby som utmärkt sig som miljöbästa kommun bland mindre kommuner år 2023, vilket beskrivs närmare under *Val av fall*. Studien omfattar både de organisatoriska förändringsarbetet kopplat till miljömässig hållbarhet, och mer specifikt ett stadsutvecklingsprojekt kallat *Kilen* i Ronneby, vilket innefattar strategibildning och implementering vid fysisk planering. För att avgränsa det breda fältet av kommunalt miljöarbete har miljö kvalitetsmålet 'God bebyggd miljö' varit vägledande då det har en betydande roll inom fysisk planering. För att studera Ronnebys kommunala miljöarbete har fokus riktats mot samverkan, lärandeprocesser och organisatorisk kapacitet. Syftet är således att få en närmare förståelse för hur samverkan och lärandeprocesser kan stärka den mindre kommunens kapacitet för hållbarhetsarbete vid fysisk planering och stadsutveckling.

Målgruppen för studien är studenter och verksamma inom fysisk planering med intresse för mindre kommuner och hur dess kapacitet för kommunalt miljömålsarbete och en miljömässigt hållbar stadsutveckling kan stärkas genom samverkan och lärandeprocesser. Studien ämnar också fördjupa den egna ämneskunskapen inför kommande arbetsliv.

1.3 Frågeställning

Hur har samverkan och lärandeprocesser eventuellt stärkt Ronneby kommuns organisatoriska kapacitet för miljömålsarbete och implementering av miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö"?

- På vilket sätt har det kommunala miljömålsarbetet mobiliserats inom ramen för stadsutvecklingsprojektet Kilen?
- Hur har målet "God bebyggd miljö" tillämpats och integrerats i Kilen-projektet?

2. Metod

2.1 Fallstudie

Fallstudier innebär att ett eller några enskilda sociala fenomen eller förekomster studeras djupgående där processer, erfarenheter, händelser eller förhållanden redogörs i det specifika fallet. I huvudsak kännetecknas fallstudier av ett mycket snävt fokus då endast *en* enhet studeras, men att *några få* fall studeras förekommer också. En styrka med metoden är att den intar ett holistiskt perspektiv där ett fall betraktas i sin helhet där dess olika delar, och hur de påverkar varandra, kan kartläggas. Fallet eller fallen som väljs ut ska ha en tydlig identitet som utifrån sin kontext kan studeras isolerat. Det måste således vara en fristående enhet med mycket distinkta gränser. Fallstudier är således kvalitativa och ämnar belysa det som inte hade kunnat belysas om flera enheter hade studerats. Forskaren ska med hjälp av metodens snäva fokus kunna reda ut ett komplext sammanhang i en given situation. Fallstudier tillåter också forskaren att använda en kombination av flera olika forskningsmetoder vilket också beskrivs som en fördel i sammanhanget (Denscombe 2016: 91–105).

Fallstudien kan i vissa fall generera mer generella slutsatser vilket kan göra dess resultat mindre trovärdigt. För att undvika det kan forskaren fokusera på att redogöra för hur resultatet kontrasterar mot, eller stärker, liknande studiers resultat. En annan svårighet kan vara att avgränsa vilka källor som bör ingå i fallet. En fallstudie kräver också *tillgång* vilket kan röra sig om en miljö, människor eller dokument, vilket kan sakta ner processen, i vissa fall kanske inte tillgång eller tillstånd beviljas. Forskaren bör därför vara uppmärksam på att strikta tillvägagångssätt och att detaljer studeras noggrant och uppmärksam (ibid). Fallstudien har i denna studie omfattats av dokumentstudier och intervju med anställda på Ronneby kommuns planerhet och mark- och exploateringsenhet.

2.1.1 Val av fall

Ronneby kommun har genom åren utmärkt sig för sitt miljöarbete, år 2023 som den bästa bland mindre kommuner i Sverige, och på 27:e plats totalt. Bland annat uppfyller kommunen kriterierna *“Utsläppsminskning vid samhällsplanering”*, vilket innebär att kommunen jobbar systematiskt *“för att utveckla samhällsplaneringen för att minska klimatpåverkan”*, och *“Systematiskt arbete för klimatanpassning”* det vill säga att kommunen jobbar systematiskt *“för att utveckla samhällsplaneringen för att anpassas till framtida klimatförändringar”*.

Kommunen anger också att de i den kommunala verksamheten implementerat Agenda 2023 samt har ett systematiskt arbete för kunskapsutveckling hos de anställda (Aktuell Hållbarhet 2023). Ronneby kommun kan därför antas vara lämplig att studera som ett ‘gott exempel’ för mindre kommuners miljömålsarbete och passar således inom ramen för den här studien. Mer specifikt kommer också ett avgränsat stadsutvecklingsprojekt i Ronneby studeras för att kunna analysera processen mellan mål och genomförande.

2.2 Dokumentstudier

Studien har omfattats av att information som inhämtas genom vetenskaplig litteratur och sammanställts till ett teoretiskt ramverk och en kunskapsöversikt. Sökandet och insamlingen har skett genom användning av angivna nyckelord. Referenslistor i relevanta rapporter och dokument har också varit till hjälp i sökandet. Följaktligen har fack- och studentlitteratur utgjort en del av både den teoretiska och kunskapsmässiga översikten. Information från digitala nyhetsartiklar från etablerade nyhetskällor har också inhämtats. För att få en nyanserad och djupgående förståelse i ämnet har olika teoretiska ingångar studeras för att vidare kunna landa i ett ramverk för fallstudien. Stor vikt har således lagts vid dokumentstudier och teoretiska perspektiv.

Dokument som studerats inom ramen för fallstudien:

- Hållbarhetsstrategi för Ronneby kommun 2022–2025
- Generellt kvalitetsprogram för planering och byggande i Ronneby kommun
- Dialog om framtida Kilen
- Projektspecifikt kvalitetsprogram – Kilen
- Detaljplan för Ronneby 25:11 m.fl. (Kilen)

Dokumentstudier framhålls av May (2013: 227–228) som en variationsrik och viktig, men ofta förbisedd metod för samhällsvetenskaplig forskning. Dokument beskrivs vidare som avlagringar av sociala praktiker och bestämda tolkningar av sociala händelser med en tidsbunden prägel. Något som således också beskrivs som värdefullt för den samhällsvetenskapliga praktiken. Denscombe (2016: 319–331) kategoriserar dokument som antingen *en skriven text* (till exempel rapporter, artiklar, böcker), digital kommunikation (t.ex. sms, bloggar, webbsidor, sociala medier), visuella källor (t.ex. video, bilder, artefakter). Ett dokument ska förmedla något som är användbart och viktigt och själva forskningen innebär en djupare inläsning och tolkning av dokumentet där forskaren söker efter innebörder och strukturer som till en början inte är självklara. En fördel som beskrivs med dokumentära källor är dess tillgänglighet, stora informationsmängder finns nära till hands via internet eller bibliotek utan krav på tillstånd eller behov av förberedande överenskommelser. Däremot gäller det inte alla dokument och de fall där dokument avsiktligt begränsats blir läget mer kritiskt och en betalning eller förhandling om tillgång kan behövas. Tillgången- eller möjlighet att få tillgång till dokument är något forskaren i förhand bör kontrollera för studiens genomförbarhet.

Dokument som datakällor ska inte accepteras som de är, dess validitet måste fastställas utifrån fyra grundläggande kriterier; *autenticitet, representativitet, innebörd* och *trovärdighet*. Exempelvis har ett mötesprotokoll en begränsad validitet trots att det i praktiken har som syfte att skildra mötets händelseförlopp på ett fullständigt sätt. Det finns dock omfattande belägg för det motsatta, det vill säga selektiva och partiska protokoll. De registreras också bara ur *en*

synvinkel och tolkning. Saker kan också ha sagts “utanför protokollet” likväl som de tenderar att återge en bild som möter och accepteras av de allmänna förväntningarna. Det hör således till god praxis att alltid värdera de dokumentära källornas validitet innan de används i forskning (Denscombe 2016: 319–331).

2.2.1 Innehållsanalys

För att få en mer djupgående förståelse för de dokument som ska ingå i fallstudien kommer en innehållsanalys genomföras. En sådan analys innebär att en större mängd textmaterial kan kategoriseras och kodas, vilket vägleder en kvantifiering där strukturer och samband kan urskiljas. Vilken typ av textmaterial som studeras genom en innehållsanalys kan variera stort och brett, exempelvis kan både skrift, bilder och ljud analyseras. Med fördel kan de vara direkta och kommunikativa texter som passar bra till metodens enklare karaktär. Det vill säga att metoden passar bra att kombinera med den dokumentstudie som ska genomföras. Tillvägagångssättet för innehållsanalysen är logiskt och har en specifik tillämpning vilket också beskrivs som en av metodens styrkor. En annan fördel med en innehållsanalys är just dess djupgående karaktär och att texten kan analyseras på ett annat sätt än den presenteras på, dolda och oavsiktliga ledtrådar och sidor kan då synliggöras. Å ena sidan kan innehållsanalysen samtidigt i sin enkla karaktär inte ta hänsyn till textens underförstådda meningar, det vill säga hur de bygger på något som tidigare sagts eller kanske det som inte sägs. Att enheterna lyfts ur dess ursprungliga kontext beskrivs också kunna vara en nackdel. Innehållsanalysen är således inte det bästa verktyget om man avser att analysera mer invecklade och subtila texter. Huvudprinciperna för metoden är att en större textmängd kan kvantifieras genom en tydlig och upprepbar metod (Denscombe 2016: 392–394).

Arbetsgången för innehållsanalysen börjar med att ett urval görs, såsom ett textavsnitt. Kriterierna för urvalet bör vara tydligt formulerade. Urvalet efterföljs av att texten bryts ned i mindre analysenheter, vilka exempelvis kan utgöra hela stycken, meningar, ord eller rubriker. Proceduren bygger vidare på att forskaren har en klar uppfattning om sitt kunskapsintresse och vilka kategorier, idéer och frågor som är relevanta för analysen och hur de framträder i texten. Forskaren ska således arbeta fram relevanta kategorier att utgå ifrån. De kan också kallas “nyckelord” vilka associerar till temat. Nästa steg för forskaren är att utifrån kategorierna koda enheterna. Enheterna kan antingen skrivas in direkt i forskarens egen text, eller läggas in i ett kodningsschema. När analysen är klar kan forskaren sammanställa och räkna analysenheterna men också urskilja deras förhållande till andra enheter. Slutligen kan en sofistikerad analys genomföras vilken binder samman enheter och förklarar varför de förhåller sig som de gör (ibid).

2.3 Semistrukturerad intervju

Fallstudien innefattar en intervju med anställda inom planenheten och mark- och exploateringsenheten på Ronneby kommun. Syftet med att genomföra en intervju har varit att få en djupare inblick i personliga erfarenheter och lärdomar. Vid en semistrukturerad intervju, även kallad kvalitativ intervju, finns inget strikt manus eller frågelista. Intervjun bygger således på att *samtala* där mötet anpassas efter den intervjuades villkor. Forskaren har således en tankeram med frågor inför intervjun men låter dem inte dominera samtalet. Att de deltagande i en sådan intervju kan vara antingen mer frispråkiga eller undvikande är något som forskaren behöver anpassa sig till. Ett intensivt lyssnande för att verkligen förstå innebörden av det som sägs och lära sig om det deltagaren berättar beskrivs som bärande för kvalitativa intervjuer. En annan viktig aspekt är att ställa öppna frågor som leder till samtal. Syftet med metoden är att försöka avbilda deltagarens perspektiv. Kvalitativa intervjuer kan "dröja kvar" i samtal om omständigheter kring en fråga. Funktionen forskaren har under intervjun är att hålla i gång samtalet, visa uppriktigt intresse för den intervjuades svar och att försöka få intervjun att efterlikna ett vanligt samtal. Det innebär att forskaren i huvudsak ska låta deltagaren sköta talet och utveckla sina synpunkter. Där kan exempelvis ett aktivt lyssnande underlätta följdfrågor som hjälper forskaren att hålla i gång samtalet. Forskaren bör inta en neutral position och inte avslöja uppenbar partiskhet kring sina egna preferenser eller ställningstaganden, det kan påverka samtalets riktning. Att förbereda med ett intervjuprotokoll med exempelvis ämnen av blygsam omfattning kan vägleda intervjun (Yin 2013: 137–142; Denscombe 2016: 266). En semistrukturerad intervju passar bra för studiens ändamål då det är just personliga erfarenheter och kunskap från ett visst projekt som efterfrågas. En mer strukturerad intervju skulle kunna missa viktiga aspekter i arbetet vilket en mer öppen intervju kan fånga upp och samtala vidare om för en djupare förståelse i ämnet.

3. Teoretiskt ramverk

Det teoretiska ramverket som beskrivits nedan innefattar övergripande ett systemteoretiskt perspektiv och nätverksstyrning för att sedan mer konkret beskriva evidensbaserad praktik inom ramen för en hållbar stadsutveckling.

3.1 Systemteoretiskt perspektiv

Förståelsen för det systemteoretiska perspektivet kan beskrivas som grundläggande för dagens globala och lokala hållbarhetsarbete i och med dess komplexa natur. För att förstå hur den stora skalan hänger ihop med den lilla har studien övergripande betraktats utifrån ett systemperspektiv. Det vill säga att den mindre kommunens arbete är tätt sammanlänkat med påverkansfaktorer i flera led och nivåer, vilket vidare även beaktats i studiens litteraturöversikt.

Systemteorin blev alltmer förekommande inom planeringsdoktrin i slutet av 1960-talet. Brian McLoughlin (1969) och George Chadwick (1971), som hade stor påverkan på dess framväxt hämtade genom sina arbeten inspiration från biologivetenskapens systemsynsätt, att olika system finns i all naturlig och mänsklig miljö och att system går att kontrollera genom hur kommunikation anpassas mellan olika delar av systemet. Ett system består av besläktade, men olika, komponenter som påverkar varandra. Exempelvis om en komponent växer eller minskar, påverkas efterfrågan av andra komponenter, vilket vidare kan påverka den ursprungliga komponenten, en kedjereaktion. Inom fysisk planering beskriver Allmendinger (2009:51–55) att systemteorin innebär en acceptans av komplexiteten i hur regioner och städer är ett system av sammanlänkade enheter som är i ständig rörelse. Det är just komplexiteten som är central inom systemteorin, och den ställer krav på ett dynamiskt förhållningssätt och anpassning till förändringar. System förändras, anpassas och utvecklas hela tiden. Det således dynamiska systemet förändras genom att aktörer med ett konkurrensinriktat beteende påverkar de aktörer som inte har det inom samma system. Exempelvis om en person väljer att starta en matbutik, så kommer det också påverka lokala shoppingmönster och trafikflöden. Traditionellt förespråkas att en planerare måste kunna *hantera förändring* och försöka klassificera och förutspå händelser. Inom systemteori hävdas att det finns vissa mönster för hur handling och beteenden utspelar sig, genom begränsningar. Begränsningar kan vara normer och regler som sätter ramar för handling, eller ekonomiska och marknadsmässiga begränsningar som exempelvis gör att alla inte kan flytta till samma område, vilket i ett sådant fall innebär att en planerare kan fokusera på effektiv efterfrågan. Det är dynamiken i ett system som en planerare måste förutse utifrån ett holistiskt perspektiv. Handling är enligt teorin förutsägbart då det alltid har självuppfyllande syften, därför går det också att teoretisera system.

McLoughlin (1969: 59,82–83) beskriver det som att planering ämnar skapa en bättre fysisk miljö och att kontrollera eller reglera individuella och kollektiva aktiviteter på ett sätt som minimerar potentiellt oönskade effekter. Något som också ska ske inom ramen för uppsatta mål. Han problematiserar dock kring att teoretisera staden som är så pass komplext system att

det går utöver mänsklig kapacitet att förstå. Kritiker menar att när mänsklig kapacitet inte kan förstå systemet behöver systemet lämnas åt marknaden och "the rule of law". McLoughlin menar dock att det är möjligt att förstå systemet men att människan behöver hjälp av teknik och data för att göra det, att modellera staden. Rittel och Webber (1973) är några av systemplaneringens kritiker, de hävdar att det är ett sätt att förstora planeringens roll och att systemanalytiker överskattat sin förmåga att lösa problem, till och med att teorin är omöjlig i praktiken. De menar att redan när begreppet myntades inom planeringsdoktrin hade planerarens roll som objektiv policyanalytiker i stället övergått till en roll som advokat. Det var redan ett faktum att planeringen hade blivit ett komplicerat politiskt maktspel med ännu fler aktörer involverade, högre konkurrens och fler målkonflikter. Politiska objektiva och målkonflikter skulle dessutom göra systemplanering omöjlig. Vetenskaplig planering beskrivs av samma skäl som en illusion, att det är två helt olika arbetssätt. En planerare ska försöka förändra och förbättra det som läggs på bordet, till skillnad från hur man inom vetenskapen observerar, förklarar och beskriver. Allmendinger (2009: 60–62) hävdar dock att det inte går att frånga projektering, förståelse och modellering inom planering. Städer är komplexa adaptiva system som enligt Allmendinger också kan hanteras som just det. Däremot lyfter inte systemperspektivet frågan om offentligt deltagande i planprocessen, det är således en rationell och planeringscentrerad teori som vilar på professionella åsikter, vilket också är en svaghet i en alltmer kommunikativ planeringsutövning. Praktiskt sett har ändå systemplanering en viktig funktion enligt Allmendinger, exempelvis vid miljökonsekvensbedömningar. Modernare variationer av systemteori växte fram under 1980-talet, i ett försök att förutsäga komplexa beteenden med mer sofistikerade och mindre linjära koncept. En anpassning till *kaos* och komplexitet som tar hänsyn till en decentraliserad planering. För att planera ur ett systemperspektiv måste man inta en kontextuell inställning och förstå att mänskligt beteende inte alltid är linjärt och att planering genom kalkyleringar inte är den enda vägen för att kunna modellera en stad (ibid).

3.2 Nätverksstyrning

Nätverksstyrning (Network governance) är den teori som i den här studien bedöms som en av de teorier som stämmer väl överens med studiens inriktning mot samverkan och lärandeprocesser. Nätverksstyrningens grund bygger på att identifiera och lösa politiska och samhällsmässiga frågeställningar och problem, eller att utnyttja nya möjligheter. Samverkan eller "kollaboration" definierades tidigt av Barbara Gray som:

"parties who see different aspects of a problem can constructively explore their differences and search for solutions that go beyond their own limited vision of what is possible". (Gray 1998, citerats i Margrum 2011:6)

Styrningsformen definieras enligt Sörensen och Torfing (2007: 8–11) som en horisontell samverkan mellan självständiga aktörer som är beroende av varandra. Dessa nätverk beskrivs styras inom imaginära, normenliga och kunskapsmässiga ramar vilka regleras inom externa myndigheters ramverk. Detta bidrar till produktionen av offentliga allmännyttiga mål och ger

uttryck för visioner, planer, värderingar, föreskrifter och policys. Nätverk bygger på frivilligt deltagande och utgörs av offentliga, semi-offentliga och privata aktörer där ett ömsesidigt beroende av varandras kapacitet och resurser skapar intresse för att ingå i den gemensamma plattformen. Det centrala för de aktörer som ingår i nätverket är att det finns ett särskilt intresse kring en viss politisk fråga och att de som medverkar på något sätt kan bidra till nätverkets värdeskapande. Det betyder dock inte att de aktörer som ingår i nätverket behöver ha lika mycket resurser och befogenheter att erbjuda. Den lärande strukturen med kunskapsutbyte, resurseeffektivitet och den ökade kapaciteten att hantera och planera för komplexa samhällsproblem beskrivs som de främsta fördelarna med denna typ av nätverkskoordinering. Det bidrar i bästa fall till en ökad institutionell kapacitet att agera och således också till konkurrenskraftiga organisationer. Politiska förhandlingar inom nätverksstyrning omfattar fördelning av resurser, koordinering av aktörers intressen, och utveckling av gemensamma policier. Dessa förhandlingar leder ofta till maktkamper, sociala motsättningar och konflikter mellan aktörerna. Gemensamma åtgärder baseras därför ofta på en bred konsensus, trots att det fortfarande finns pågående oenigheter mellan aktörerna. Förhandlingarnas framgång bygger således på att det upprättas ett ömsesidigt förtroende aktörerna emellan (Stoker 1998: 23; Provan och Kenis 2007:229).

Inom samverkan sker hela tiden kommunikation, konsultation och konfliktlösning, varför samverkan också är ett typ av paraply-begrepp för olika former av samarbeten. Att bygga konsensus beskrivs som grunden i samverkansprocessen, implementering av dessa överenskommelser sker sedan genom kooperativa eller koordinerande metoder (Margerum 2011:6; Sörensen och Torfing 2007: 8–11). Margerum (2011: 6–9) beskriver samverkan som mer än bara en process, det är ett sätt att hantera planering och politik. Författaren beskriver att envägs interaktioner och kunskapsöverföring mellan människor sker hela tiden men ofta mer som enskilda företeelser. Samverkan som berör komplexa planeringsuppdrag och frågor kring offentlig politik bygger däremot på att implementera långsiktiga relationer. Denna typ av samverkan involverar således intressenter (*stakeholders*) som behöver spendera tid på att förstå de gemensamma problemen innan de kan komma överens. Det är de intressenter med höga insatser i det slutgiltiga resultatet som skapar ett djup i sättet att samverka. Margerum lyfter att andra civila intressen också har en viktig roll men där intresset inte lika tydligt går att definiera, det kan tolkas som att de höga insatser han beskriver främst berör ekonomi. Engagemang beskrivs enligt Börjesson Ahlqvist och Lennström (2022: 24, 56–60) kunna öka genom kunskapshöjande incitament; utbyte av erfarenheter från olika samhällsnivåer och att sprida lärande exempel.

Kritiker hävdar att samverkansprocesser ofta omfattas av organisatoriska, kompetensmässiga och ekonomiska begränsningar vilka alla är bärande för upprätthållande av den kontinuerliga dialog och samverkan som krävs för att nå resultat. Processen beskrivs således som tidskrävande, komplex och ineffektiv och att de särintressen som i regel uppstår är problematiska då de försvårar beslutsfattande. Det faktum att det bygger på de involverade personernas egen vilja och frivillighet ses som ett problem, att det snarare finns en ovilja till nya styrningsprocesser och att etablerad praxis således föredras (Allmendinger 2009:199–200). Att genom offentlig sektor

navigera hållbarhetsarbete anges vara begränsad till politikerns beslutsfattande då marknaden i slutändan är avgörande (Nyström och Tonell 2012: 240). Det är också alltid fastighetsägaren som har fullständiga rådigheter över sin mark och dess användning. Detta beskriver dock Boverket (2021:8–9,29) som något bra då samverkan då sker genom *intresse och engagemang*, liksom det Margerum (2011) beskrivit, vilket är bärande för konceptets framgång

3.2.1 *Konsensuskapande och implementering*

Som nämnt förefaller samverkansformer ofta bygga på en grovdragen konsensus. Mouffe (1999: 749–757) lyfter frågan om konsensus och hävdar att total konsensus inte heller är eftersträvävärt eftersom det kan leda till avpolitiserad av samhället. Intressekonflikter och hanteringen av dessa är det som kallas demokrati. Hon menar att man bör bevara konflikter och politiska oenigheter. En verklig politisk debatt där olika intressen möts och *förhandlas* kring är den debatt som leder till förändring. Vilket också kräver acceptans och konstruktiv hantering. Mouffe argumenterar också för att medborgare bör ha en arena för att kunna förhandla kring sina intressen. Margerum (2011:7) hävdar dock att ju starkare konsensus som råder, desto starkare blir de deltagarnas stöd för implementering. Att nå konsensus menar han däremot är den enkla delen av samverkansarbetet, svårigheten ligger i att transformera konsensus till resultat. För att uppnå resultat räcker det inte att enbart skriva ned överenskommelser och planer enligt Margerum, det behövs också nätverk som stöttar överenskommelserna samt en adaptiv inställning och återkoppling från en ledningen. Det innebär att det behövs löpande enheter som guidar implementeringen och möjliggör långsiktig hållbara lösningar, det vill säga att kunna göra justeringar, svara mot ny information och leda processen adaptivt över tid. Forskare menar att detta är nödvändigt bland annat då många ansträngningar för samverkan möter samma komplexa problem; otydliga data, otydliga genomförandestrategier från olika organisationer och förändrade förutsättningar (Allmendinger 2009:199–200; Margerum 2011: 6, 9–10; Sörensen och Torfing 2007: 8–11).

3.2.2 *Strategibildningsprocesser*

Healey (2007:11, 183) beskriver förhållandet mellan retorik och praktik och hur retoriska strategier kan ses som mer än en vision eller målbild, att det som beskrivet kan ses som en pågående social konstruktion som bygger på nätverksbaserad, relationell och kunskapsbyggande planering. Den strategiska rollen i stadsutvecklingen uppges behöva präglas av en robust förståelse för den urbana dynamiken och således dess instabilitet med det ”multi-vokala” tryck och den uppmärksamhet som styrformer får, där de styrande aktörerna behöver bevisa sin legitimitet. Healey stärker att vissa episoder av styrningsverksamhet behöver förstås i bredare ekonomiska och samhällsliga sammanhang där uppmärksamhet riktas mot interaktioner och relationer i urban regional dynamik, det vill säga en bredare gemenskap av aktivitet och intresse kring stadsutveckling. Strategibildning bygger således på mer än att strategiska idéer artikuleras, de handlar också om att *inspirera och övertyga* en mängd olika aktörer i olika positioner, det är alltså en konfliktfylld och rörlig process som rör sig fram och tillbaka där strategier bildas genom socialt konstruerade diskurser och ramverk. Healey menar

närmare att avsedda strategier behöver förstås genom hur de omarbetas i deliberativa processer² som kan förväntas resultera i både framväxande likväl som orealiserade strategier. Att i sammanhanget utgå från allmänt formulerade strategier och planeringskoncept beskrivs kunna ha en sämre verkan än den strategi som kopplas till och arbetas fram i den kontext den ska verka i. Att anpassa strategier genom relationell och nätverksorienterad planering, utifrån den specifika stadens identitet, behov, befintliga förutsättningar, lagar och regler anges ha en större möjlighet till långsiktig förankring och uppmärksamhet.

Strategibildningsprocesser innebär enligt Healey (2007:11) en mobilisering av många olika aktörer i olika sociala nätverk, med hjälp av deras resurser och kunskaper skapas kollektiva lärandeprocesser. Det är således dessa resurser som omorganiserar värden och normer och skapar kunskap som vidare kan generera fler nätverk kring en viss praxisfråga och vidare skapa diskurs kring denna. Strategibildningsprocesser är således framväxande och dynamiska sociala konstruktioner som *minska osäkerheter* och *stabiliserar* den komplexa och röriga verkligheten. Processen genererar en övertygande kraft som skapar en strukturerad dynamik där också den praktiska förankringen och handlingen blir möjlig. Att det inte blir precis som tänkt från första formulering är enligt Healey en del av processen, det viktiga är den lokala förankringen och att kärnvärdet i strategin förblir över tid.

3.3 En evidensbaserad praktik

Följande presenteras konceptet evidensbaserad praktik där olika typer av evidens beskrivs. Evidens tillämpas i regel för att fatta rationella beslut och att stärka legitimiteten i beslutsfattande och utförande. Inledningsvis återges övergripande vad organisatorisk evidens innebär. Vidare beskrivs och problematiseras kring tillämpning av vetenskaplig evidens som kan beskrivas som det många refererar till när man talar om en evidensbaserad praktik. Efterföljande kommer ytterligare två typer av evidens presenteras i form av professionell- och intressentbaserad evidens. Indelningen av evidensgrupper är hämtat från Forsemalm et al. (2019).

3.3.1 Organisatorisk evidens

Organisatorisk evidens handlar i stort om *nätverksstyrning* och hur samverkan kan förbättras för att öka en organisatorisk kapacitet för förändringsprocesser. En viktig del i att öka en organisations kapacitet för beslutsfattande är, som tidigare beskrivet, att *samverka* och utveckla kollektiva *lärandeprocesser*, vilket också är de två element som betonas av Forsemalm et al. (2019:39) kopplat till organisatorisk evidens. Det innebär förmågan att inte bara samla in, utan också att mobilisera och förankra olika typer av evidens i en organisation. Insamlingen av evidens bör, som känt, inledas i ett tidigt skede av ett stadsutvecklingsprojekt genom att införa ett samverkande arbetssätt och dialogprocesser. Dessa processer bör undersöka lokala problem

² Deliberativa processer är metoder för att fatta beslut eller lösa problem genom diskussion och reflektion, där deltagarna strävar efter att nå en gemensam förståelse och enighet.

och möjligheter som olika lokala aktörer på olika nivåer identifierar, samt förstå de olika aktörernas syn på hur arbetet kan organiseras. Genom detta kan man tidigt identifiera målkonflikter och utvärdera om det finns gemensamma mål och visioner, samt vilka externa aktörer som anses vara viktiga samarbetspartners och deras vilja att bidra. För att politiska mål ska kunna uppnås beskriver Forsmalm et al. hur aktörer i en organisation bör förhandla och samverka med olika nätverk på flera samhällsliga nivåer och skalor.

”För att nå politiska mål måste aktörer samverka och förhandla med varandra; icke statliga aktörer med statliga, kommuner med regionala organisationer, näringsliv med grupper av medborgare och föreningar”.

På så sätt kan konflikter lösas, gemensamma resurser mobiliseras och legitimitet skapas för beslutsfattande i olika utvecklingsprocesser. Sammanfattningsvis kan den organisatorisk evidens och kapacitet byggas upp genom att ta vara på de befintliga kunskapsmässiga resurserna i ett lokalt sammanhang och inom organisationen. Lärandet påverkar en organisations kapacitet att lösa uppgifter där också förankring av kunskap i organisationen är ett viktigt element. Den organisatoriska kapaciteten är dock inte statisk, utan behöver omformas i enlighet med omvärldens föränderliga faktorer. En ökad samverkan kan inledningsvis göra ett problem som uppfattats som strukturerade känns mer ostrukturerade och komplexa. I förlängningen skapar det dock bredare och bättre beslutsunderlag vid stadutvecklingsprojekt (Forsmalm et al., 2019:37–41).

3.3.2 Vetenskaplig evidens

Vetenskaplig evidens handlar om tillämpning av forskning i den praktiska verksamheten, det kan vara sammanställningar av forskningsresultat, expertkonsultationer, statistik, modeller eller mätinstrument likt indikatorer. Emmelin (2009:4–7) problematiserar kring spännvidden mellan vetenskapliga perspektiv och praktisknära perspektiv, där klyftan mellan retorik och praktik beskrivs som tydlig. Det handlar om skillnaden mellan den professionella praktiken och dess praktiska erfarenhet i stadsutvecklingsfrågor i motsats till vetenskaplig evidens som utgår från generella frågeställningar och utmaningar. Författaren beskriver, i likhet med Davoudi (2006), att det kommunala och idag mer kommunikativa planarbetet behöver vägas mot ”kalkylerande rationalitet” och vetenskapliga grunder, så som modeller för spridning, beräkningar av utsläpp och modeller för hur människan påverkas. Vetenskapen företräder enligt Emmelin en centraliserad styrning med ett distanserat och holistiskt perspektiv, till skillnad från det han benämner som *planeringsparadigmet* som motsvarar en mer decentraliserad styrning med de lokala och nära perspektiven. Emmelin menar att både de vetenskapliga och lokala perspektiven är nödvändiga och legitima, och att styrning av miljö och markanvändning kräver de olika perspektiven i olika delar av planeringen. Hultkrantz (2011: 33–40) argumenterar också för vikten av att vetenskaplig evidens förenas med praktiken. Han inrymmer att det behöver finnas ett samspel mellan det centrala och det lokala där professionell praktisk erfarenhet balanserad mot tillämpning av vetenskaplig evidens. Hultkrantz menar att det är relativt lätt att sammanställa ”evidens” utifrån att överblicka internationell forskning,

men att detta exempelvis inte tar hänsyn till olika institutionella och kulturella förutsättningar mellan länder där forskningen utförts. Svårigheten ligger enligt författaren i hur tillämpningen av vetenskaplig evidens ska implementeras lokalt i en konkret verksamhetssituation. Han beskriver att om inte vetenskaplig evidens balanseras mot den professionella praktiken kan det rent av verka kontraproduktivt. Davoudi (2006) inrymmer att evidens bör hämtas från olika källor, så som just från vetenskapen och expertkunskap men också erfarenhetsbaserad evidens och personliga upplevelser. Hon lyfter också att det är viktigt att beakta evidensens natur och att vid tillämpning av evidens reflektera över dess validitet. *Fakta* uppges inte vara evidens i sig, utan blir det först när den används tillsammans med annan fakta för att bevisa eller motbevisa ett påstående. Davoudi beskriver samtidigt att subjektiva upplevelser, kulturella värden och komplexa sociala dynamiker tenderar att förbises.

Davoudi (2006) anger att evidensbaserad praktik även kritiserats för att användas taktiskt inom politiken för att främja vissa intressen eller policy-riktningar. Det kan exempelvis innebära att viss evidens som stärker ett visst intresse lyfts fram medan motstående evidens marginaliseras eller ignoreras. Evidens kan också användas för att skapa en illusion av en kollektiv rörelse trots att politiska beslut fattats i förväg. Trots detta beskrivs tillämpning av evidens som viktigt för att stärka en organisations kapacitet att jobba för en hållbar stadsutveckling. Forsemalm et al. (2019) beskriver likt ovanstående att evidens bör baseras på olika kunskapsbaser där både vetenskap, profession, medborgare och brukares *evidens* alla är lika legitima och viktiga för hållbara resultat. Enligt författarna behöver en planerare beakta och sammanföra de olika evidenskällorna. Det innebär att planeraren behöver röra sig mellan olika nätverk och samla in olika typer av evidens för att i sin tur kunna fatta legitima beslut. Healey (2007:11) beskriver att det är just i den komplexa snårigheten av relationer och den kollektiva handlingen som möjligheten att forma *effektfulla* styrningsåtgärder skapas, genom den legitimitet som förankras lokalt. Vid tillämpning av vetenskaplig evidens stärker Forsemalm et al. (2019: 96–97, 108) att det är viktigt att ha en platsorienterad inställning och att genom samverkan förstå hur evidensen kan anpassas efter lokala behov och förutsättningar.

Ett problem med tillämpning av vetenskaplig evidens är hur forskningen kommuniceras samt organisationers förmåga att förstå den tillgängliga forskningen (Davoudi 2006). Forsemalm et al. (2019: 79–92) beskriver detta som en stor begränsning för användningen av vetenskaplig evidens. De påpekar även att många viktiga forskningsresultat är tillgängliga endast bakom betalväggar eller via universitetsbibliotek, vilket oftast bara studenter och forskare har tillgång till. Författarna föreslår att organisationer prenumererar på forskningsplattformars nyhetsbrev, bjuder in forskare, eller planerar in tid för omvärldsbevakning. Konsultföretag med forskningskompetens inom stadsutveckling kan också anlitas för konsultation. Ett annat alternativ är att samverka med forskare, vilket anges ofta finnas intresse av från forskarnas sida, särskilt inom stadsutveckling och konkreta fallstudier.

3.3.3 Professionell evidens – Veta hur

Professionell evidens, till skillnad från vetenskaplig, utgör den praktiska tillämpningen. Det handlar om utbildningsmässig eller erfarenhetsbaserad kunskap likväl som professionella riktlinjer för utförande. Inom vetenskapen utforskar man *hur det är*. Hur *det bör vara* eller att *veta hur* överläts sedan till ”samhällsingenjörerna” att omsätta i praktiken (Emmelin: 2009; Forsemalm et al. 2019: 58–59). Att *veta hur* kan utspela sig i olika sammanhang, det vilar oftast på teknisk och beprövad kunskap, normer och erfarenhet. Något som kan kännas igen utifrån den välkända epoken av det tekniskt rationella stadsutvecklingsparadigmet, ingenjörarkitektens expertutövande som skedde under 1940–1960-talet. Det förefaller således också vara en viss rationell praxis, man vet hur ett problem kan lösas genom beprövad erfarenhet och kunskap. Att utgå enbart från expertis och beprövad erfarenhet vid komplexa problem, som hållbar stadsutveckling, kan skapa problem, vilket diskuterats tidigare i arbetet. När målet är en hållbar stadsutveckling finns flera olika lösningar vilka alla kan vara *rätt* lösningar (Forsemalm et al. 2019: 55–60). Dahlström (2018: 24–25) beskriver exempelvis att den professionella yrkeskåren även är beroende av medborgares tilltro till de professionellas bedömningsförmåga och yrkeskunskaper för att kunna legitimera åtgärder och konkreta utföranden.

Forsemalm et al. (2019: 57–60) beskriver att representanter för den professionella evidensen är de yrkesgrupper med erfarenhetsbaserad kunskap som samarbetar professionellt inom olika projekt. Det kan röra sig om representanter för bostadsbolag, olika förvaltningar, arkitekter likväl som samhällsgeografer eller antropologer med mera. Ur ett evidensorienterat perspektiv är det dessa aktörer som gemensamt bör utgå från och bearbeta olika typer av evidens för att just kunna fatta rationella och hållbara beslut. Det innebär således att, i detta fall en planprocess, kan öppnas upp stundvis för att hämta in evidens, för att sedan stängas då de professionella aktörerna kan bearbeta de olika evidensen och koppla dem till dess professionella kunskapsbas. Det handlar således också om att kunna identifiera vilka nyckelaktörer som behövs i specifika fall.

Professionella aktörer bygger upp sina erfarenheter genom studier och arbete vilket kan skapa en ovillighet att ta in ny kunskap som skiljer sig för mycket från de egna. Snäva tidsramar och en rörig verklighet gör också att det ofta inte finns tid att ta fram den bästa lösningen. Stadsutvecklingsfältet är inflätat i många andra fält utan tydliga gränser och de livsmiljöer som planeras och förvaltas för skapas för människor och en *gemensam* framtid. En stadsplanerare kan således med fördel inta ett mer reflexivt förhållningsätt till sin praktik (Forsemalm et al. 2019: 58–71). Om gemensamma värdegrunder arbetas fram skapas också förutsättningar för ökat förtroende och legitima beslut, som nämnt. Förtroende byggs genom dialog, vilket också ställer krav på planeraren att ha erfarenhet och kunskap om hur detta uppnås, samt att planeraren intar en nyfiken inställning. Planeraren bör agera som en koordinator och kommunikatör, en viktig färdighet som bör utvecklas och tränas på enligt författarna (Forsemalm et al. 2019: 96–97). Det är enligt Forsemalm et al. i den öppna processen, gentemot andra aktörer, som ett utvecklande lärande sker och mer säkra och hållbara beslut kan fattas. Boverket (2022b) beskriver att det kan skilja sig åt i tillgång till olika kunskapsbaser vilket gör att balansen mellan dessa kan variera vid tillämpning av evidensbaserad praktik.

Forsenmalm et al. (2019: 39–40) problematiserar kring maktförhållanden kopplat till den professionella aktörens arbete i sammanhanget. De kategoriserar det i tre olika former: dold, öppen och latent. Dold makt utspelar sig när en aktör utesluter eller döljer tänkbara lösningar och handlingsmöjligheter, exempelvis är en dold maktform att inte tillämpa vetenskapliga modeller för att det verkar svårt, eller att som planerare okritiskt följa etablerade planeringsnormer, så som parkeringsnormen, trots att bättre alternativ skulle ha kunnat tillämpas. En öppen makt utspelar sig genom att en aktör direkt påverkar och styr över andra aktörers möjlighet att agera. Det kan också utspela sig när flera aktörer exempelvis hindrar tillämpning av en bra lösning, som när vissa aktörer vid nybyggnation vägrar tillämpa miljöbyggsriterier trots att de egentligen är goda lösningar. Den latent makten beskrivs som mer komplex men kan sammanfattat beskrivas som att aktörer i öppna, liberala och demokratiska processer ändå disciplinerar sig själva till det som uppfattas som det ”normala”, även kallat *governmentality*. Det kan således ske genom att en planerare planerar för byggnation nära vatten trots kännedom om risker för stigande havsnivåer, eftersom det verkar var det ”normala” vilket samtidigt borde vara ett kollektivt intresse att inte göra.

3.3.4 Intressent evidens - Ett vardagslivsperspektiv

Vad som är en *intressent* kan tolkas olika utifrån olika källor. Forsenmalm et al. (2019) beskriver intressenter som brukare, boende, föreningar och företag i ett område. Intressenter beskrevs exempelvis tidigare av Margerum (2011:6-7-9) delvis som ”stakeholders”, vilket han beskrev som de med höga insatser i ett projekt. Det innefattar således bland annat byggherrar vilket intressent evidens *inte* representerar nedan. Utifrån de olika evidensgrupperna tolkas byggherrar i stället representera gruppen *professionell evidens*.

Intressent evidens handlar här om vardagslivsperspektivet och hur de lokala uppfattar vad som är viktigt just där. Hur ser värderingarna ut, vilket lokalt nätverk driver samhället i den nära skalan, hur upplevs platsen? Att lyssna på den lokala kunskapen möjliggör ofta både snabba och långsiktiga insatser och lösningar som kanske annars aldrig hade initierats, vilket enligt Forsenmalm et al. (2019:104–105) inte skulle kunna klassas som just hållbart. Ofta finns flera gemensamma nämnare och punktspecifika problem, utmaningar eller möjligheter som kan identifieras av områdets brukare. Både professionell- och intressent evidens behöver kombineras i sammanhanget för att främja hållbara strategier för ett utvecklingsprojekt. Intressent evidens kan enligt Forsenmalm et al. samlas in genom olika metoder, både kvantitativa och kvalitativa utifrån specifika behov.

Vid dialog med medborgare finns en stor mängd litteratur som argumenterar för och emot dess bärkraft och genomförbarhet. Exempelvis argumenterar David Harvey (1990:14–15) för att beslutsprocesser vid fysisk planering riskerar att förstärka befintliga maktstrukturer och ojämlikheter. Harvey stärker tesen som diskuterades inledningsvis om vetenskaplig evidens, att vissa aktörer kan driva sina frågor och intressen framför andras, särskilt de som utesluts ur processen så som framför allt marginaliserade samhällsgrupper tenderar att göra. Harvey stärker behovet av en mer demokratisk planeringsprocess med en bred involvering där särskilt

marginaliserade grupper ska beaktas vid beslutsfattande. Forskaren argumenterar för att alla har rätt till staden och således rätt att få delta i beslutsfattande kring dess utveckling. Argumentet är sprunget ur synen på kapitalismen som problematiskt i planeringsprocesser då det bland annat innebär ett 'elitistiskt' ianspråktagande av staden. Å andra sidan menar Purcell (2014) att en mer kommunikativ planering riskerar att ändå förbise underliggande maktobalanser och att det tenderar att användas för att legitimera redan fattade beslut och således skapa en illusion av deltagande. Den verkliga beslutsmakten ligger hos ett fåtal individer. Purcell menar att om kommunikativ planering gentemot medborgare verkligen ska få genomslag behövs mer radikala metoder.

Forsmalm et al. (2019:103–117) kallar den nätverksdrivande rollen och arbetet som krävs, som en mer innovationsdriven styrningspraktik och som litteraturen och forskningen visar, ökar förutsättningarna för att lösa samtidens komplexa samhällsfrågor. Att arbeta med *transdisciplinär kunskapsproduktion*, ett kollektivt lärande, och bygga upp en gemensam kunskap från start. För att kunna genomföra effektfulla dialoger menar Forsmalm et al. att det krävs träning och ett öppet och konstruktivt förhållningsätt till nya kunskaper. Som professionell utövare behöver man således våga lägga den egna kunskapen åt sidan och lyssna in andra perspektiv och inse den avgörande kunskapen lokala berättelser kan innefatta. Att kunna tänka om och ändra sin uppfattning men samtidigt våga framhäva den egna kunskapen och således öppna upp för diskussion. Det är ingen enkel process, enligt Forsmalm et al. kan en sådan process med fördel skötas genom att en utomstående leder processen vilket även Hoppe (2010: 34) lyfte vid tillämpning av 'designade nätverk'. Utförs dialoger på rätt sätt kan det öppna upp för en bredare och mer förankrad platsspecifik kunskap om vardags-, närings- och arbetsliv från människor som lever andra liv än en själv. Planeraren behöver vidare ha en god kännedom om de olika dimensioner som präglar vardagslivet samt aktuella trender och samhällsfrågor vilka kan tänkas prägla förutsättningarna för att kunna föra dialog. Då dialog bygger på ett ömsesidigt utbyte för att bland annat också bygga upp tillit. I dagens planeringsverksamhet är dialog och samverkande en växande praktik men huruvida intressentvidensen har inverkan kan vara svårt att urskilja på grund av projektens långtgående natur. Tidshorizonten för ett projekt kan innefatta både politisk omorganisering och att målsättningar förändras, det kan också innebära att anställda på planeringskontor både hinner byta jobb och flytta innan projektet står färdigt.

3.4 Tillämpning av teoretiskt ramverk

Den teoretiska bakgrunden har gett en djupare förståelse för vikten av samverkan och samarbete för att främja en hållbar utveckling i praktiken. Den har också lyft fram betydelsen av ett holistiskt förhållningsätt och systemperspektiv. Dessa perspektiv har skapat en god förståelse för hur en hållbar utveckling kan främjas i en mindre kommun och hur den lilla skalan hänger ihop med den stora.

Genom tillämpning av en evidensbaserad praktik och lärandeprocesser anses organisationer kunna bygga upp sin kapacitet att genomföra långsiktigt hållbara strategier. De olika

evidensgrupperna som presenterats ovan har i denna studie verkat vägledande i analysarbetet av fallstudien. Evidensgrupperna har dock inte analyserats djupgående, då omfattningen av denna studie inte räckt till för det. Syftet har varit att vägleda förståelsen för processen och hur kommunen arbetat genom samverkan och lärandeprocesser.

4. Litteraturöversikt

I litteraturöversikten kommer planeringspraktikens förutsättningar, ramar och regelverk presenteras. Syftet är att få en mer nyanserad och holistisk uppfattning för att förstå hur olika aspekter förhåller sig till lokal fysisk planering och dess inverkan på en hållbar stadsutveckling.

4.1 Planeringspraktikens ramverk

4.1.1 Miljöbalken

Syftet med Miljöbalken är att främja en hållbar utveckling och att samhället bebyggs och utvecklas på ett sätt som inte skadar miljön. Förordningar och föreskrifter beslutats av regeringen. Det är sedan myndigheter som vidare beslutar om vilka föreskrifter som ska gälla inom det egna arbetsområdet, de kan således också vägleda andra organisationer att tolka reglerna och använda dem i sitt arbete. Miljöbalken är en del av en större lagsamling, bland annat Plan- och bygglagen, vilket innebär att även dessa lagar hänvisar till bestämmelser i Miljöbalken (Naturvårdsverket u.å.)

4.1.2 Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen (PBL) ska verka för att samhällsbyggandet ska utvecklas i en hållbar riktning. *“...med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktig hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer”* (1 kap. 1§ PBL).

Regelverket reglerar mark- och vattenanvändning, byggande och bevarande. Tillsammans med miljöbalken definierar regelverket grunden för reglering av byggande. Miljöbalken har stor betydelse för tillämpning av PBL vilket syftar till att samtidigt som kommunerna tar hänsyn till kraven om en god hushållning med naturresurser och miljö kvalitet, ges staten inflytande i kommunala beslut kring riksintressen, miljö kvalitetsnormer och strandskydd. Det innebär att även om planeringsansvar och mandat att fatta beslut om planläggning ligger hos kommunen, är det ändå staten som har det övergripande ansvaret för samhällsutvecklingen. Ramarna för kommunens befogenheter och för den önskade samhällsutvecklingen har upprättats av statsmakten i 2 och 8 kap. i PBL, och via sina länsstyrelser medverkar staten vid planeringssamråd och information. Staten har också rätt att korrigera kommunala beslut. I 2 kap. 1§ finns beskrivet om *Proportionalitetsprincipen* som behandlar avvägning mellan allmänna och enskilda intressen vid planläggning och tillståndsprövning.

Enligt PBL ska kommunen främja bostadsbyggande för att tillmötesgå lokalt och regionalt bostadsbehov. Det innebär att planläggning i sig handlar om att hantera målkonflikter där bostadsbyggande ställs mot att bedöma potentiella områdets befintliga störningar och

olägenheter, eller hur ny bebyggelse kan påverka de redan verksamma i ett område, genom ljusförhållanden, utsikter, mer buller, med mera. *Proportionalitetsprincipen* redogör för att nyttan med ett beslut och dess konsekvenser för enskilda intressen alltid ska balanseras på en rimlig nivå. Kärnan i lagen är att planeringen ska utgå från- och göra en bedömning i varje enskilt och *unik* fall gällande hur avvägning mellan allmänna och enskilda intressen ska ske, och att en tillräcklig motivering för genomförande tas fram, i synnerhet då det allmänna intresset går emot det enskilda. Däremot vid exempelvis tillståndsprovning inom riksintressen, strandskydd eller andra värdefulla miljöer där det statliga intresset är särskilt starkt, såsom grönområden med högt rekreativvärde, skogsbruket eller jordbruket, får i regel enskilda intressen stå tillbaka. I sin helhet beskrivs PBL som en avvägningslag där avvägningar alltid ska ske utifrån de ramar som sätts genom lagstiftning samtidigt som de anpassas till de unika förhållanden och förutsättningar planläggningen innebär. Lagstiftningen innebär också offentlig och lagreglerad kontroll och hjälper till att pröva markens lämplighet innan bebyggelse fastställs. Den säkrar också rättssäkerhet och medborgerligt inflytande i en förutsägbar process. Genom god myndighetsprovning kan tid och kostnader minska och det man vill bygga får högre acceptans (Mattsson och Hagander 2016: 26, 31–34).

4.1.3 Kritik mot nuvarande lagstiftning

Ur ett mer kritiskt perspektiv kan den nuvarande lagstiftningens tillämpning och verkan för en hållbar utveckling ge utrymme för ifrågasättande. I en studie av Brokking et al. (2020: 20–21) där bygg- och fastighetsföretag intervjuats i frågan, framgick att byggföretagen anser de att det finns tydliga riktlinjer i PBL gällande hushållning med mark- och vattenområden och miljö kvalitetsmål. Samtidigt uppger de att det i övrigt finns brister i vägledning kring hur hållbarhetskrav ska vägas mot varandra. Å andra sidan problematiseras, som tidigare nämnts, lagstiftningens vaga genomslagskraft för faktiskt implementering av miljö kvalitetsmål (Boverket 2022: 67), vilket innebär att trots att aktörer uppfattar vägledningen kring just miljö kvalitetsmål som tydlig, förankras de ändå inte praktiken, vilket kan tolkas som ett resultat av den bristande vägledning av prioriteringar som problematiserades i studien av Brokking et al. Frågor om hållbarhetsåtgärder och implementering av miljö kvalitetsmål lämnas i stort till de förutsättningar marknaden ger. Litteraturen beskriver således ett sviktande stöd i befintlig lagstiftning vilket stärker det faktum att processer behöver äga rum utanför PBL:s riktlinjer, för att på så sätt stötta kommunal målimplementering.

Det finns idag förslag till reglering av den nuvarande lagstiftningen för fysisk planering som en del av en kritisk syn på det rådande planeringssystemets bristande aktualitet. Det vill säga att systemet inte är förenligt med det dynamiska arbetssätt och omställningsarbete som behövs för att möta dagens samhälleliga utmaningar. Forskare menar att en genomgripande och systematisk effektivisering av planeringssystemet behövs, och för att det ska kunna ske krävs en ny lagstiftning. Genom en ny lagstiftning förväntas en nationell fysisk planering stärkas vilket av samma anledning är efterfrågat av Sveriges kommuner. En sådan förändring beskrivs öka en

politisk närvaro i systemet vilket också förskjuter ansvar och mandat från statliga myndigheters expertmandat likväl som planeringsfrågor med hög komplexitet förskjuts från lokal nivå till en mer övergripande nivå. Den största skillnaden skulle bli att regional sektorplanering blir mer integrerat i systemet, det påverkar till viss del det kommunala självstyret vilket dock anges som efterfrågat. Övergripande framgår dock att balansen mellan kommun och stat och således det kommunala självstyret kommer vara relativt oförändrat (Regeringskansliet 2023: 9–12).

4.1.4 Miljöbedömning

En miljökonsekvensbeskrivning (MKB) är enligt Naturvårdsverket ett viktigt verktyg för att bland annat uppnå miljö kvalitetsmål och förbättra förutsättningarna att bemöta framtida utmaningar. De menar att för att uppnå detta behöver MKB-processen också vara välintegrerad i planprocessen i enlighet med PBL:s rekommendationer (Naturvårdsverket 2023b). I samband med att en detaljplan kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska en MKB upprättas i enlighet med 6 kapitlet i Miljöbalken och MKB-förordningen. Genom en behovsbedömning bedömer utomstående förrättning om den plan som en kommun planerar upprätta eller ändra kan antas medföra betydande miljöpåverkan, om så är fallet behövs en miljökonsekvensbeskrivning vilket oftast utförs av kommunen själva men kan också utföras genom en extern konsult. Att redan från början i en detaljplanprocess bedöma miljöeffekter och konsekvenser och komplettera beslutsunderlag beskrivs som ett bra sätt att främja en hållbar utveckling, då kan ännu omlokalisering ske. En miljökonsekvensbeskrivning har ingen rättslig verkan utan avsikten är att förenkla. PBL och Miljöbalken har dock en kravställning om samordning kring arbetet med beskrivningen (Mattsson, Hagander 2016: 70–71).

4.1.5 Kritik mot miljöbedömningar

I en rapport från Naturvårdsverket framgår att kommuner i mycket liten utsträckning följer bestämmelserna i MKB-förordningen vid bedömningar av betydande miljöpåverkan. Det råder också kompetensbrist inom miljöfrågor. Då det ofta är en enskild tjänsteperson med planbakgrund som utför miljöbedömningen kan således kvaliteten av bedömningen svikta, kvaliteten varierar följaktligen också utifrån den enskilda personens inställning till arbetet, vilket stärks på flera håll i litteraturen (Naturvårdsverket 2015: 7–11; Nilsson et al. 2012: 41–43). Många gånger berör en MKB komplexa frågor som kräver en hög ämneskunskap, vilket Nilsson et al. (2012: 9, 41–43) problematiserar då miljökonsekvensbeskrivningar ofta stannar vid generella skrivningar som saknar det djup och den konsekvensbedömning som frågorna egentligen kräver. Forskarnas analys visade att MKB till stor del omfattas av beskrivningar kring utgångsläge och miljöeffekter men beskrivningar av miljökonsekvenser var betydligt mindre förekommande. Det bristande arbetet kan utöver brist på kompetens och engagemang också kopplas till ekonomiska begränsningar så som budget för utredningsarbete. Exempelvis är det i slutändan ofta ett billigt anbud från ett konsultarbete som prioriteras framför ett grundligt genomfört anbud. Andra utmanade aspekter som identifierats är föråldrade inventeringsunderlag och brister i uppföljningsarbete. Det har också visat sig att en MKB ofta ”lever ett eget liv”, det vill säga att den *inte* integreras i någon större grad i själva

planeringsprojektet vilket således innebär att den har en liten påverkan på planprocessen. Men också att ambitionsnivå ofta stannar vid att få igenom ett godkännande från Länsstyrelsen för att kunna påbörja genomförande av projektet. I samma rapport beskrivs också att sambandet mellan kvaliteten på en MKB och dess påverkan på planprojektet är svag.

Statistiken visar att endast fem procent av alla detaljplaner uppges ha betydande miljöpåverkan, vilket anges kunna ligga till grund för det stora tolkningsutrymmet som begreppet ”*kan antas medföra betydande miljöpåverkan*” innebär (Naturvårdsverket 2015: 7–11). Ofta föregås också detaljplaner av den obligatoriska MKB som utförs i samban med upprättande av en översiktsplan. Har detaljplanen stöd i en aktuell översiktsplan täcker således den strategiska miljökonsekvensbeskrivningen ofta upp för detaljplanen (Boverket 2023a). Nilsson et al. (2012: 9) lyfter följaktligen att det finns utrymme att ifrågasätta funktionen av en MKB efter det översiktliga arbetet.

4.2 Byggherrens perspektiv

Den slutgiltiga dialogen och genomförandet landar mellan kommun och byggherre. För att förstå utmaningar med den praktiska tillämpningen kommer forskning kring byggherrens perspektiv återges. Det teoretiska ramverket har gett insikter i strategibildningsprocesser och att således avsedda mål inte nödvändigtvis är det viktigaste, utan processen som sker mellan människor och att det kan förväntas resultera i något mindre, eller något annat, än det ursprungliga. Byggherrens roll är mycket väsentlig vid praktisk tillämpning, den mindre kommunens knappa förhandlingsläge gör det dessutom svårare att driva igenom målbilder som inte kan bevisa en direkt ekonomisk lönsamhet. Svårigheten ligger således i att det ska vara tillräckligt attraktivt och lönsamt för en byggherre att vilja investera i ett planprojekt och samtidigt balansera det mot implementering av kommunens principer.

Olander och Lundin (2008: 246–255) beskriver detaljplaneprocessen utifrån byggherrens perspektiv. Upplevelsen av processen beskrivs där som tidskrävande, orättvis och ineffektiv med en inneliggande osäkerhetsfaktor. Candel och Törnå (2021: 1696–1699) har sammanfattat två av byggherrens huvudsakliga hinder vilka beskrivs som; ökade kostnader till följd av oförutsedda händelser som vidare påverkar och begränsar projektbudgeten samt motstridiga intressen och mål där byggherrens mer kortsiktiga intressen, såsom att bemöta kunders efterfrågan och skapa ekonomisk lönsamhet inte sammanfaller med kommunens långsiktiga visioner. Vidare beskriver författarna att det tillvägagångsätt som vidtas för att lösa sådana problem ofta sker genom interaktion och samordning mellan parterna. Det finns således mycket stöd för att dialog och samordning i ett tidigt skede är det bästa sättet att uppnå en effektivare detaljplaneprocess med mindre osäkerheter i sammanhanget (Olander och Lundin 2008: 246–255).

Kommunen och byggherren besitter följaktligen en ömsesidig relation som de två huvudsakliga sakägare de är. De hållbarhetsmål som kommuner företräder innefattar som oftast innovationer och implementeringen av dessa innovationer står i sin tur byggherren för, vilket inrymmer en

viss osäkerhet i motsats till beprövade metoder och produkter. Utifrån byggherrens perspektiv upplevs relationen således vara obalanserad och orättvis. En strategi många kommuner har vid kommunalt markägande är att genom genomförda markanvisningstävlingar binda byggherren till markanvisningsavtal med uppsatta minimumkrav för de hållbarhetsåtgärder och kriterier som satts upp i vunnen markanvisningstävling. Byggherren förväntas sedan förhålla sig till dessa för att upprätthålla relationen och få fortsätta bygga på kommunens mark, samtidigt som det egna intresset att skapa en ekonomisk långsiktighet och kundvärde vägs in. Vidare tar byggherren risken att implementera kostsamma innovationer samtidigt som kommunen beskrivs ta åt sig äran för resultaten (Candel och Törnå 2021: 1696–1702).

Att minska osäkerhet och risk är ett uttalat intresse från byggherrens sida. Ett exempel på ett förslag som framkom i en intervju av en byggherre i rapporten från Brokking et al. (2020) är de verksamhetslokaler som kommunen ofta efterfrågar i bottenplan på flerbostadshus, för att skapa en levande och tät stad. Byggherren i fråga beskrev att kommunen skulle kunna gå in och ta en del av risken genom en form av 3D-fastighetsägandeskap, på så sätt skulle risken för byggherren minska och möjligheten att implementera åtgärden öka. En annan viktig aspekt för byggherrens implementering av hållbarhetslösningar är att de förutsägbart kan synkronisera med att skapa värde för kunden och att kostanden inte överstiger den potentiella förmånen. Vissa lösningar beskrivs till och med som negativa för kunden om de exempelvis kräver en viss sorts drift från bostadsföreningen, då ökar risken att potentiella kunder hellre flyttar in någonstans där sådant arbete inte krävs. I stället föreslås hållbarhetslösningar som bidrar till en modern känsla i ett bostadsområde så som gemensamma växthus, solceller och gemensamhetslokaler (Candel och Törnå 2021: 1703–1709; Brokking et al. 2020: 9–11). Utöver samverkan i ett tidigt skede kan således innovativa metoder för minskat eller delat risktagande och att skapa synergi mellan åtgärd och kundvärde kunna förstås som potentiellt verkningsfulla åtgärder för implementering av hållbarhetsmål i detaljplaneprocessen.

Candel och Törnå (2021: 1710–1711) lyfter vidare fram kommunikation och transparens som viktigt för att bygga upp förtroende. Exempelvis problematiseras kring ogenomtänkta och motstridiga krav i markanvisningsavtal, vilka kan innebära att byggherren inte kan bemöta kraven. Exempelvis gröna tak som anges vara mot lagen då det kan innebära brandfara, eller täta kvarter som går emot insläpp av solljus. Här underlättar om det finns förtroende till byggherrens tekniska kompetens då justeringar sker genom kommunens godkännande, förtroende och friare tyglar är således också något som efterfrågas för att underlätta arbetet.

4.3 Implementering av nya planeringsideal

I en forskningsrapport av Hansen et al. (2023: 2416–2418) där förändringar kring arbetet med implementering av grönstrukturplanering kartlagts sedan 2014 i europeiska stora- medelstora städer, framgår att både finansiella och strukturella förändringar på nationell och lokal nivå varit väsentligt för kommunens implementering. Det vill säga förändringar i nationella lagar och policys som exempelvis miljölagstiftning och miljöpolitik, och således nationellt politiskt ledarskap samt en ökad integrering av ekologiska frågor i markanvändningsplanering. Intervjuer från studien visade på att den påtryckande klimatkrisen och det ökade behovet av en

omställning till att bemöta hållbarhetsutmaningar bidragit till att policys, planeringsverktyg och strategiarbeten anpassats till att motsvara dessa behov, där framför alltmer tvärssektoriell samverkan växt fram och ett ökat intresse från icke-statliga aktörer. Det ökade intresset från medborgare beskrivs vara betydelsefulla, då de som förändringsagenter kunnat öka påtryckningarna på officiella beslutsfattare i fråga om biologisk mångfald och grönstruktur. Forskarna kunde också urskilja en ökad tillämpning av reglerande åtgärder likt grönområdesfaktor och tillhandahållande av grönytor för ekosystemtjänster i stadsutvecklingsprojekt. Den ökade medvetenheten kring klimatrelaterade utmaningar hade också bidragit till framväxten av *nya* administrativa strukturer. Däremot skedde demontering av befintliga organisatoriska strukturer inte i någon större utsträckning, uppdelade administrativa enheter kvarstod med gamla rutiner och arbetssätt. Forskningen kunde således urskilja framsteg i omställningsarbetet men också kvarstående utmaningar som hur långsiktig förvaltning av, i detta fall grönstruktur, ska implementeras, men också hur sedvanliga kulturer inom organisationer ska kunna brytas såväl som möjligheten att säkerställa tillräckliga ekonomiska resurser.

Att ett ökat intresse kring klimatanpassning från icke-statliga aktörer växer framgår i den nyligen publicerade klimatbarometern från WWF (Lundqvist och Karlton 2024: 11, 23). Klimatbarometern utgör en omfattande studie gällande svenskars åsikter kring klimatförändringarna. I rapporten framgår att oron och medvetenheten bland allmänheten ökat de senaste åren från 2017 års 54 %, till årets rapport som visar på 65 %. Nästan 70 % har angett att de vill se ökade insatser från politiker gällande att begränsa klimatförändringarna. Siffrorna tyder på en växande oro och efterfrågan bland allmänheten vilket således kan generera ytterligare press på politiker att öka offentliga styrmedel till förmån för miljön och klimatet.

Ett viktigt perspektiv att lyfta i sammanhanget är frågan om finansiering av klimatanpassningsarbetet i den byggda miljön i Sveriges kommuner. I en rapport från Boverket (2023b: 23 - 25) där ett flertal kommuner intervjuats framgår bland annat att det upplevs som svårt att budgetera för klimatanpassningsarbete, dels för att behov identifieras först när en detaljplan ligger på bordet, det vill säga att det är lättare att budgetera för exploatering än för de redan bebyggda områdena. Man ser också problem med att det finns ambitioner om att den strategiska planeringen ska innefatta klimatanpassningsperspektiv samtidigt som inte medel tilldelas, finansiering följer således inte alltid med i de politiska besluten. Vidare problematiseras kring huruvida kommunerna själva ska finansiera klimatanpassningsarbetet över huvud taget. Kommuner kan i dagsläget inte ta höjd för bidrag i en budgeteringskalkyl eftersom de varken får information om deras ansökan börjat hanteras, eller om bidrag kommer beviljas. I detta fall rör det sig om bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Statens geotekniska institut (SIG). Kommunen måste således få in en investeringsåtgärd i den egna budgeten vilket kan vara svårt för mindre kommuner med både stramare budget och kompetens inom bland annat riskbedömningar, där efterfrågas därmed också tydligare riktlinjer och handledning. I studien lyfts också problematik kring att det kan ta flera år från att ansökan om bidrag skickas in till att det delas ut, där tiden där emellan lämnas oviss, något som dock beskrivs som bättre idag än för några år sedan. Att göra utredningar och kostnadsberäkningar är dessutom något som drar upp kostnaderna, långa utredningsprocesser kan också göra arbetet inaktuellt. Medskick från rapporten är det kan löna sig som kommun att föra tidig dialog med MSB för få guidning och att kunna prioritera rätt.

Det framgår också att det kan löna sig att ta in konsult hjälp vid ansökan om bidrag om det saknas erfarenhet internt. Man uppmanar också till att söka finansiering utanför MSB och SGI. Att synkronisera mervärden kring klimatanpassning vid byggnation är också en metod som anges som fördelaktig vilket bör göras tidigt i processen för att undvika extrakostnader och fördröjningar. Synergier kan vara att passa på att anlägga en regnträdgård då ett rör måste bytas under mark och en gata måste rivas upp. Man uppmanar också till att jobba i projektform utanför linjeorganisationen där resurser måste avsättas till projekten. Om kommunen är liten kan det dessutom löna sig att samverka med andra kommuner för att skapa helhetslösningar över administrativa gränser, det vill säga samhällsekonomiska lösningar för hela landskapet. Vidare uppmanas att staten måste ta ett större ansvar i situationen och att en utredning görs gällande ny lagstiftning för finansiering vid klimatanpassning. Det uppges vara en brådskande fråga och att mycket ligger på kommunernas arbete därför behövs fler verktyg för genomförande samt att staten för dialog med kommunerna för att förstå komplexiteten i problematiken.

4.3.1 Interorganisatorisk implementeringsprocess

I en rapport av Gustafsson et al. (2022: 7–9, 17–20) både problematiserar och klargör författarna processen att omvandla de globala målen till ett lokalt sammanhang i en kommun. De beskriver att den lokala implementeringen är central för att uppnå de globala målen, att det krävs att ”*tänka globalt och agera lokalt*”. Målen i sig är just ramverk för en gemensam förståelse och vision, som beskrivet av Emmelin (2009), men att de också behöver omsättas till en gemensam förståelse om dess lokala innebörd. Kommuner är enligt författarna viktiga instrument i hållbarhetsarbetet och kan verka som viktiga plattformar för hållbarhetsfrågor där den strategiska samverkan som krävs drivs igenom. Rapporten stärker vikten av den holistiska och långsiktiga arbetsmetodik som sträcker sig över sektions- och organisationsgränser som idag efterfrågas. Författarna lyfter också att det är viktigt att hållbarhetsarbete också integreras i de redan befintliga processerna samt att faktorer som stöd, mandat, resurser och engagemang kan vara avgörande för en kommuns hållbarhetsarbete.

I ett forskningsprojekt “Implementing 2030 Agenda in organizations (IntAg2030)” där Länsstyrelsen Östergötland samarbetat med Zemgale Regional Energy Agency (Letland) och Estonia University of Life Sciences (Estland) har principer för implementering av de globala målen i lokala organisationer identifierats och beskrivits. Mer specifikt återges att implementeringsprocessen påverkas av huruvida enskilda personer inom en organisation vågar att inta ledarskap kring hållbarhetsfrågor. Ledarskap beskrivs således som något alla inom en organisation kan utöva. Det bygger på organisationens kultur och den handlingsfrihet som finns. Att medarbetare tar sig an ett ledarskap kallas för ett ‘bottom-up’ perspektiv och den verksamma personen kallas i vissa sammanhang en gräsrotsbyråkrat. Gräsrotsbyråkrater drivs av antingen egenintresse, kompetens, professionella normer eller av en känslomässig koppling till hållbarhetsfrågor. Inom en organisation är det regler, rutiner och resurser som avgör medarbetarnas handlingsfrihet. Följaktligen beskrivs uppstarten som det svåraste delen av förändringsarbete och implementering. En allmän acceptans hos alla medarbetare ska uppnås och att börja med att lyfta vikten av hållbarhetsarbete hos ledningen eller politiker i en

organisation är en viktig utgångspunkt. Beslut och mandat från den politiska ledningen beskrivs således som avgörande för en lyckad implementering. Vid engagemang hos ledningsgruppen kan också mer resurser och mandat avsättas till hållbarhetsarbete, 'top-down' perspektivet (Länsstyrelsen Östergötland 2022: 9–14). Som nämnt inledningsvis är en utmaning med samverkansprocesser att offentliga organisationer, som en kommun, i regel består av så kallade silostrukturer vilket hämmar kunskapsöverföring mellan avdelningarna. Att hållbarhetsfrågorna placeras högt upp i organisationen beskrivs således som en viktig aspekt för att nå ut till respektive avdelning och främja samordning och samarbete avdelningarna emellan, vilket stärks på flera håll i litteraturen (Ibid; Gustafsson et al. 2022: 17–20; Börjesson Ahlqvist, Lennström 2022).

En hållbarhetsbarometer anges vidare som ett effektivt verktyg för att skapa engagemang hos ledningen då kommunens status inom hållbarhetsarbetet synliggörs. Ett annat verktyg kan vara att ha ett tvärsektorieellt råd för hållbarhetsfrågor inom organisationen, där frågan förs kontinuerligt med styrelsen genom att göra ämnet till en naturlig del av dagordningen i regelbundna möten. Vidare krävs att hållbarhetsperspektivet integreras i den interna strategiska förvaltningen; värderingar, vision, mål och program. Målet med detta är således att få med alla medarbetare inom en organisation på hållbarhetsarbetet. Ledning, chefer eller hållbarhetsansvariga behöver därför engagera medarbetare genom att kommunicera fördelarna med implementeringen men också att matcha rätt kompetens med rätt uppdrag. Detta kan uppnås genom en kartläggning över medarbetarnas kompetensnivå. Här är det också avgörande hur organisationens ekonomiska resurser ser ut och vilken teknik och material som finns att tillgå för att kunna jobba med frågorna och möjliggöra önskat beteende (Länsstyrelsen Östergötland 2022: 9–14).

Kommunen kan också arbeta för att upprätta ett *hållbarhetsnätverk* som sträcker sig utanför organisationens gränser för att skapa utbyte av erfarenheter och skapa inspiration. För den lilla organisationen där det ofta bara är en medarbetare som driver frågan kan sådana nätverk vara avgörande, både för den privata och offentliga sektorn. Till sist beskrivs ett systematiskt uppföljningsarbete, som tidigare nämnt, vara mycket väsentligt i frågan, men också det svåraste momentet. Data och statistik och att mäta framsteg med olika indikatorer beskrivs vara avgörande för att Agenda 2030 ska kunna uppnås. Uppföljningsarbetet kan vara både icke-standardiserat som standardiserat. Vid standardiserat uppföljningsarbete finns flera standarder att använda med databaser som hjälper en kommun med sitt uppföljningsarbete. Resultatet av en uppföljning behöver kommuniceras för att uppnå värdeskapande och tillit till processen (Länsstyrelsen Östergötland 2022: 9–14).

4.4 Statsmakten och en förändrad ekonomi

Den lokala planeringsverksamheten är en del i ett större globalt system, vilket innebär att för att förstå ytterligare påverkande faktorer måste perspektivet i studien vidgas.

Neil Brenner (2004: 1–7, 17–22) argumenterar för statens roll och ansvar i en hållbar utveckling, han problematiserar kring globaliseringens decentralisering av statsmakten till en subnationellt, regional lokal administration. Han beskriver bland annat att nätverksstyrning är ett resultat av detta. Att se horisontellt nätverkande och flernivåstyrelse som främsta metod för

beslutsfattande inom stadutvecklingsprocesser menar Brenner är otillräckligt och riskerar att underminera statens fortsatta viktiga roll och ansvar gällande formulering, implementering, övervakning och samordning av statspolitiska initiativ. Staten är enligt Brenner ett viktigt komplement för att hantera globala krafter som påverkar utvecklingen och för att fortsätta säkerställa allmänna intressen, social och miljömässig hållbarhet, demokrati och rättvisa i stadutvecklingsprocesser. Samtidigt betonar Brenner nätverksstyrning och samverkan som en viktig del under rådande samhälleliga förutsättningar.

I ett öppet samtal med en näringslivsidkare inom miljöteknik i en mindre kommun, beskrivs vägen mot ett mer hållbart samhälle som tydlig, från en linjär till cirkulär ekonomi. Informanten beskriver att kapitalet ändrar sig och risktagande kopplas mer och mer till investeringar i icke-hållbart företagande, än det som ställt om och blivit hållbara. I ett planeringssammanhang skulle det kunna tolkas som att kommuner kommer vilja samarbeta med de byggföretag som praktiserar ett mer miljövänligt byggande, likväl som byggentreprenörerna själva kommer behöva ställa om för att möta marknadens nya villkor. Enligt informanten kommer kraven öka på både EU- och statlig nivå, som exempel beskrivs det nyligen EU-finansierade initiativet *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD) som är en form av miljörapport som företag i Europa framöver kommer behöva jobba efter. Den starkaste kraften beskrivs som omställningen i marknaden, alltså att tänka cirkulärt, vilket enligt informanten kommer stimulera innovation och möjligheter som tidigare inte övervägts (Muntligen 2024). Under 2022 infördes nya styrmedel för klimatdeklaration vid uppförande av nya byggnader i Norden, varav Boverket ansvarar som tillsynsmyndighet vilket startades upp år 2023. Nya styrmedel har även initierat på EU-nivå och under 2021 verkställdes lagstiftningspaketet *Fit for 55*, ämnat att bidra till målet om att EU ska vara klimatneutralt år 2055. Lagstiftningspaketet har inneburit revidering av ett flertal regelverk där ett ökat fokus på byggnaders klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv initierats. Revideringarna berör bland annat byggproduktförordningen, taxonomiförordningen och energiprestandadirektivet. Kraven på rapportering ska främja en mer miljömässigt hållbar praxis och ökade investeringar i klimatfrämjande åtgärder. Genom exempelvis taxonomi ska investerare kunna identifiera och jämföra huruvida olika investeringar är miljömässigt hållbara (Boverket 2024). Revideringar likt dessa kan antas innebära att det kan bli svårt för mindre resursstarka företag i byggbranschen att ställa om då det krävs nya investeringar och kompetensutveckling, samtidigt som det främjar en ny och mer hållbar marknad långsiktigt.

Arbetet mot en cirkulär och mer *ekologisk* ekonomi har på många håll förankrats alltmer i näringslivet och marknaden, där staten bevisligen kan vara en viktig drivande kraft likt det också Brenner (2004) argumenterat för. På flera håll i litteraturen kan ansträngningar för att driva på utvecklingen urskiljas. Exempelvis kan införande av ekonomiska värden gällande biologisk mångfald och livsmiljöer utläsas. England provar för närvarande att införa *biodiversity net gain* (BNG), vilket är en form av kreditprogram för biologisk mångfald där alla nya byggprojekt har som krav att uppnå en nettovinst på 10 % av biologisk mångfald eller livsmiljö. Målet är ingen nettoförlust av biologisk mångfald. Vid exploatering som innebär förlust av livsmiljöer måste en kompensering verkställas någon annan stans, vilket då kan ske genom finansiering. Något som bland annat svenska aktörer visat intresse för och följer. Ett sådant kreditprogram beskrivs följas av både lokala som statliga myndigheter. Projektet i England är under uppstart men flera olösta svårigheter kvarstår, bland annat personalresurser

för övervakning, likaså brist på ekologer som kan bedöma resultaten på rätt sätt (Crace 2024). Ansträngningar likt dessa stärker att en anpassad marknad och ökad nationell prioritering och finansiering betraktas som väsentligt för att kunna bemöta fler delar i de gemensamma miljömålen, likt 'God bebyggd miljö'. I Sverige har en forskningsatsning kallad *Ekologisk kompensation 2018–2021* nyligen avslutats. En syntes av resultaten har senare sammanställts av Naturvårdsverket. I syntesen anges att trots höga ambitionsnivåer, årliga uppföljningar av etappmål och indikatorer, ekonomiska satsningar på forskning och informationsspridning från regeringen är prognosen för generationsmålet dystert. Man menar således att mer effektiva och verksamma styrmedel behövs i frågan om att bevara biologisk mångfald där ekologisk kompensation har varit på agendan den senaste tiden (Naturvårdsverket 2023c: 14). Representanter för det globala nätverket *Campaign for Nature* problematiserar kring utarmningen av biologisk mångfald, de hävdar att en frivillig och innovativ finansiering inte är rätt väg att gå då det riskerar att det offentliga ansvaret förskjuts. Privatekonomi erkänns som väsentligt, men otillräckligt i omställningen, likt både Brenner och informanten inledningsvis beskrev. Ytterligare tillhandahållande av finansiering på regeringsnivå beskrivs som nödvändigt, därtill ökade skatter på företag som bidrar till ödeläggelse av natur eller omdirigering av skadliga subventioner. Författarna menar att naturen och dess tjänster på ett lämpligt sätt behöver börja värderas då det utgör grunden för den globala ekonomin. Det innebär således att miljö och näringsliv måste förenas för att vidare påskynda en förändring av tankesätt på högsta nivå (Campaign for Nature 2024).

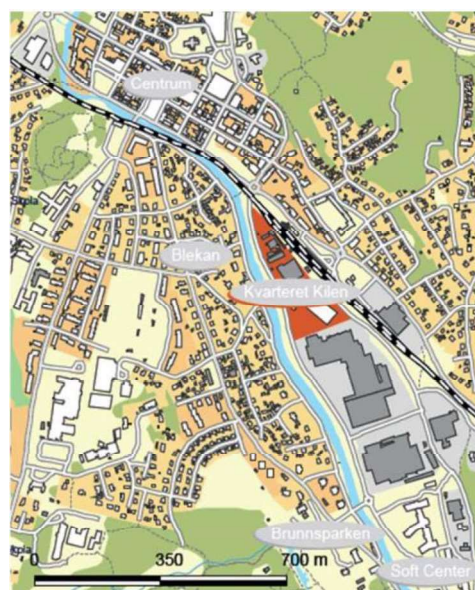
5. Resultat av fallstudie – Ronneby Kommun

5.1 Om Ronneby

Ronneby är beläget vid kusten i Blekinge län och har 29 000 invånare i hela kommunen varav 12 500 boende i centralorten. Kommunen har också en stor landsbygd med ett flertal mindre landsbygdssamhällen (Ronneby kommun 2018a: 11). Följande kommer resultatet av fallstudien redovisas med stadsutvecklingsprojektet Kilen och Ronneby kommuns satsning på Cradle to Cradle® i fokus.

5.1.1 Projektet Kilen

Fallstudien utgör ett stadsutvecklingsprojekt i Ronneby tätort som påbörjades år 2011. Projektet var ett av flera pilotprojekt som gick under den kommunala satsningen på cirkulär ekonomi och designkonceptet Cradle to Cradle (C2C), vilket kommer beskrivas närmare nedan. Syftet med projektet var att skapa en hållbar stadsdel med bostäder och verksamheter såsom handel, kontor, skola och kultur, likväl som mötesplatser. Projektet var kommunens första tillämpning av C2C på stadsdelsnivå där fem utvalda fokusområden stod i centrum; energi, byggmaterial, inomhusmiljö, vatten, biologisk mångfald i utemiljön samt social mångfald (Ronneby kommun 2013: 2–3).

Figur 2: Kartbild från detaljplan för Ronneby 25:11 m.fl. (Kilen).

Ett tidigare nämnvärt pilotprojekt som ägde rum inom ramen för C2C omfattade planering och byggnation av en ny förskola. Förskolan representerade senare Sverige i en internationell utställning som ett exempel på hur man kan bygga miljövänligt och långsiktigt utifrån C2C-principer. Den fick också utnämning av *Sweden Green Building Council* i kategorin nybyggnationer. Motiveringen löd att förskolan tar hänsyn till barnens vardagsmiljö där kemikalierna i miljön reducerats, men också förskolans låga energiförbrukning och användande av solceller (Ronneby kommun 2018b:14; Ronneby kommun 2013: 2).

Planområdet för Kilen-projektet är ett gammalt industriområde som omfattar ca 26 ha och är centralt beläget vid Ronnebys resecentrum och järnväg samt längs med Ronnebyån. Tillsammans med kommunens industribolag Abri, äger kommunen ca 15 ha av området, nästkommande största offentliga markägare är Trafikverket som äger ca 3 ha. Följaktligen ägs några större industrifastigheter av två privata aktörer vilka tillsammans utgör 4,5 ha. I övrigt finns också några mindre bostadsfastigheter i privat ägo (Ronneby kommun 2013: 21).

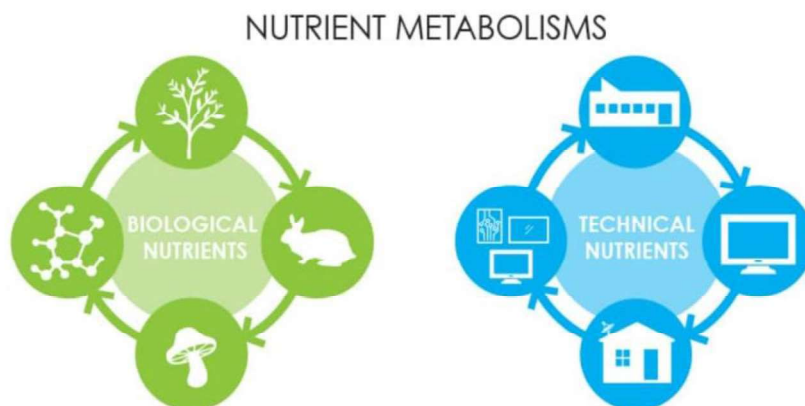
5.2 Cradle to Cradle och arbetsgruppen Cefur

5.2.1 Ett designkoncept

C2C och bildandet av det långtgående projektet Cefur (Center för Forskning och Utveckling i Ronneby) är grundläggande i Ronnebys inledande hållbarhetsstrategi. C2C är ett återkommande inslag i samtliga dokument som analyserats i fallstudien, därför har övergripande information om C2C sammanställts i detta stycke. Anledningen till sammanställning är återupprepningar som återger fakta om vad C2C innebär generellt, och vad det innebär för Ronneby. Uppstarten och etablering av C2C i Ronneby kommun beskrivs under intervjuavsnittet.

C2C är en designfilosofi och vidareutveckling av konceptet kring cirkulär ekonomi, framtagen av kemisten Michael Braungart och arkitekten William McDonough. Designkonceptet utgår från att tillväxt och välfärd inte behöver påverka naturen negativt. De tre hållbarhetsdimensionerna ska maximeras genom att fokusera på att lösa miljöproblem genom intelligent design där inspiration ska hämtas från naturen (Ronneby kommun 2012). C2C innefattar tre huvudkoncept:

1. Waste= food, det vill säga avfall blir till föda, vilket innebär att produkter ska vara designade för att genom tekniska eller biologiska kretslopp (de två olika cyklerna enligt konceptet) kunna återgå till ekosystemet.
2. Främjande av förnybara energikällor så som naturligt dagsljus, solceller, värmepumpar samt våg- och vindenergi.
3. Stödja mångfald. Med utgångspunkt i att naturen bygger på komplexitet och mångfald. De lokala förhållandena skiftar och behöver anpassas därefter, vilket bejakas i C2C. En mångfald inom arkitekturen, användandet av platser och skapande av variationsrika sociala miljöer (Ibid; Ronneby kommun 2015).

Figur 3: De två kretsloppen enligt designkonceptet Cradle to Cradle från McDonough & Partners hemsida.

För att tillämpa principerna för C2C bör således material som följer det tekniska eller biologiska kretsloppet genom hela sin livscykel användas, det vill säga från tillverkning till återvinning. Det är således väsentligt att tillverkning och design anpassas för framtida återvinning och återanvändning, vilket kan uppnås genom certifiering. En byggnads långsiktiga ekonomi bör beaktas vid dess konstruktion. Återvinning av dagvatten är en central aspekt, där *”vattnet som lämnar en byggnad/ett område ska vara lika rent eller renare än vattnet som kommer in”*. Det kan innefatta öppna dagvattenlösningar för att hantera dagvatten och främja biologisk mångfald samt återanvändning av vatten eller integrera det i produktionssystem. Användning av förnybar energi och solenergi är också ett viktigt element. Ett mål inom C2C är också att öka antalet biotoper i den byggda miljön. En grönytefaktor förespråkas för att mäta och värdera graden av växtlighet inom ett område. Mark som tas i anspråk kan kompletteras med gröna tak och väggar för att ytterligare främja detta syfte (Ronneby kommun: 2012).

5.2.2 Cefur

C2C är grunden till satsningen på projektet Cefur som pågick mellan 2011 och 2019. Cefur var ett center för forskning och utveckling inriktat mot just C2C och hållbarhet där tre från kommunen som aktivt drev implementeringen av C2C anställdes. Cefur höll till på Soft Center, ett företags- och innovationscenter i Ronneby (Ronneby kommun: 2012). På Soft Center hade Cefur ett showroom kallat 'Cefur Showroom' vilket skulle verka som både utställning och mötesplats. Projektet finansierades inledningsvis av Ronneby kommun samt Region Blekinge och Europeiska Regionala utvecklingsfonden (ERUF), stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra). Att Cefur beviljades finansiering kan tolkas utifrån en rapport från Tillväxtverket (2014) som att enhetens arbete på sikt skulle kunna stärka hållbarhet och innovationsförmåga i det regionala näringslivet genom att underlätta kompetensutveckling inom hållbar utveckling utifrån C2C-konceptet, samt samspel mellan lärosäten och företag. Finansieringsstödet från Europeiska regionala utvecklingsfonden gjorde att centret för Cefur kunde utvecklas ytterligare och således etablera just ett showroom. En av de drivande bakom Cefur-satsningen betonar i samma rapport att man ville sprida kunskap till aktörer i regionen och att kunskap om en hållbar utveckling i företagen hittills ökat genom projektet.

Inledningsvis anställdes tre personer i Cefur samtidigt som externa konsulter lånades in för stöttning i vissa arbetsuppgifter. De anställda i Cefur angavs under intervju, som kommer lyftas nedan, vara högt uppsatta i den kommunala verksamheten för att delvis kunna säkerställa en implementering över mandatperioderna men också då de var ansvariga för att starta i gång projektet, de drev således frågan kring C2C från start. Det tecknades också avtal för samarbete med bland annat universitet för att främja vetenskaplig kunskap om hur Ronneby tätort skulle kunna utveckla just projektet Kilen i en inriktning som samstämmer med principerna i C2C-konceptet. Det var följaktligen främst energi och klimateffektiv bygd miljö som stod i fokus (Sveriges Radio 2012).

På plats i Cefur Showroom visades goda exempel för studenter, forskare, näringsliv och allmänhet på hälsosamma och miljömässiga projekt, material produkter och koncept samt pedagogiskt material och information om C2C och hållbar tillväxt. Kommunen hade som mål

att involvera alla i planeringen av framtiden, där de hade ett särskilt fokus på att även involvera framtidens Ronnebybor, den unga befolkningen. Exempelvis fanns en lekhörna och experimentverkstad för de yngre vilket uppges ha varit ett viktigt inslag. Cefur var också inblandade i flera projekt och blev således en del av den kommunala verksamheten i Ronneby. Visionen för Cefur beskrevs 2011 som *”att vara en internationellt erkänd innovativ motor för hållbar utveckling av näringsliv och samhälle, med särskild inriktning mot C2C”*. I dagsläget är Cefur ett avslutat projekt och C2C beskrivs numera som en del av flera fokusområden i Ronneby kommuns strategiska utvecklingsenhet (Ronneby kommun 2019).

5.3 Dokument 1: Hållbarhetsstrategi för Ronneby kommun 2022–2025

Under intervjutillfället som presenteras närmare nedan framgick att C2C i dagsläget inte är lika framträdande i kommunen men att det fortfarande finns med som en del av kommunens hållbarhetsarbete. Av den anledningen kan det vara intressant att göra en innehållsanalys av hur kommunen jobbar strategiskt med hållbarhet idag, nu när projektet kring C2C är avslutat. Dokumentet säger inte mycket om dess funktion för praktisk tillämpning då det endast skett ett bokslut sedan dess inrättande, vilket även påpekades under intervjutillfället. Syftet med att göra en innehållsanalys av dokumentet är för att få en förståelse för hur kommunens hållbarhetsarbete utvecklats från C2C-tiden, mer än ett decennium efter dess uppstart. Den nya hållbarhetsstrategin kan således tolkas som en vidareutveckling av den satsning på hållbarhet som kommunen gjorde i projektform, som nu anpassats till aktuella förutsättningarna och förmodligen lärdomar från satsningen på C2C och Cefur.

5.3.1 Samordning

Övergripande anges att kommunen ersätter gamla styrdokument med ett samlat dokument för kommunens hållbarhetsarbete, som spänner över kommunens alla nämnder, förvaltningar, bolag och styrelser, som vidare ska vägleda efterföljande styrdokument. På så sätt vill de försäkra sig om att hela kommunkoncernen jobbar mot gemensamma mål för en hållbar utveckling i Ronneby. Vikten av en bred politisk samstämmighet betonas. Följaktligen ska strategin verka involverande och inspirerande för näringsliv och civilsamhället i Ronneby. Dialoger har skett internt med samtliga verksamhetsområden i Ronneby kommunkoncern för att identifiera lokala hållbarhetsutmaningar och hur dessa kan bemötas gemensamt. Strategin ersätter ett flertal tidigare planer, program och policys. En gemensam strategi anges kunna minska det totala antalet styrdokument och mål samtidigt som synergieffekter kan identifieras och gynna flera verksamheter och målgrupper. Det ska också ge en tydlighet i kommunikation av kommunens prioritering både internt och extern. Strategin återger översiktligt de olika verksamheternas ansvar och roll mot hållbarhetsstrategin, till exempel ska kommunala förvaltningar och bolag omsätta hållbarhetsstrategin i aktiviteter och eventuella handlingsplaner. Politiska råd ska verka som rådgivare till kommunstyrelsen samt vara drivande

inom dess respektive område (Ronneby kommun 2021:4–9).

5.3.2 Platsutveckling

Strategin bygger på en omvärldsspaning samt nationella och regionala mål som anpassats till Ronnebys behov och förutsättningar genom en nulägesbeskrivning som togs fram i samband med hållbarhetsstrategin. En nulägesbeskrivning beskrivs också som viktig för att kunna genomföra uppföljning genom indikatorer.

Strategin (2012:6) sammanfattar kommunens fokusområden för en hållbar utveckling framåt vilka är:

- Samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi
- Livskraftig natur och hållbara livsmiljöer
- Jämlika och jämställda villkor
- Hälsa och välbefinnande

I dokumentet anges att fokusområdena är ömsesidigt beroende av varandra och att de inte kan lösas enskilt.

5.3.3 Implementering i organisationen

I dokumentet anges att strategin ska implementeras i kommunens verksamhet och vara en del av den årliga verksamhetsplaneringen. Följaktligen beskrivs varje verksamhets fokusområden för en hållbar utveckling där följaktligen 'samhällsplanering' utgör en av verksamheterna. Kommunen ska skapa goda förutsättningar för implementering genom att; integrera arbetet i kommunens styrmodell; säkerställa att viktiga processer leder i riktning med hållbarhetsstrategin; erbjuda kompetenshöjande insatser för verksamheter och arbetsplatser; kommunicera och visualisera goda exempel. I dokumentet framgår också att kommunen fortsatt inspireras av C2C för att uppnå en hållbar utveckling genom en cirkulär ekonomi (2021: 16).

Kompetensförsörjning beskrivs som en utmaning inom kommunens verksamhet där man bland annat förespråkar att satsa på goda arbetsmiljöer för att kunna behålla personal, vilket betonas som viktigt. Kommunen förespråkar också en god och inkluderande arbetsmiljö skapar förutsättningar för att alla medarbetare, oavsett bakgrund, kan bidra med sin kompetens. Medarbetarna beskrivs som kommunens viktigaste resurs för att efterleva kommunens ambitioner för en hållbar utveckling. Kommunen vill således satsa på kompetensutveckling med hållbarhetsfokus (2021:14).

5.3.4 Förutsättningar

Kommunen anger att de behöver öka sin kunskap om kommunikation för att kunna integrera hållbarhetsarbetet i styrning och ledning. Där beskrivs digitaliseringen och innovation som viktiga förutsättningar för en hållbar utveckling. Näringslivet anges som bärande för en hållbar tillväxt och initiativ som stödjer den inriktningen. Följaktien återges att vid målkonflikter är det kommunstyrelsen och ledningen som bär det yttersta ansvaret för att prioritera och överväga vilken dimension av hållbarhet som väger tyngst utifrån givna situationer, beslut ska då utgå från de som bäst bidrar till Agenda 2030 och en hållbar samhällsutveckling. Det framgår också att kommunen är i behov av beslutsunderlag som visar långsiktiga ekonomiska konsekvenser som samtidigt beaktar hållbarhetsperspektivet, beslutsförslag ska utgå från vad som är långsiktigt bäst för den kommunala verksamheten. De är också i behov av nya former av samverkan, styrning och organisation. Förebyggande insatser i ett tidigt skede förespråkas för att förbättra förutsättningarna, minska samhälleliga och individuella kostnader att vända en negativ utveckling på sikt. Upphandling beskrivs som ett viktigt styrmedel, att räkna in miljöhänsyn och social hänsyn i upphandling ska bidra till en hållbar utveckling (2021: 10–11)

5.3.5 Samverkan och kompetensutveckling inom hållbarhet

Kommunen förespråkar en bred samverkan tvärssektoriellt och med dess bolag likväl som civilsamhället, likväl som på en regional och nationell nivå. Strategins inriktningar ska integreras i verksamhetsplaner och budget vilka som vidare ska följas upp i kommunens uppföljningssystem. Kontinuerlig dialog mellan politiker och tjänstepersoner är en av strategierna för detta men även genom att utveckla kommunens styrmodell i linje med tillitbaserad styrning. Omvärldsmedvetenhet och internationellt samarbete anges som viktigt för att förstå det lokala och ska vara en integrerad del i kommunens utvecklingsarbete då det lokala beskrivs som en viktig länk i ett globaliserat samhälle, vilket kan uppnås genom att samarbete internationellt (2021: 4–5, 12).

Kunskapsspridning inom befolkningen för ökad medvetenhet och delaktighet beskrivs som viktigt för hållbarhetsarbetet och ska bidra till stolthet, engagemang och motivation att arbeta med Agenda 2030. Kommunens tillväxt beskrivs bygga på ett välfungerande näringsliv vilket

också kantas med utmaningar så som befolkningsutveckling, sysselsättningsgrad, regional ekonomi, befolkningens utbildningsnivå och infrastruktur. Vidare lyfts att kommunen kan stärka näringslivets utveckling genom nära samverkan och kompetensutvecklingsinsatser för olika branscher med hållbarhetsfokus och på så sätt stärka en hållbar platsutveckling i Ronneby (2021: 8,12).

5.4 Dokument 2: Generellt kvalitetsprogram för planering och byggande i Ronneby kommun

Följande dokument som presenteras är kopplade till den rådande satsningen på C2C och stadsutvecklingsprojektet Kilen.

5.4.1 Programmens funktion

För att försöka säkerställa implementering av kommunalt antagna miljö- och folkhälsomål och andra kvalitetsmål vid planering, exploatering och renovering så har ett generellt kvalitetsprogram kopplat till C2C-konceptet tagits fram i Ronneby kommun (2012). Kvalitetsprogrammet utgår från Ronnebys ställningstaganden kring de utvalda fokusområdena; *energi, vatten, byggmaterial, inomhusmiljö, biologisk mångfald i utemiljön och social mångfald*. Det generella kvalitetsprogrammet ligger till grund för efterföljande projektspecifika program som i sin tur ska verka som stöd för vidare samarbete och dialog med byggherrar i samband med pilotprojekt så som Kilen. De projektspecifika kvalitetsprogrammen förväntas bygga på frivilliga överenskommelser och komplettera det som inte går att styra i detaljplan samt länka samman de olika faserna från plan till färdigställande.

”I detaljplaner har kommunen möjlighet att göra en mängd olika preciseringar av användning, omfattning, utformning, fastighetsindelning med mera. De projektspecifika kvalitetsprogrammen lägger fast ambitionsnivån för aspekter som inte kan eller bör regleras i detaljplan. De ska vara länken mellan detaljplan, markanvisning, bygglov och köpeavtal och utgöra basen för dialog med berörda byggherrar.” (Ronneby kommun 2012).

I det generella kvalitetsprogrammet anges att de *mätbara mål* som ska tas fram vid det projektspecifika kvalitetsprogrammet ska inspireras av de principer som ursprungligen tagits fram av grundarna till C2C. De utvalda fokusområdena i programmet är således i enlighet med C2C-konceptet men har vidare anpassats till planering och byggnation i Ronneby. Det uppges som viktigt att vidare lägga fokus vid potentiella synergieffekter där de olika målen förstärker varandra. En metod som ska användas för detta är att tillsammans med berörda byggherrar göra en *'roadmap'* där långsiktiga och kortsiktiga mål konkretiseras och ges en etappvis indelning. En roadmap avgränsas till 10 år för att göra målen greppbara.

5.4.2 Samarbete och dialog

Ambitionen med programmet beskrivs ligga till grund för exploatering och renovering på icke kommunalägd mark vilket således ska bygga på frivilliga överenskommelser. Sammantaget redogör dokumentet för hur konceptet ska vidareutvecklas och specificeras med riktlinjer för hur de projektspecifika kvalitetsprogrammen ska arbetas fram genom samverkan och dialog med de som bor i berört område samt andra berörda aktörer, i enlighet med principerna för C2C. Följaktligen föreslås även att C2C-specialister, byggvaruföretag och byggbolag ska samarbeta för att bygga upp en materialbank (hälsosamma miljövänliga material) så materialen

kan tillämpas även vid utbyggnad av fritidshus likväl som ett nytt kvarter i Ronneby. Efter detta fastslås specifika och mätbara kvalitetsmål inom fokusområdena som sedan ska ligga till grund för en arkitekttävling. Man betonar också att planprocessen ska ske i dialog med *olika* grupper medborgare (barn och ungdomar, äldre, funktionshindrade med flera).

Om kvarteret Kilen:

” Ett specifikt kvalitetsprogram ska tas fram för Kilenprojektet. Arbetet inleds med en workshop där arkitekter deltar. Dialoger ska också föras med allmänheten och byggherrar. Efter detta fastslås specifika och mätbara kvalitetsmål inom fokusområdena som sedan ligger till grund för en arkitekttävling. När området slutligen exploateras kommer dessa kvalitetsmål att följas upp och säkras. Med målen som utgångspunkt ska exploateringen bidra till ett positivt avtryck i hela staden.” (Ronneby kommun: 2012).

5.5 Dokument 3: Dialog om framtida Kilen

En del av följande information anges i intervju-avsnittet men beskrivs mer detaljerat nedan. Informanterna har hänvisat till dokumentet.

5.5.1 Deltagare

Dokumentet inleds med att rikta ett tack till alla som bidragit med synpunkter samt arbetslagens förslag. Deltagare som anges är; *Besökare på Kilen-utställningen, deltagare på kvällspresentationerna, planberedningen, Cefur, Näringslivsenheten, Länsstyrelsen, Trafikverket, Ronnebybus, ABRI, elever och lärare på Knut Hahn*. Sammantaget har således en bredd av aktörer deltagit i den tidiga processen och dialogarbetet, från medborgare, studenter, näringsliv, bostadsbolag med flera. Kommunen anordnade en workshop i mars 2014 där idéer för en ny hållbar stadsdel utifrån konceptet C2C togs fram av tre arkitektlag och man försökte hitta en gemensam värdegrund. Lagen samarbetade sinsemellan för att sedan landa i tre olika utvecklingsförslag. Man jobbade utifrån både ett kortsiktigt perspektiv om vad som hade kunnat bli verklighet imorgon, och ett långsiktigt 10-årsperspektiv. Arkitektlagen var av internationell karaktär då ett stort intresse rådde kring projektet.

” De tre arkitektlagen som arbetat fram förslagen är: • GXN, William McDonough + Partners, SLA från Danmark och USA • Liag, Bureau B + B, Except från Nederländerna • ALoCo Arkitektbyrå, Torsten Sack-Nielsen/ Aarhus Arkitektskole, Heidi Merrild, Tyréns Malmö från Sverige och Danmark”

Senare i maj 2014 presenterades arkitektlagens idéer genom en utställning för allmänheten som anordnades för att kunna samla in allmänhetens synpunkter. Rapporten återger de synpunkter som kom in under ett senare utställningstillfälle då allmänheten, företag och intressenter fick tycka till om förslagen.

5.5.2 Medborgardialog

Närmare beskrivet hölls en utställning för förslagen öppen under två veckor i *Cefur showroom* men även vid ett tillfälle på *Naturum* i Ronneby. Under den tiden bjöds olika grupper in till att diskutera förslagen. Utställningen resulterade i, som nämnt, att ca 130 personer lämnade in kommentarer om förslagen likväl som besökarnas tankar och idéer samlades in. För att stimulera diskussion och få in förslag ställdes frågor till deltagarna vilka löd: *Vad är bra? Vad är mindre bra? Vad kan förbättras? Har du några andra idéer?* Besökarna fick skriva sina förslag på post-it-lappar vilka hängdes upp i lokalen under rubriker med de olika frågeställningarna, på så sätt kunde besökarna även ta del av andras synpunkter.

Figur 4: SKR:s Delaktighetstrappa.

Ronneby placerar sig själva på steg två av Sveriges kommun och landstings delaktighetstrappa för medborgardialog (SKL 2023:7). Steg två är enligt SKL en 'konsultation' och ligger således förhållandevis lågt på trappan.

SKR (2023:8) beskriver trappsteget 'konsultation' som att det fattats ett beslut att medborgardialog ska genomföras och att ett antal alternativ att ta ställning till presenteras för medborgarna. Medborgarna får tycka till men behöver varken höra eller ta del av andra medborgares åsikter.

Synpunkterna sammanställdes senare till ett avsnitt i rapporten om *'Ronnebybornas reflektioner och budskap'*, vilka inte kommer ingå i analysen för det här arbetet då de specifika förslagen och synpunkterna inte antas tillföra något avgörande värde i studien. Arkitektlagens förslag sammanställdes i enskilda rapporter.

5.6 Dokument 4: Projektspecifikt kvalitetsprogram – Kilen

5.6.1 Projektspecifika mål och intentioner

Det projektspecifika kvalitetsprogrammet har arbetats fram av tjänstemän från kommunens miljö- och byggförvaltning, Cefur och tekniska förvaltningen där samtliga är med i en arbetsgrupp för Kilen-projektet. I programmet har man gjort en sammanställning av befintliga intressenters ambitioner och intressen som uttalats vid dialogtillfällen. Man har också utgått från tidigare rapporter och dokument som sammanställdes i samband med dialog, det vill säga de rapporter som skrevs i samband med arkitektuppdraget och de dialoger som fördes då. Man har också utgått från arbetsgruppens kunskap om de olika intressenterna i sammanställningen.

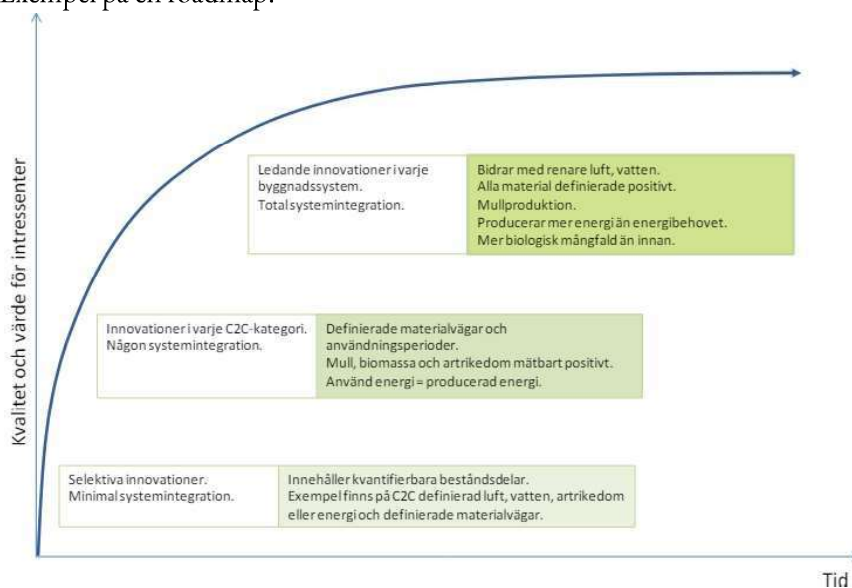
Följaktligen kopplades intressenternas ambitioner till kommunens generella kvalitetsprogram men även två projektspecifika intentioner för Kilen, det vill säga ekonomi i balans och cirkulär ekonomi samt förbättrad mobilitet och infrastruktur. I nästa steg prioriterades bland de olika ambitionerna från intressenterna genom att utgå från de ambitioner som flest intressenter stod bakom, vilket resulterade i 16 intentioner. Man utgick vidare från en vision som tagits fram för Kilen. För att kunna uppfylla de projektspecifika intentionerna formulerades 27 mål i enlighet med projektets grundtanke om C2C. Några av målen uppfyller flera av intentionerna (Ronneby kommun 2015).

5.6.2 Plan för genomförande

Kommunen uppmanar till vidare precisering av målen för att göra dem mätbara längre fram i processen, i takt med en större vetskap om vad projektet och dess delprojekt kommer innefatta. Det vill säga att man då också kan ange tidpunkter för genomförande av olika moment och när målen bör uppnås. Precisering av målen beskrivs närmare som exempelvis: ”När bostadshuset är färdigställt skall 100 % av dess dagvatten renas innan det når ån”. Kommunen beskriver sedan modellen för en roadmap. Genom denna roadmap ska man kunna beskriva effekterna och värdet för intressenterna i att genomföra de mål som uppförts ”Den ena axeln beskriver värdet för intressenter och den andra tid”. De beskriver att det kommer framgå att när olika lösningar tas fram för att uppfylla ett mål, kommer det gå att upptäcka att flera mål går att lösa med samma lösning (synergier), vilket överensstämmer med intentionerna för C2C. Det är dessa lösningar som också blir områdets ”C2C-element”.

”En roadmap innehåller mål kopplat till tid. Den kan också innehålla milstolpar på vägen mot att målen uppnås. En roadmap gör det enkelt att följa ett projekts framsteg”. (Ronneby kommun 2015:7)

Exempel på en roadmap:

Figur 5: Ur Projektspecifikt kvalitetsprogram för planering och byggande i Ronneby kommun (2015: 7).

Kommunen kopplar således mål och intentioner till kommunens övergripande ambitioner med C2C-satsningen och det generella kvalitetsprogrammet för planering och byggande. Varje mål beskrivs och kopplas till ansvariga intressenter för målets uppfyllnad. Man anger också ”övriga” intressenter som kan kopplas till målet och hur och när uppföljning bör ske. Exempelen är tänkta att vara till hjälp när precisering av målen ska utföras i delprojekten (Ronneby kommun 2015: 6–7).

Exempel ur dokumentet på hur planering för vidare arbete och uppföljning ser ut, i detta fall gällande målet om en 'Ökad biologisk mångfald'.

” HUVUDANSVAR

Byggherrar, Tekniska förvaltningen, Trafikverket

INTRESSETER

Leverantör av lösningar, finansierare/ investerare, Länsstyrelsen, forsknings- och lärosäten, naturskyddsföreningen, besökare, djur och växter, framtida boende i området, fiskeförening

EXEMPEL PÅ UPPFÖLJNING

Hur: att ett program för förnygringen av träd längs ån tas fram och följs upp, att ett program för biologisk mångfald tas fram och följs upp

När: Planerings- och upphandlingsfas, Förvaltningsfas ” (Ronneby kommun 2015: 13)

Programmet har likt det generella kvalitetsprogrammet ett avsnitt om C2C som designkoncept. Avslutningsvis anges en referenslista av forskning samt Youtube-länkar med information om C2C vilket indikerar kommunens engagemang och drivkraft i att säkerställa och föra lärandet och kunskapen om C2C vidare över tid.

5.7 Dokument 5: Detaljplan för Ronneby 25:11 m.fl. (Kilen)

Som tidigare beskrivits så är inte detaljplanens funktion att styra verkställande av de specifika intentionerna för C2C, det är samverkan kring C2C och kvalitetsprogrammen som uttryckligen ska stötta den processen. Ambitionen kring detaljplanen har från början varit att den ska vara flexibel och således inom givna ramar möjliggöra alternativa metoder för byggnation. Innehållsanalysen innefattar således inte ett sökande efter en sådan implementering utan har utförts för att inte riskera att gå miste om värdefull information.

Den mest framträdande implementeringen i detaljplanen kan dock utläsas utifrån arkitektuppdraget och den efterföljande medborgardialogen som bevarandet av ett magasin. "Det röda magasinet", en äldre magasinsbyggnad i trä från tidigt 1900-tal men historisk anknytning till platsen som magasin för last som lossades från fartyg i Ronnebyån till järnvägen på andra sidan. Magasinet utgör således en viktig kulturhistorisk identitet för platsen och Ronnebyborna. Bevarande av magasinet regleras således i detaljplan samtidigt som en samspelande tillbyggnad möjliggörs vilket är i enlighet med en av skisserna från arkitektuppdraget, bidraget är från arkitektlaget ALoCo. Bevarandet av magasinet ska ha diskuterats flitigt under arkitektuppdraget och dialogprocessen. Varför bevarandet av magasinet är intressant att lyfta här är, utöver att det var ett stort intresse från medborgarnas sida, också är intressant då bevarande och återanvändning är en del av det kretslopp som beskrivs som bärande i designkonceptet för C2C (Ronneby kommun 2013:26–27).

Figur 6: Förslag från arkitektlaget ALoCo m.fl., hämtad från detaljplanen för Ronneby 25:11 m.fl. (Kilen).

I planprogrammet hänvisas till mål och principer för området till kvalitetsprogrammet och förslag på genomförande av dessa ges i löpande text, som exempelvis:

” Då dagvattnet bör tas omhand genom lokalt omhändertagande bör en stor del av marken vara genomsläpplig. Detta regleras inte med planbestämmelser utan framgår av de C2C-mål som fastställs för området. Många mindre och större åtgärder kan göras inom fastigheterna och i anslutning till bebyggelse som gynnar biodiversiteten i området. Även detta regleras via C2C-mål som tas fram i samband med byggnation av varje enskild byggnad...”
(2013:8)

Följaktligen fastställs i detaljplan att ett parkeringsområde ska göras om till en kommunalägd park, detta har först och främst kunnat genomföras då kommunen äger marken likt beskrivet vid intervju tillfället. Kommunen möjliggör för anläggning av parkeringsgarage och andra parkeringslösningar genom detaljplanen i södra delen av Kilen, vilket beskrivs som långt från områdets norra bostäder. Man uppmanar dock att genom dialog med exploatör jobba för att minska bildbehovet i området.

” Därmed bör ett resonemang föras med exploatörerna av Kilen om behovet av parkering inom kvartersmark eller andra åtgärder som kan minska bilbehovet inom området, exempelvis bilpooler. Utvecklingen av en bilpool kan lämpligen ske i samarbete med Blekingetrafiken då exempel från utlandet pekar på att kunder i bilpooler nyttjar kollektivtrafik flitigare än folk i genomsnitt samt att nyblivna kunder som tidigare ägt bil ökar sitt resande med kollektivtrafik.”
(2013:26)

Ett av de C2C-relaterade målen är att Kilen ska rena dagvatten och helst även åvatten. Kommunen förespråkar att de själva tar fram en dagvattenstrategi för området och att de ska ta huvudansvar för frågan, samtidigt som samarbete med exploatörerna och framtagandet av markansvinningsavtal av marken lyfts fram för att säkerställa en bra dagvattenhantering i hela området, både tekniskt och estetiskt (2013: 6–12).

I planprogrammet framgår att kommunfullmäktige antog lokala miljömål i januari 2014 och att således detaljplanen ska bidra till att dessa mål uppnås. Målen; *God bebyggd miljö*, Begränsad klimatpåverkan och Giftfri miljö beskrivs som särskilt viktiga. Kollektivtrafik som möjliggör hållbara transporter framgår som en utgångspunkt samt förtätning och att byggnader anpassas till de lokala markförhållandena och byggs i enlighet med C2C-konceptet. Vidare föreslås tredimensionella fastigheter då olika funktioner i en och samma fastigheter kan komma att finnas, exempelvis som etablering av butiker i bottenvåningen (2013: 23).

Markansvinningsavtal mellan kommun och respektive exploatör beskrivs som det troliga tillvägagångssättet för Kilen-området, vilket som också, i enlighet med intervjumaterialet, genomfördes, även om någon markansvinningsstävling inte gick att genomföra. Avtalen beskrivs behöva reglera detaljer kring utformningen av bebyggelse, genomgång för gång- och cykeltrafik, torgytor och exploatörens övriga åtaganden (2013: 25).

Kommunen anger att de utfört en MKB i enlighet med gällande lagstiftning vilket resulterat i en bedömning om att planen inte antas innebära betydande miljöpåverkan.

” Genomförandet bedöms inte innebära några risker för människors hälsa och miljö kvalitetsnormer kommer inte att överskridas.” (2013: 26).

” Kommunens ställningstagande är att planens genomförande ej kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och att en miljökonsekvensbeskrivning därmed inte behöver upprättas.” (ibid).

Figur 7: Visionsbild av Kilen (Acasa: u.å).

5.8 Kommunens perspektiv – Intervju med kommunala chefer

Informanter:

Helena Revelj – Stadsarkitekt, Ronneby kommun

Sara Jonasson – Exploateringschef, Ronneby kommun

Plats: Digitalt

Datum: 15 mars 2024

I samband med fallstudien utfördes en intervju med Ronneby kommuns stadsarkitekt samt exploateringschef. Intervjun var semistrukturerad och utgick i första hand från att lyssna in informanternas egna upplevelser och det de själva tyckte var viktigt att lyfta om projektet Kilen. Frågor kopplat till studiens teoretiska ramverk ställdes löpande och kompletterande frågor skickades via mejl i efterhand. Informanterna var inte delaktiga vid uppstarten av Kilen men är sedan en tid tillbaka aktiva i projektet och kunde återge mycket av projektens tidslinje och händelser. Intervjumaterialet kommer sammanställas som en löpande text utan specifik hänvisning eftersom svaren inte används i syfte att särskilja mellan olika informanter och deras formella roller.

Under intervjun framhålls, likt beskrivet, att Ronneby kommun jobbat med ett antal pilotprojekt där särskilt fokus lagts vid kommunens designkoncept C2C och att Kilen är en av dessa projekt. De beskriver att de projektspecifika kvalitetsprogrammen som sammanställts byggts på tidiga samverkansprocesser där gemensamma mål arbetats fram. De projektspecifika kvalitetsprogrammen beskriver både vad målen innebär lokalt och anger *hur, när* och av *vem* olika delar i processen ska hanteras.

5.8.1 Förändringsarbetets början

Initiativet till att jobba med C2C som modell för Ronnebys hållbarhetsstrategi anges ha skett i och med den rådande IT-kraschen och att den dåvarande högskolan, Blekinge Tekniska Högskola, i Ronneby skulle flyttas år 2010. Händelsen mynnade ut i att kommunen höll ett möte om Ronnebys framtida utveckling. Politiker, företagare och tjänstepersoner samlades och diskuterade hur problemet skulle hanteras. Redan innan mötet ska det ha funnits höga tankar och idéer om att kommunen skulle jobba mer med hållbarhet, vilket också fick fäste vid mötessammankomsterna. Själva diskussionen om att kommunen behövde jobba med hållbarhet var en bred diskussion men att det senare blev just C2C hade kommunalrådet en stor roll i. Man bestämde man sig följaktligen för att lära sig mer om konceptet. En kommunal representant som var med tidigt i processen åkte ensam på föreläsningar till bland annat Holland där utbildningar i designkonceptet hölls. Kommunen startade sedan arbetsgruppen Cefur vars syfte, som nämnt, var att aktivt jobba med C2C i Ronneby. Man fokuserade också på att C2C skulle förankras långsiktigt och således inte skulle riskera att fasas ut vid ett politiskt skifte. Ett övergripande program antogs därför av kommunfullmäktige vilket den dåvarande kommunstyrelsen hade en stor del i. Följaktligen skedde en intern utbildning om C2C i den

kommunala organisationen. Det var noga med att de som satt i styrgruppen för Cefur var både från kommunalrådet och oppositionens högsta ledare. C2C stannade också kvar i organisationen efter det kommande skiftet, det visade sig således vara framgångsrikt. Däremot återges att det har förändrats på senare tid då det i dagsläget inte är lika stort och uttalat som tidigare.

5.8.2 Samverkan och dialog

Informanterna uppger att Kilen bland annat utformades genom av ett arkitektuppdrag som omfattades av inhyrda arkitekter vilka arbetade i workshops-format, i samband med detta hölls en dialogkväll då man bjöd in olika grupper att delta. Vid denna sammankomst kom cirka 130 personer och lyssnade, besökarna var olika typer av intressenter som boende i närområde, potentiellt framtida boende och besökare. Man arbetade brett och sammankopplat med både det kommunala bostadsbolaget RonnebyHus och Cefur. Arbetsgruppen för det specifika kvalitetsprogrammet (tjänstemän från förvaltningar på kommunen samt Cefur) ska ha utförts en ambitiös analys av vilka aktörer och intressenter som fanns och vad de hade för vinning och drivkrafter med projektet. Detta baserades bland annat på tidigare erfarenheter och dialoger. Kommunen, som ansvarade för processen, arbetade utifrån tanken om att det kommer finnas olika mål och ambitioner med området men med en förhoppning om att kunna enas och sammanstråla kring någon eller några specifika delar där ett gemensamt intresse och vinning i genomförandet kunde identifieras. Allt detta skedde i ett tidigt skede och således utanför den PBL-stiftade samrådsprocessen.

Gällande medborgardialog hölls en utställning i samband med arkitektuppdraget. Där kunde medborgare lämna synpunkter kring förslagen. Informanterna beskriver att det var mycket nyttigt som kom fram från utställningen och synpunkterna låg sedan till stor del som grund till det projektspecifika kvalitetsprogrammet och som ett medskick i processen och detaljplaneringen. Kommunen ska också ha varit måna om att samla in unga vuxnas perspektiv och bjöd aktivt in studenter från Blekinge Tekniska Högskola, dels för att lära ut om C2C, dels för att hämta in deras perspektiv på projektet. Arkitekterna ska också ha fått träffa ett antal företag i Ronneby för att ta del om deras synpunkter kring projektet. Vidare anges att kommunen kopplat in externa konsulttjänster för rådgivning och utbildning i sammanhanget, bland annat en professor i landskapsarkitektur via Sveriges Lantbruksuniversitet men som också var en lokalbo. På så sätt arbetades en omfattande landskapsanalys fram samt en trädinventering.

5.8.3 Praktiskt genomförande

Under intervjun beskriver informanterna att kommunen ska ha stött på hinder i samband med planerad markansvisningstävling. Kilen-området omfattas av fyra tomter för nybyggnation samt en gammal byggnad som bevarats. Genom en markansvisningstävling som byggt på kvalitetsprogrammet ville kommunen till en början knyta till sig exploitörer från starten, när detaljplanen var klar. Intresset för tävlingen ska ha varit svalt, upplägget fungerade inte i det lokala marknadsläget, det anges också kunnat ha berott på marknadsläget generellt i landet vid tidpunkten. En orsak vet man enligt en av informanterna ska ha varit att man redan lovat ut en av fastigheterna till en aktör vilket gjorde att större aktörer backade då de inte såg en lönsamhet

i att investera. Kommunen valde därför att ställa om strategin och själva kontakta aktörer för dialog kring vilken idé och intressen som potentiella byggaktörer hade, och vad kommunen kunde erbjuda. Kommunen fick således i stället försöka hitta aktörer som ville åt samma håll, att aktörerna jobbade med hållbarhet men också att de skulle ha förståelse för olika ingångar i hållbarhetsarbetet. Kommunen jobbade för att lyssna in hur de olika aktörerna jobbade och hur det kunde kopplas till ambitionerna och målen i Kilen- projektet och genom dialog hitta ett sätt att samarbeta. Kommunens höga tankar gällande hållbarhet och de gemensamma målen i området ska ha presenterats och informerats om. Följaktligen fick byggherrarna själva bidra med vad de kunde åstadkomma. Alla exploatörer ska sedan ha kunnat landat i olika delar som kunnat kopplas till C2C och kvalitetsprogrammet, där några valt att bygga i trä och andra har initierat mer sociala hållbarhetsmoment och hur innergården planerats. Att alla delar skulle uppfyllas är inget som förväntades. Att arbeta på beskrivet sätt anges vara något som informanten själv upplever är en metod som bidrar till implementeringen av målen, att byggherren har fått utveckla sitt koncept genom markanvisningen där tanken varit att landa i en överenskommelse. Även om man inte jobbat med en markanvisningstävling så har exploatören ändå fått en markanvisning eftersom kommunen äger marken de ska bygga på. Det är således genom att kommunen samarbetat med potentiella aktörer, lyssnat in deras behov och fört förhandling med utgångspunkt i de gemensamma målen från kvalitetsprogrammet, som kommunen kunnat sälja tomter. Det är sedan upp till politikerna att både besluta kring markanvisning och försäljning av marken. Dialog och diskussion med aktörerna drivs av tjänstepersonerna. Arbetet med kvalitetsprogrammen anges följaktligen ha haft en mer begränsad påverkan på de delar i projektet där kommunen själva inte varit byggherre. Det projektspecifika programmet beskrivs dock som ett viktigt verktyg för att således konkretisera de övergripande målen i varje projekt men också för att vidare kunna hitta gemensamma nämnare att samlas kring inför bygglov och genomförande.

Där kommunen haft som störst möjlighet att implementera målbilder i Kilen anges ha varit på allmän platsmark, där kommunalt själva kunnat planera och anlägga en park i Kilen. Parken uppges ska innefatta en lokalgata som snart ska få gröna diken för hantering av dagvatten. I arbetet med parken ska man brutit ner det specifika kvalitetsprogrammet till ett ytterligare specifikt program för byggande av just parken, då fångades olika delar från programmet upp och man försökte applicera det på den specifika parken. Som exempel anges målet om att kommunen ska främja biologisk mångfald, där ska man ha tittat mer specifikt på vilka växter som finns utpekade i kommunen som behövs extra vaksamhet kring. Vid planering av parken anges att kommunens grönstrukturplan ska ha använts, den är antagen 2018 men arbetet med den påbörjades flera år innan. Grönstrukturplanens mål och intentioner omvandlades vid planering och anläggning av parken till olika typer av element som skulle möta olika mål. De praktiska målen ska ha kunnat genomföras på många olika sätt men mål om dagvattenhantering visade sig att man inte kunde jobba med i den utsträckning man önskat. Ett av målen lyder *“vattnet som släpps ut ska vara renare än det som kommer in”*, i enlighet med C2C, det fick man lägga åt sidan då det låg stora ledningar vid en ”grönzon” där dagvattenhanteringen skulle ske, ledningar som inte gick att flytta. Förutsättningar beskrivs ha varit goda om infrastrukturen hade sett annorlunda ut. Frågan om dagvatten har kommunen jobbat med på andra sätt, exempelvis fördröjningslösningar inne på fattigheternas gårdar, men den tänkta volymen gick inte att implementera och således inte heller målet om att vattnet som kommer in ska vara renare än det som släpps ut.

Sammantaget återges att ett antal intentioner och strategiska mål som Ronneby velat jobba med specificerats till just Kilen men också platsspecifikt för parken. Hade kommunen ägt hela processen uppges att målen hade kunnat följas mer noga, men eftersom externa exploatörer äger olika delar har det blivit mer problematiskt. Det poängteras dock att kvalitetsprogrammet inte kan likställas med något facit på hur projektet ska utföras, utan att det är riktlinjer. Informanterna problematiserar frågan kring hur långt en kommun som Ronneby kan driva en extern exploatör när det redan är tufft för dem att etablera sig på marknaden. Mindre kommuner som Ronneby anges inte ha några höga byggrättsvärden, det vill säga potentiella intäkter från ett bostadsprojekt. Man får således inte tillbaka pengar vid ett projekt i samma utsträckning som i större städer. Vidare poängteras vikten av förvaltning för att uppnå hållbarhet i projektet och att förvaltningsskedet nu infallit för större delen av området.

5.8.4 Hur blev det sen?

Informanterna beskriver att arbetet med pilotprojektet har gjort att de har fått en tydligare bild över vad som går att reglera i detaljplan och vad som behöver hanteras på annat sätt. Exempelvis uppges att det går att styra övergripande strukturer och att säkerställa att det finns ytor som möjliggör målsättningar i detaljplan. Andra åtgärder behöver regleras på andra sätt så som uppföljning i byggprocessen.

Idag är, som nämnt, konceptet med C2C inte längre lika stort i kommunen. Det beskrivs delvis bero på det ekonomiska läget som är mycket tuffare nu än tidigare. Informanterna beskriver också att det kan handla om att kommunen inte bygger i egen regi i lika stor utsträckning nu som tidigare, och att man fått in än bredare projekt. Eftersom C2C innebär väldigt specifika kravställningar uppstår svårigheter i att genomföra konceptet med en extern byggherre. Vilket återkopplar till problematiken kring marknadsläget i Ronneby och byggherrens ekonomiska kalkyl. Kostnadsdrivande krav som C2C innefattar kan således minska förutsättningarna att kunna genomföra projekt.

Idag jobbar Ronnebys kommun ännu med C2C och cirkulär ekonomi men där Ronnebys hållbarhetsstrategi är huvudspåret. Strategin anges öppna upp för fler metoder och sätt att jobba på. C2C beskrivs dock ofta kunna lyftas in i många andra delar och olika förhållningsätt till hållbarhetsarbetet.

5.9 Byggherrens perspektiv genom nyhetsartiklar

För att få en mer nyanserad uppfattning om Kilen-projektet och det miljömålsarbete kommunen bedrivit har ett antal nyhetsartiklar studeras för att sammanfatta de perspektiv och tankar som delats i media av berörda byggherrar, där det kommunala bostadsbolaget Ronneby Hus varit mest framträdande. Artiklarna utgör en andrahandskälla men är skrivna i etablerade nyhetsforum varför dess pålitlighet uppskattas som trovärdig. Kilen omfattas av fyra byggherrar, det vill säga det kommunala bostadsbolaget Ronneby Hus som står för 84

hyresrätter i området, C4 Hus med 33 nya bostadsrätter, omsorgsföretaget Attendo med 77 lägenheter för äldreboende samt Amasten med hyresrätter.

Peter Persson, VD på Ronnebyhus och Mats Du-Bar, projektchef, beskriver i en artikel från Byggnyheter (2020) att ett flertal miljö- och hälsomässiga installationer skett i samband med uppförandet av dess 84 hyresrätter. Bland annat med miljövänliga material som klarar Sundahus klassificering klass A och B, både interiört och utvändigt. Man har också tagit hänsyn till ljud och ljus genom att utvidga till ”miljöbyggnad silver”, man har installerat laddstationer för elfordon och använder förnyelsebar el från solceller som ska försörja drift-elen i fastigheten. Dagvattnet ska komma att användas till bevattning och nyttoväxter kommer planteras, samtliga i enlighet med C2C-principerna.

Du-Bar beskriver att det varit ett vågat projekt och att man möter en ny målgrupp men att de är nöjda med insatsen. Den framväxande målgruppen beskrivs ställa nya och ökade krav på miljömedvetenhet, samtidigt lyfter de att det möter en utmaning i att få in hyresgäster då det inte finns samma efterfrågan på den här typen av bostäder som i större städer. Du-Bar beskriver att om uthyrningen lyckas kommer samma ambitionsnivå kunna läggas även i nästa projekt.

I en artikel från Inside Näringslivsrevyn (2021) framgår att Kilen-projektet har varit Ronneby Hus största satsning sedan miljonprogramseran. Vid tidpunkten har 83 hyresrätter tecknats vilket tyder att den efterfrågan det var osäkerheter kring, funnits. Peter Person beskriver att efterfrågan på nyproducerade hyresrätter varit stor och att de snabbt kunde tecknas. I Framtidens Ronneby (u.å.) beskriver Persson att kommunen har strikta regler och högt ställda miljökrav kring hur det ska byggas. Vidare lyfter han att de beviljats statligt investeringsstöd då man uppfyllde kraven för energiförbrukning, ”*man låg extremt bra till gällande kraven för energiförbrukning*”.

För C4 Hus som skulle bygga bostadsrätter har marknaden varit betydligt svalare. Vid försäljningsstart var 20 % av lägenheterna sålda, innan första spadtaget anges dock att 70 % av lägenheterna behöver vara sålda för att kunna finansiera bygget (Sydöstran 2019). Ett halvår in efter försäljningsstart var alla treor sålda men intresset för tvåor visade sig vara lågt, byggföretaget valde därför att rita om lägenheterna till fler treor SVT Blekinge (2019). C4 Hus Brf. Kilen har under arbetets gång inte påbörjat byggnation och lägenheterna är fortsatt under försäljning (Länsförsäkringar Fastighetsförmedling u.å.). Vid senare tillfälle anges att bostadsbolaget gått i konkurs och att planerna för fastigheten ändras (Sydöstran 2024).

Attendo som under NCC bygger äldre- och trygghetsboende med 77 lägenheter var först med att börja bygga och har startat upp verksamheten (Sydöstran 2018). Blekinge Läns tidning (2019) skriver att det tidigt blev kö till hyresrätterna. I samma artikel vittnar kommunstyrelsens ordförande Roger Fredriksson (M) om en långsam start av Kilen-projektet. Uppgifter från Amasten har det inte gått att hitta något om.

6. Analys

Genom en kvalitativ fallstudie har den mindre kommunen Ronneby, som utmärkt sig i sammanhanget, studerats som ett gott exempel. Den tidiga strategibildningsprocessen har analyserats likväl som en analys av det praktiska genomförandet har utförts. Arbetet har således landat i ett antal slutsatser som stärker många av de teoretiska ingångarna, likväl som problematiken i frågan om landets skiftande förutsättningar inte helt oväntat kvarstår. I litteraturen framgår på flera håll att strategier behöver hanteras genom en relationell- och nätverksorienterad planering utifrån den specifika stadens förutsättningar, behov och identitet för att främja möjligheten till långsiktig förankring och uppmärksamhet (Emmelin 2009; Healey 2007; Forsmalm 2019). I Ronneby framgår tydligt att man jobbat efter dessa principer där lokal anpassning och genomförandestrategier skett etappvis. Något som också stötts genom den forskningsbaserade modellen de utgått från.

Resultatet indikerar en stark organisatorisk kapacitet som byggts upp genom just samverkan- och lärandeprocesser i Ronneby. Framgångsfaktorer som kunnat urskiljas har varit bland annat implementering i högsta kommunala regi då man kunnat säkerställa att de ambitioner och arbete som lagts ner kunnat fortgå över de politiska mandatperioderna. Engagemang har också kunnat utläsas som en viktig faktor, om än inledningsvis från enskilda individer. Likväl som att ambitionerna för omställningsarbete mot en mer hållbar utveckling förankrats genom en bred dialog och överenskommelse, vilket kan antas skapa en större legitimitet och uppbackning för resursfördelning och beslutsfattande. En annan faktor som kan antas bygga upp legitimitet i arbetet är att samlas kring en vetenskapligt förankrad modell eller koncept för hur kommunen gemensamt ska kunna arbeta för att nå uppsatta mål. Men också att det finns någon eller några som är aktiva och utbildar sig inom ämnet och vidare förankrar dess kunskap i organisationen genom styrdokument och intern utbildning. Följaktligen har Ronneby intagit ett bredare förhållningsätt till hållbarhetsarbete över administrativa gränser genom Cefur vilket fått regional uppbackning genom finansiering. Mellankommunal eller regional samverkan har således inneburit ett holistiskt förhållningsätt till implementeringen av C2C och en regional hållbar utveckling, och samtidigt stärkt den mindre kommunens eget hållbarhetsarbete. Genom Cefur såg man också den lokala stadsutvecklingen ur ett bredare perspektiv där det regionala och kommunala näringslivet sågs som viktiga komponenter, ett förhållningsätt som följt med även i efterföljande hållbarhetsstrategi.

Förutsättningar för en säkrare implementering på kommunalägd mark och i frågor där kommunen har direkt rådighet är känt. Studien visar på att den mindre kommunens möjlighet att bidra till miljö kvalitetsmålen främst kopplas till de projekt där de själv ägt hela processen. Utifrån sådana förutsättningar har implementering av lokala miljömål varit framgångsrikt och fått internationell uppmärksamhet. Viktiga faktorer i det arbetet har varit framtagandet av både generella och projektspecifika kvalitetsprogram för genomförande, vilka bygger på en bred samverkan och medborgardialog där designkonceptet C2C anpassats till kommunala och projektspecifika förutsättningar och utmaningar, likväl som plan för genomförande och uppföljning genom indikatorer.

Trots en stark organisatorisk kapacitet och höga ambitioner i Ronneby, tillåter inte marknaden och den mindre kommunens låga byggrättsvärde en lika ambitiös implementering vid förhandling med en extern byggherre. Förhandlingar om genomförande av lokalt förankrade principer och strategier utgör en balans av prioriteringar där byggherrens ekonomiska kalkyl måste gå ihop för att kunna genomföra projekten. Något som både under intervjun och i litteraturen framgår som det svåraste momentet. Trots detta har de båda parterna under förhandlingsskedet ändå kunnat enats om gemensamma nämnare vilket skett genom dialog utifrån kvalitetsprogram och markanvisning där byggherren själv fått ge förslag på åtgärder för att på något sätt, i någon del, matcha kommunens ambitioner. Detta har således kunnat ske då kommunen genom samverkan arbetat fram en tydligt förankrad målbild och strategi för det specifika projektet. Att det finns en tydlighet i kommunens målbilder stärks på flera håll i litteraturen som en viktig faktor i bland annat dialog med byggherren.

6.1 Analys av fallstudie utifrån evidens-kategorier

Nedan följer en sammanställning av hur de olika evidensgrupperna kunnat urskiljas i fallstudien. De olika evidensgrupperna har underlättat att identifiera olika nätverksstrukturer och lärandeprocesser, och vad de har haft för inflytande i kommunens hållbarhetsarbete likt övergripande frågeställning.

6.1.1 Vetenskaplig evidens

Vetenskaplig evidens har en betydande roll för att utveckla hållbara stadsutvecklingsstrategier. Genom att utgå från ett stort antal vetenskapliga studier kan slutsatser dras till vilka metoder som är effektiva för att skapa hållbara stadsområden. En av de strategier som stöds av vetenskaplig evidens är C2C. Av den anledningen tolkas detta kunna ingå inom kategorin *vetenskaplig evidens* av fallstudiens resultat. Genom att tillämpa C2C-principer i Ronneby, vilka bygger på vetenskaplig evidens, har de kunnat utvecklas på ett sätt som främjar långsiktig hållbarhet och minskad miljöpåverkan. Ronneby kommun (Cefur) har dessutom satsat på samarbete med universitet för forskning inom cirkulär ekonomi och en *god bebyggd miljö* samt tillämpat expertkonsultationer inom C2C och landskapsarkitektur. Det har också utgått från mätningar i form av indikatorer för att möjliggöra uppföljning.

I intervjumaterialet framgår att det fanns en bred förankring i kommunen om uppstarten och satsningen på att bli mer hållbara i och med förändrade förutsättningar i Ronneby, vilket ledde till en överenskommelse om att satsa på hållbarhet och vidare den vetenskapsevidens som designkonceptet C2C bygger på. Genom bildandet av arbetsgruppen Cefur och dess forskningscenter samt ett program för konceptet i kommunen kunde det långsiktigt implementeras på en retorisk nivå. Kommunen satsade på att ett fåtal personer specialiserade sig i ämnet för att sedan sprida kunskapen ner i organisationen, till politiker, näringsliv och

civilsamhälle. C2C vägledde sedan hållbarhetsarbetet genom att verka som ett gemensamt ramverk men som också omvandlats till att passa de lokala förutsättningarna genom strategibildningsprocesser som senare mynnat ut i projektspecifika kvalitetsprogram. Kvalitetsprogrammen har baserats på gemensamma principer för bland annat pilotprojektet Kilen. De gemensamma principerna har kunnat arbetats fram genom C2C som referensram att koppla olika aktörers intressen och principer till. Kommunen har också sett mervärdet i implementeringen av C2C ur ett regionalt perspektiv där utbildning och inspiration spridits till regionens näringsliv, vilket enligt projektets finansierare skulle kunna stärka hela regionens hållbarhetsarbete.

6.1.2 Professionell evidens

I projektet har den professionella evidensen spelat en central roll i utformningen av Kilen och dess arkitektoniska kvalitet, bland annat genom samarbete med olika arkitektgrupper likväl som kommunala bostadsbolag med mera. Representanter från kommunens förvaltningar samt Cefur har gjort utförliga analyser av nyckelaktörer och dess drivkrafter i projektet, samt organiserat samverkansprocesser för upprättande av gemensamma mål där både vetenskapen och medborgares perspektiv har fått ta plats. Visionerna från arkitektgrupperna har verkat som referenspunkter vid utställningar och medborgardialoger.

Genom granskning av dokument och intervjuer framgår att Ronneby kommun prioriterat dialog i olika former och nivåer samt strävat efter att skapa förtroende bland medborgarna för kommunens arbete. Det har funnits höga ambitioner bland de professionella aktörerna inom kommunen att integrera medborgares synpunkter i planeringen, vilket har förstärkts genom programmet 'Dialog om framtidens Kilen'. Detta indikerar att kommunen har för avsikt att skapa en inkluderande planeringsprocess och att medborgarnas åsikter tas på allvar.

En viktig aspekt som också stärker den organisatoriska evidensen som lyfts nedan är hur de professionella aktörerna har agerat som koordinatörer för att säkerställa att alla röster hörs och beaktas. Detta har resulterat i att olika evidensgrupper kombinerats för att hitta gemensamma nämnare och ta informerade beslut. Trots att externa byggherrar byggt och haft en avgörande roll för den faktiskt implementeringen av de gemensamma principerna, har kommunen ändå lyckats upprätthålla en hög ambitionsnivå när det gäller att involvera medborgarna och skapa en transparent och inkluderande planeringsprocess.

Sammanfattningsvis har Ronneby kommun genom tidig samverkan, tydliga lärandeprocesser och strategisk användning av professionell expertis byggt upp en organisatorisk evidens. Detta kan antas ha skapat förtroende och legitimitet för kommunens arbete samtidigt som man också ökat den kollektiva kapaciteten för att driva en hållbar stadsutveckling framåt.

6.1.3 Intressent evidens

I projektet Kilen har intressenters, det vill säga medborgare, framtida brukare och besökares synpunkter och kunskap om området hämtats in och bearbetats. Kommunen har tillsammans med arkitektlagen tillämpat metoder för att stimulera till samtal mellan intressenterna och

således få fram synpunkter. En del av resultat för intressentevidens kan utläsas under 'professionell evidens' eftersom de professionella tolkas ha haft ett kommunikativt förhållningsätt. Synpunkter från intressenter har fått utgöra en stor del av det projektspecifika kvalitetsprogrammet. Att de senare inte har kunnat implementeras i alla delar kan förstås som en del i processen med hållbarhetsarbetet där både orealiserade strategier och framväxande strategier kan förväntas, eftersom de avsedda strategierna omvandlas genom dialog och strategibildningsprocesser i olika former och nivåer (Healey 2007). Däremot kunde man urskilja synergier mellan intressenter, professionella och C2C där exempelvis bevarande av det gamla magasinet var något som man kunde enas om och verkställa.

6.1.4 Organisatorisk evidens

Att dra slutsatser kring Ronneby kommuns organisatoriska evidens skulle kräva en mer omfattande analys och kan inom ramen för detta arbete inte besvaras fullt ut. Utifrån det material som resultatet bygger på har en bred samverkan skett i ett tidigt skede där berörda organisationer kopplats in, inklusive kommunalt bostadsbolag vilket också varit byggherre i en av fastigheterna i Kilen. Fastighetsägare har också kopplats in och man har öppnat upp för en dialog mot fler berörda och intresserade genom bland annat en kvälls-workshop. Huruvida andra berörda (eller mer specifika) organisationer och företag kopplats in framgår inte inom ramen för det här arbetet, därför kan inga säkra slutsatser dras. Däremot har en mer långtgående dialog och utställning, innefattande bland annat Kilen, öppnat upp i Ronneby Soft Center (företags- och innovationscenter i Ronneby). Det kan tolkas ha bidragit till kunskaps- och erfarenhetsutbyte med det lokala näringslivet kring behov och förutsättningar med Kilen-projektet. Om inte annat, möjliggjort för detta.

Resultatet indikerar att den organisatoriska evidensen i Ronneby bygger mycket på den ambitiösa implementeringen av C2C. Designkonceptet kan genom tydliga riktlinjer samt intern och extern samverkan och utbildning ha byggt upp en starkare evidens för en hållbar utveckling av Kilen. Det kan också kopplas till det Metzger (2021) lyfte om vikten av att utgå från ideologi vid samtida planering, likt begreppet hållbarhet, vilket C2C mer specifikt skulle kunna representera här och således sammanföra en bredd av olika sociala grupper. En viktig del i hur de kunnat bygga upp detta är att de också haft en tydlig strategi kring hur lärandeprocesser ska ske både internt och externt. Detta visar på hur organisationen använder både intern kunskap och erfarenhet samt externa utbildningsinsatser för att stärka sin kapacitet. På så sätt har de byggt upp ett socialt kapital kring förankringen av designkonceptet i kommunen, vilket kan tolkas ha stärkt deras organisatoriska evidens genom att skapa förtroende och legitimitet i beslutsprocesserna. Däremot visar inte resultatet tydligt hur de kunnat mobilisera gemensamma resurser i just Kilen.

I det projektspecifika kvalitetsprogrammet för Kilen har gemensamma nämnare kopplats till kommunens fokusområden inom C2C där en demokratisk process ägt rum. Detta kan också antas ha stärkt kommunens sociala kapital och legitimitet för beslutsfattande. Att kommunens organisatoriska kapacitet varit stark har främst visat sig då kommunen ägt hela processen.

Resultatet visar följaktligen också att organisatorisk kapacitet i mindre kommuner inte alltid är tillräckligt i detaljplaneprocesser med externa byggherrar, då låga byggrättsvärden utifrån marknadens förutsättningar är avgörande.

Sammanfattningsvis har Ronneby kommun genom tidig samverkan, tydliga lärandeprocesser, och strategisk användning av designkonceptet C2C byggt upp en organisatorisk evidens. Detta har bidragit till att skapa legitimitet och förtroende, både inom organisationen och i relation till externa aktörer, vilket kan vara avgörande för att driva hållbar stadsutveckling.

6.2 Implementering av 'God bebyggd miljö'

Boverket (2022) uppföljning av målet 'God bebyggd miljö' visar på att en positiv trend gällande energieffektiva byggnader och minskade utsläpp av växthusgaser i byggsektorn, däremot kan en negativ trend utskiljas gällande grönstruktur och biologisk mångfald. Det problematiseras således kring de miljömässiga fördelarna med förtätning kontra dess inskränkande av grönstruktur och biologisk mångfald. Ronneby kommun har haft en tydlig riktning för hur både teknologiska och biologiska kretslopp ska eftersträvas i enlighet med C2C. I Kilenprojektet valde man att förtäta i ett gammalt industriområde, anlägga en park och skapa gröna korridorer med koppling till närliggande parker, med således stor hänsyn till biologisk mångfald och mångfunktionella grönytor, där bland annat en lokal forskare inom landskapsarkitektur, kopplats in i projektet. Man tog också fram ett specifikt kvalitetsprogram för just parken. Ur ett lokalt perspektiv har det således funnits höga ambitioner och insatser för miljöanpassning även ur ett biologiskt perspektiv, som teknologiskt. En viktig del i detta är också att man förtätar på hårdgjord industrimark vilket med största sannolikhet bör vara positivt för främjande av biologisk mångfald. Tyvärr har några utförliga argument för hur detta motiverats inte framgått inom ramarna för den här studien. Det främsta motivet har varit att kommunen ägt marken och således sett ett mervärde och sammanlänkning i Ronneby centrum i och med implementeringen.

6.3 Metoddiskussion

Att studera just satsningen på C2C och pilotprojektet Kilen har haft både fördelar och nackdelar. Fördelen är att projektet näst intill kan liknas vid ett skolboksexempel och har således gett många insikter i hur en mindre kommun kan driva ett förändringsarbete mot att jobba mer klimatanpassat. Om studien hade utgått från ett mer vardagligt projekt hade dessa insikter inte varit lika självklara, å andra sidan hade utmaningar lättare kunnat identifierats men kanske inte sagt mycket om den inneboende kapacitet som möjligtvis finns men som inte kommer till ytan. Det är följaktligen intressant att se hur en kommun som trots allt haft samma förutsättningar som andra mindre kommuner kunnat ställa om till att jobba mer hållbart. Designkonceptet C2C är inte det mest framträdande i kommunens efterföljande hållbarhetsstrategier, vilket inte är något fel i sig eftersom hållbarhetsarbete kräver just

omarbetning och anpassning till omvärlden och nya förutsättningar kontinuerligt, det finns ingen statisk modell i sammanhanget (Allmendinger 2009; Margerum 2011; Sörensen och Torfing 2007).

Studien hade kunnat stärkas ytterligare med en snävare avgränsning samtidigt som systemperspektivet som intas inledningsvis motiverar ett mer holistiskt perspektiv när det kommer till strategibildning och implementering. Styrkan i ett något mer generellt förhållningsätt är att det stärkt flera punkter som kan undersökas vidare mer avgränsat utifrån ett perspektiv av en mindre kommun. Ett tydligt teoretiskt ramverk gjorde dessutom analysarbetet greppbart. Studiens resultat hade också kunnat utvecklats genom en bredare grupp med informanter samtidigt som det var ett aktivt val att inte involvera fler då validiteten från de berörda informanterna uppfattades ge nog insikt. Samtidigt är processen kring Cefur och Kilen-projektet väldokumenterat varför innehållsanalys av dokument prioriterades. Avgränsningen i målet 'God bebyggd miljö' kan uppfattas som något vag men målet inbegriper de delar som analyserats varför det inte nämns upprepande i texten. Målet stöttar också förhållandet mellan grönstruktur och förtätning vilket beskrivs inledningsvis.

Att använda ett bredare teoretiskt perspektiv men med huvudfokus på kapacitetsuppbyggnad genom lärandeprocesser har varit stärkande i att försöka förstå hur mindre svenska kommuner kan driva ett förändringsarbete. Det har också varit en hjälpsam avgränsning i sökandet efter innehåll. Stundvis har utstick skett för att skapa en förståelse och helhet. Fokuset på samverkan spänner över många nätverk och nivåer, och att detta är viktigt har blivit tydligt.

7. Slutsatser

Nedan sammanställs slutsatser som resultatet visat vara viktiga delar i Ronnebys förändringsarbete och implementering vilket vidare beskrivs ur mer generella termer för en mindre kommun. Resultatet kan dock också vara relevant för andra typer av kommuner eller organisationer som vill ställa om och implementera hållbarhetsprinciper. Slutsatserna bygger på resultatet från fallstudien som också utifrån diskussionsavsnittet nedan kopplats till den teoretiska bakgrunden. Resultatet stärker många av de teoretiska ingångarna. Följande återges vad en mindre kommun *kan* göra för att främja förändringsarbete och implementering av miljö kvalitetsmålet 'God bebyggd miljö', utifrån resultatet av den här specifika studien.

- Utgå från ett tydlig ideologisk och vetenskapsbaserat koncept likt Cradle to Cradle, något som medför legitimitet och samtidigt kan samla många olika aktörer.
- Ta vara på universitetens och forskarnas vilja att nå ut i praktiken.
- Förankra förändringsarbetet genom en bred överenskommelse men också på högsta kommunal nivå för att möjliggöra ett övergripande ledarskap, resursfördelning och att strategin följer med över mandatperioder.
- Inledningsvis jobba i projektform vid sidan av befintliga administrativa strukturer.
- Initiera mellankommunal eller regional samverkan som kan stärka de interna resurserna, lärandet och kapaciteten.
- Se över hur den egna kommunens hållbarhetsarbete kan stärka en regional och gemensam omställning, det kan möjliggöra ett större externt intresse att finansiera eventuella projekt.
- Samverka med näringslivet, näringslivet utgör många viktiga aktörer för en hållbar stadsutveckling ur ett holistiskt perspektiv.
- Skapa en transparens gentemot medborgare och jobba för att öka den gemensamma förståelsen och kunskapen kring kommunens hållbarhetsarbete. Exempelvis verka som kunskapsplattform för allmänheten om möjlighet finns.
- Förankra kunskap om kommunens hållbarhetsarbete brett internt genom utbildning och program för att undvika att kunskapen stannar vid enskilda personer, på så sätt kan kommunen behålla kapacitet över tid.

- Främja ett öppet och inkluderande arbetsklimat som tar vara på den inneboende kapaciteten hos medarbetarna. Tillika är engagemang en avgörande del.
- Hållbarhetsarbete för byggnation eller ändring av offentliga fastigheter där kommunen äger hela processen kan utgöra fokusområde för implementering av gemensamma mål i kommunen.
- Tydliga och genomarbetade riktlinjer för genomförande och uppföljning av gemensamma mål vid fysisk planering, både på en generell och projektspecifik nivå. Det kan komplettera det som inte bör, eller går att reglera i detaljplan.

8. Avslutande diskussion

8.1 Flernivåsamverkan och lärandeprocesser

Dialogen och samverkan med medborgare beskrivs utifrån projektet Kilen som en konsultation på SKR:s dialogtrappa. En viktig process i sammanhanget, som således är relevant för Kilen-projektet, är det forskningscentrum som Cefur tillhandahållit i Ronneby Softcenter. Något som varit öppet för allmänheten och tillhandahållit information om Kilen-projektet och C2C. Centret har verkat för transparens och kunskapsspridning vilket också kan antas bidra till en mer jämställd process med insyn och möjlighet till dialog på lika villkor gällande kunskap, det vill säga att det kan möjliggöra en mer kommunikativ process, således även vid den PBL-styrda samrådsprocessen. Dialogen under Kilen-projektet har inneburit att medborgare och besökare fått lämna synpunkter utan att behöva engagera sig i att bemöta *andras* synpunkter. Det kan ändå tolkas som en lärandeprocess, eftersom Ronnebyborna haft möjligheten att ta del av Cefurs forskningscenter, där det också tillgängliggjorts plats för samtal, information och kunskapsspridning. Det skulle kunna tolkas som att kunskap kunnat inhämtats bland individer och för att sedan sammanställas i grupp genom medborgardialog vid stadsutvecklingsprojektet. I likt Crossans (1999) beskrivning av lärandeprocesser. De ledande frågorna som ställdes i samband med utställningarna var ett försök till att skapa dialog mellan intressenterna, användningen av posterlappar möjliggjorde för deltagare att ta till sig andras synpunkter och på så sätt ändå kunnat inspireras. Det visade sig att det fanns en ganska stor samstämmighet kring vad Ronnebyborna ville med Kilen, vilket *skulle kunna* botten i den kunskapsspridning som Cefur jobbat aktivt med, likväl som tillämpade metoder vid utställnings-tillfällena. Många av synpunkterna kunde direkt kopplas till kommunens fokusområden utifrån C2C. Processen kring C2C och dess pilotprojekt skulle *i sin helhet* således kunna klättra ett steg till på dialogtrappan till 'Dialog'. Det går dock inte att dra några säkra slutsatser i sammanhanget. Om så är fallet kan det dock vittna vikten av en sådan mötesplats för lärande. Detta skulle i så fall vara i linje med Gustavsson et al. (2022) som lyfte att kommunen är en viktig plattform för kommunalt hållbarhetsarbete. Å andra sidan kunde forskningscentret verkställas genom extern finansiering vilket inte är en självklarhet för mindre kommuner.

” Dialog – beslut om att genomföra medborgardialog är taget. Kommunen/regionen bjuder in och/eller söker upp grupper för att höra om deras synpunkter kring en särskild fråga. Medborgare får möjlighet att träffas och höra andra medborgares synpunkter men det finns ingen strävan efter konsensus. Kommunen för in de olika synpunkterna som underlag till beslutsunderlag.” – (SKR 2023:8)

En viktig utgångspunkt är vidare kommunens satsning på samverkan med näringslivet genom Cefur, ur ett lokalt och regionalt perspektiv, vilket kan utläsas som en fortsatt viktig punkt i den aktuella hållbarhetsstrategin och tyder på ambitioner för långsiktig samverkan. Näringslivet kan ha stor möjlighet att påverka utvecklingen mot en mer hållbar stadsutveckling utanför detaljplaneprocessen ramar, vilket också kan antas vara något de flesta kommuner och regioner

kan samlas kring. Sålunda skulle frågan om en sådan mötesplats eller forskningscentrum likt Cefur kunna vara en regional angelägenhet att både initiera och finansiera med fokus på att främja en holistisk regional hållbar utveckling genom lärandeprocesser. Å andra sidan kan de som är närmare problemet, och närmare berörda nätverk, kunna antas upptäcka behov mer träffsäkert. Det skulle i stället innebära att en mellankommunal samverkan med regional stöttning och finansiering, likt satsningen på Cefur, kan vara mer effektiv. Ronnebys satsning på Cefur ur ett regionalt perspektiv stötts också i litteraturen där Healey (2007) och Allmendinger (2009) inrymmer att vissa episoder av styrningsverksamhet behöver förstås i bredare ekonomiska och samhällliga sammanhang där uppmärksamhet riktas mot interaktioner och relationer i urban regional dynamik och en bredare gemenskap av aktivitet och intresse kring stadsutveckling. Det återkopplar också till rapporten från Boverket (2023) där de framgår att vid satsning på kommunalt klimatanpassningsarbete bör kommunen se över hur det kan samarbeta för att stärka arbetet över administrativa gränser och möjliggöra synergier mellan kommuner, vilket också kan ge goda motiv för finansiering, om så intern eller extern. Gustavsson et al. (2022) och Länsstyrelsen i Östergötland (2023) beskriver också hur "hållbarhetsnätverk" som sträcker sig utanför organisationens gränser kan vara avgörande för den mindre kommunen där de lyfter att de ofta bara är en medarbetare som driver frågan.

Av resultatet framgår att kommunens metod för strategibildning grundades i att enas kring gemensamma nämnare vilket kan tolkas både som en svaghet och styrka. Att leta efter gemensamma nämnare indikerar inte direkt att den deliberativa processen som Healey (2007) förespråkar, skett, vilket inte är fel i sig eftersom det ändå utgör en demokratisk process. Ett mer deliberativt tillvägagångssätt hade i stället skett om ett mer öppet och konstruktivt samtal förts, där samtalet i sig kunnat främja formulering av platsbaserade strategier genom ett mer konstruktivt utbyte av kunskap och erfarenheter. Skillnaden kan dock vara svår att avgöra i detta fall eftersom det skulle kräva ett eget deltagande i processen under studiens gång. Att jobba helt och håller enligt deliberativa processer skulle således kunna göra processen än mer komplicerad i och med ett stort antal enskilda aktörer, kanske till och med utopiskt. Å andra sidan hade en sådan ingång kunna vara gynnsamt att jobba mer fokuserat med i mindre nätverk där samverkan sker med de som påverkas mest av projektets genomförande, vilket den mer stängda strategibildningsprocessen kan tolkas ha utgjort i Ronneby. Följaktligen skulle möjligen en mer deliberativ process i ett tidigt skede med extern byggherre kunna tänkas stärka samarbetet och den långsiktiga hållbarheten vid byggprojekt. Något som stärks av Margerum (2011) som argumenterar för att de med höga insatser i projekten också är de som kommer generera ett djup i sättet att samverka. Något som också efterfrågas av byggherrar (Brokking 2020; Candel och Törnå 2021)

Att utläsa maktstrukturer som kan ha utspelat sig i samband med planprocessen vid Kilen är svårt i och med att den redan skett, det är heller inte syftet med studien. För att ändå belysa maktstrukturer som på många håll i litteraturen beskrivs som en farhåga skulle en viss "latent" makt, som Forsmalm et al. (2019) beskrivit, antas ha ägt rum vid en så stark implementering av ett särskilt designkoncept. Det vill säga att medverkande aktörer i olika nätverk disciplinerat sig till det som uppfattats som det "normala", uppfattningen kan vara att C2C är det alla tycker är

något bra. Det skulle således okritiskt påverka samverkanstillfällena och dialogen och göra att mer kritiska perspektiv inte kommer fram eller diskuteras. Å andra sidan beskriver Healey (2007) att strategibildning innebär mer än att strategiska idéer artikuleras, utan mer att *inspirera och övertyga* en mängd olika aktörer i olika positioner vilket således ligger nära Ronnebys implementering. Hon beskriver dock samtidigt att det bör ske genom en konfliktfylld och rörig process som rör sig fram och tillbaka där strategier bildas genom socialt konstruerade diskurser och ramverk. Något som inte framgår ha skett utifrån resultatet av fallstudien, vilket således kan indikera ett visst tolkningsföreträde från kommunens sida. Huruvida det varit positivt eller negativt för resultatet av förändringsarbetet skulle dock kräva närmare studier.

8.2 Organisatorisk mobilisering

Resultatet från fallstudien tyder på vikten av, inte bara politisk förankring, utan en bredare förankring och samstämmighet, samt att det förankras än högre i den kommunala organisationen. En sådan förankring möjliggör att insatser kan skrida över mandatperioder. En bred förankring skulle också kunna antas stötta att mer resurser inom kommunen tilldelas hållbarhetsarbetet, eftersom det kan generera en ömsesidig förståelse och delad kunskap i ämnet. I litteraturen framgår att den svåraste delen av ett förändringsarbete är uppstarten (Länsstyrelsen Östergötland 2023; Gustafsson et al. 2022). Där problematiseras kring vikten av att vinna en allmän acceptans, vända invanda arbetsprocesser och lyfta hållbarhetsarbetets vikt hos ledningen eller politiker i en organisation, där beslut och mandat från den politiska ledningen kan vara avgörande. I rapporten från Boverket (2023) framhålls dock att finansiering och politisk förankring inte alltid stämmer överens, vilket kan antas stärka att en bredare förankring och kunskapsbildning också är nödvändigt.

Fallstudien stärker således också vikten av individuella intressen och engagemang gällande hållbarhet, som också är i enlighet med den teoretiska bakgrunden. I detta fall är uppfattningen att intresset redan fanns högst upp i kommunens regi, det utesluter dock inte att tjänstepersoner, eller så kallade "gräsrotsbyråkrater" (Länsstyrelsen Östergötland 2023) inom kommunen kan påverka och väcka ett sådant intresse genom att engagera sig och föra dialog uppåt i organisationen, eftersom uppstarten grundar sig i kompetens, en idé eller engagemang. Det bäddar således för att arbeta mot en öppen och inkluderande arbetsmiljö vilket är ett av fokusområdena i Ronneby kommuns aktuella hållbarhetsstrategi, som också stöttas i litteraturen (ibid).

Konceptet C2C har i projektform kunnat verka som en avsats för Ronnebys omställning till att bli en mer hållbarhetspräglad kommun. Det kan indikera att det kan vara en god idé att utgå från vetenskaplig evidens för att påbörja ett förändringsarbete. Boverket (2023) stöttar tesen om att förändringsarbete för klimatanpassning med fördel kan ske i projektform utanför linjeorganisationen, där resurser i stället måste avsättas till projekten. Tesen stöttas också genom den omfattande rapporten om förändringsarbetet för en utökad grönstrukturplanering i olika

städer i Europa av Hansen et al. (2023). Där har man framför allt kunnat urskilja nya arbetssätt och administrativa enheter samt tillämpningar av rutiner, strategier och policys, samtidigt som gamla organisatoriska strukturer kvarstår, även om kunskap om ”upplösning” av dessa efterfrågas. Å andra sidan visar fallstudien på att en så specifikt designkoncept likt C2C som projektet innefattat inte fungerat i samband med samarbete med extern byggherre, som nämnt, där mer flexibla metoder krävs. Det är också en av anledningarna till att C2C i dagsläget inte är lika uttalat i kommunen, även om det ännu är en del i den aktuella hållbarhetsstrategin. Implementeringen av C2C i Ronneby kan dock tolkas som en tydligt bidragande faktor till kommunens idag utpräglade hållbarhetsarbete. Projektet medförde således både kapacitetsuppbyggnad och lärdomar om hur kommunen kan jobba med sådant som inte går att förankra i detaljplan.

Vid implementering av vetenskaplig evidens beskriver Forsmalm et al. (2019) att det kan finnas en ovilja till detta då det kan upplevas som svårt. De trycker samtidigt på att många professorer vill ut i praktiken vilket således kan tolkas som något som mindre kommuner kan ta vara på. Ronneby är ett föredömligt exempel på en aktiv och återkommande samverkan med forskare från universitet där vetenskapen får utrymme att implementeras i praktiken.

8.3 Samarbete med byggherre

Ett privatägt bostadsbolag för bostadsrätter i Kilen gick nyligen i konkurs innan byggstart kunnat ske, vilket till stor del förmodligen beror på omvärldsförändringar. Å andra sidan var försäljningen svårstartad redan 2018. Hur försäljningen hade gått om varken Covid-19 eller den senare lågkonjekturen inträffat är svårt att uttala sig om. Under intervjun uttryckte en av informanterna att den viktigaste frågan är hur långt kommunen kan driva implementering av kommunala mål gentemot en extern byggherre. Det är således ett viktigt perspektiv att anta som kommunal tjänsteperson och planerare. Problemet har även kunnat urskiljas i en nyligen sammanställd rapport rörande byggherrens perspektiv i planprocesser (Candel och Törnå 2021). I större städer finns en konkurrens mellan exploatörerna vilket driver utvecklingen mer i enlighet med kommunens ambitioner, där finns samtidigt en mer beräknelig efterfrågan av nyproduktioner, trots detta visar studier att byggherrar även i den större kommunen tycker läget är problematiskt och till och med orättvist. Där problematiseras också kring att kommuner tenderar att driva igenom en, för byggherren, ekonomiskt riskfylld byggnation utan att överväga en fördelning av risktagande (Brokking et al. 2020). Fler innovativa metoder för delat risktagandet skulle således kunna vara en tänkbar utvecklingsmöjlighet som också skulle kunna gynna mindre kommuner. Sådana innovationer måste möjligen arbetas fram lokalt eller genom universella forskningsbaserade metoder, det är dock utanför ramarna för det här arbetet att ta ställning till, men skulle kunna vara ett ämne för fortsatta studier. Gällande motgångarna för byggnation av bostadsrätter i Kilen bör dock beaktas att byggnationen i Ronneby var i ett attraktivt läge och att nyproduktioner alltid har ett högre pris varför en försäljning hade kunnat gå långsamt oavsett implementering av C2C eller inte, problematiken blir dock densamma. Å andra sidan har Ronneby kommun, som nämnt, i egen regi drivit igenom ett flertal

framgångsrika projekt enligt samma principer. Man skulle således kunna argumentera för att det vid fysisk planering är just där de största insatserna av kommunens kapacitet för implementering bör läggas i den mindre kommunen. Det vill säga satsa på hållbarhet i skolor, kommunala bostadsbolag och andra kommunala angelägenheter. Det behöver möjligen inte enbart innefatta nybyggnation, utan även hantering av befintlig byggd miljö. Följaktligen förutspås staten och således marknaden driva byggföretagen att själva ställa om till att bli mer hållbara för att kunna fortsätta vara attraktiva (Brenner 2004; Boverket 2024; Emmelin 2009; Muntligen 2024), vilket kan antas gynna målet om 'God bebyggd miljö' i mindre kommuner.

8.4 Grönstruktur och biologisk mångfald

Att grönstrukturen och den biologiska mångfalden får ta plats i stadsbyggnadsprojekt är idag en utmaning. Det kan således vara till följd av att mervärdet av bevarandet av den biologiska mångfalden inte är tydligt, eller går att urskiljas alls i ekonomiska termer under rådande förutsättningar i Sverige. Att mäta och planera för biologisk mångfald kan vara en utmaning på många olika sätt som inte tas upp i den här studien. Studien har endast tagit hänsyn till den lokala implementeringen. Ronneby kommun kan ur ett lokalt perspektiv således tolkas ha gjort en god insats för att främja den biologiska mångfalden. Det faktum att de gör en park av en hårdgjord yta kan med största sannolikhet antas bidra till en positiv utveckling. I detta fall har ett förtätningsprojekt av staden skapat fler grönytor vilket inte är självklart utifrån ett mer kortsiktigt ekonomiskt perspektiv. Parken har kunnat byggas då kommunen ägt marken och drivit processen. Ett viktigt motiv kan utläsas vara mångfunktionaliteten i parken med dagvattenhantering, främjande av biologisk mångfald och skapa mötesplatser samt länka samman staden genom ett grönt stråk, vilket skulle kunna höga stadens attraktivitet. Resultatet kan förstås som att kommunen har sett det långsiktiga värdet miljömässigt och socialt och förmodligen också ekonomiskt, vilket således också är en viktig aspekt inom C2C. Att kommunen haft en tydlig modell för hur de ska jobba för att uppfylla målen över sikt (roadmap), tillsammans med en tydlig riktning för hur hela kommunen ska jobba genom konceptet för C2C, är något som kan antas ha stärkt motivet för implementeringen av parken trots att de samtidigt kan ses som en ekonomisk uppoffring ur ett kortsiktigt perspektiv. Införande av statliga direktiv likt det Storbritannien (Crace 2024) påbörjat, kan vidare tänkas stärka främjande av biologisk mångfald även vid extern byggherre. Hansen (2023) lyfter hur en ökad medvetenhet och efterfrågan bland medborgare visat sig ha en positiv inverkan för det politiska ledarskap som behövs. I samma studie framgår också att just reglering av regelverk har haft positiva effekter för främjande av grönstruktur. Det finns således också en uttalad efterfrågan från svenska myndigheter på mer effektiva och verksamma styrmedel och värdering av biologisk mångfald (Naturvårdsverket 2023c).

8.5 Vidare forskning

Vidare forskning utifrån insikterna i det här arbetet kan vara hur man kan främja mellankommunal samverkan för klimatanpassningsarbete genom att exempelvis identifiera förutsättningar, framgångsfaktorer och utmaningar. Följaktligen skulle en närmare analys av deliberativa processer vid tidig dialog med byggherre kunna genomföras. En sådan analys skulle också kunna innefatta fler berörda aktörer. Man skulle då också kunna utforska hur mindre kommuner och byggherrar kan samarbeta bättre för att göra miljöanpassningar. Det skulle kunna handla om att hitta sätt att dela på kostnader och ansvar, som att skapa incitament för att båda parterna ska bidra.

9. Källförteckning

Aktuell Hållbarhet (2023) *Resultat 2023 – Ronneby*.

<https://kommunrankning.miljobarometern.se/resultat/ronneby/>

[24.01.25]

Allmendinger, P. (2009) *Planning Theory*. 2.a uppl. Red Globe Press.

Blekinge Läns Tidning (2019) *Ronnebybo blir chef för omtalat äldreboende*.

<https://www.blt.se/ronneby/ronnebybo-blir-chef-for-omtalat-aldreboende/>

[24.04.05]

Boverket och Naturvårdsverket (2000) *Miljöinriktad fysisk planering*.

https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2000/miljoinriktad_fysisk_planering.pdf

Boverket (2021) *Förutsättningar för stärkt platsamverkan*. RAPPORT 2021:30.

Diarienummer: 3.4.1 932/2021. Karlskrona

Boverket (2022a) *God bebyggd miljö - fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålet*.

RAPPORT 2022: 13. ISBN pdf: 978-91-89581-11-1. Karlskrona

Boverket (2022b) *Evidensbaserad design och olika typer av kunskap*.

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetsatt/vardens-miljoer/manniska-och-vardmiljo/evidens-och-kunskap/>

[24.05.05]

Boverket (2023a) *Miljöbedömningar*. [https://www.boverket.se/sv/PBL-](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/miljobedomningar/)

[kunskapsbanken/planering/detaljplan/miljobedomningar/](https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/miljobedomningar/)

[24.31.01]

Boverket (2023b) *Kommunala erfarenheter av finansiering av klimatanpassningsåtgärder för den byggda miljön* (Rapport 2023:18). Processnummer: 3.4.1. Diarienummer: 3952/2018.

Boverket, Stockholm.

Boverket (2024) *Miljöindikatorer – aktuell status*.

<https://www.boverket.se/sv/byggande/hallbart-byggande-och-forvaltning/miljoindikatorer---aktuell-status/>

[24.04.24]

Brenner, N. (2004) *New State Spaces: Urban Governance and Rescaling of Statehood*. Oxford University Press.

Brokking, P., Johnsson, L., E., Paulsson, J. (2020) *Hållbarhet, regelverk och roller från detaljplan till bygglov*. Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1502416/FULLTEXT01.pdf>

Brundtland, G. H. (1987) *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Oslo.

Byggnyheter (2020) *Kvarteret Kilen i Ronneby*.
<https://www.byggnyheter.se/20200417/22955/kvarteret-kilen-i-ronneby?page=0%2C7>.
[24.04.05]

Börjesson Ahlqvist, K., Lennström, S. (2022) *RAPPORT FRÅN HÅLLBARHETENS TID. Hållbar platsutveckling genom turism – det offentliga ansvaret i den politiska kontexten*. [Hållbar platsutveckling genom turism \(falkoping.se\)](https://www.falkoping.se/om-falkoping/hallbar-platsutveckling-genom-turism)

Campaign of Nature (2024) *Funding Nature: The Essential Role of Governments and the Illusion of Biodiversity Credits*. <https://www.campaignfornature.org/funding-nature-essential-public-finance>
[24.02.15]

Candel, M., & Törnå, N. (2021) *Housing developers' perceived barriers to implementing municipal sustainability requirements in Swedish sustainability-profiled districts*. *Journal of Housing and the Built Environment*, 37, 1693–1721. <https://doi.org/10.1007/s10901-021-09923-z>

Chadwick, G. (1971) *A Systems View of Planning: Towards a Theory of the Urban and Regional Planning Process*. Oxford: Pergamon.

Crace, J. (2024) *England brings in biodiversity rules to force builders to compensate for loss of nature*. 12 februari. The Guardian.

Crossan, M. M., Lane, H. W., & White, R. E. (1999) *An Organizational Learning Framework: From Intuition to Institution*. *The Academy of Management Review*, 24(3), 522–537. https://skat.ihmc.us/rid=1222355636953_663250744_13307/Organizational%20Learning%20Framework%20From%20Intuition%20to%20Institution.pdf

Dahlström, C. (2018) *Politik som organisation. Förvaltningspolitikens grundproblem*. 6.e upplagan. Studentlitteratur: Lund.

Davoudi, S. (2006) *Evidence-Based Planning: Rhetoric and Reality*. *disP - The Planning Review*, 42(165). <https://doi.org/10.1080/02513625.2006.10556951>

Denscombe, M. (2016) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3:1 uppl., Lund: Studentlitteratur.

Emmelin, L. (2009) *Naturvård – en professionell verksamhet på vetenskaplig grund?* i Lundgren, L.J. (2009) [red.] *Naturvård bortom 2009. Reflektioner med anledning av ett jubileum*. Kassandra.

Emmelin, L. (2013) *Miljömålen: teknokratins utopi, s. 51–76 i Generationsmålet*. Tankar om miljöpolitik och samhällsomställning. Lundgren, L.J. & Schough, K. (red.). Naturvårdsverket, Stockholm.

Framtidens Ronneby (u.å) *Hyresrätter i attraktivt läge rörde om på bostadsmarknaden*.
<https://framtidensronneby.se/hyresratter-i-attraktivt-lage-rorde-om-pa-bostadsmarknaden/>
[24.04.16]

Forsestam, J., Johansson, M., Göransson, P. (2019) *Evidensbaserad stadsutveckling: bortom urbana anekdoter*. Dokument Press, Årsta.

Gustafsson, S., Hermelin, B., & Krantz, V. (2022) *Globala målen blir lokala - men hur?* Centrum för kommunstrategiska studier, Rapport 2022:1. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1643561/FULLTEXT01.pdf>

Harvey, D. (2003) *THE RIGHT TO THE CITY*. International Journal of Urban and Regional Research, 27(4), 939-941.

Hansen, R., Buizer, M., Buijs, A., Pauleit, S., Mattijssen, T., Fors, H., ... Konijnendijk, C. (2023). Transformative or piecemeal? Changes in green space planning and governance in eleven European cities. *European Planning Studies*, 31(12), 2401–2424.
<https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2139594>

Healey, P. (2007) *Urban Complexity and Spatial Strategies*. Towards a relational planning for our times. Routledge: Abingdon, Oxon.
<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=1239f0bd901ba494b7ee26ee62295efbf7abf55b>

Hoppe, R. (2010) *The Governance of Problems: Puzzling, Powering and Participation*. The Policy Press, Portland.

Hultkrantz, L. (2011) *Ska kommunerna styras eller styra sig själva med evidensbaserad praktik?* I: A.-S. Hellberg, M. Karlsson, H. Larsson, E. Lundberg och M. Persson, red. 2011. *Perspektiv på offentlig verksamhet i utveckling: Tolv kapitel om demokrati, styrning och effektivitet*. Örebro: Örebro universitet, 31-45.

Inside Näringslivsrevyn (2021) *Ronnebybus – Hög boendestandard i parkmiljö*.
https://issuu.com/insidenr/docs/inside_nr3-21/s/14058259
[24.02.05]

Lundqvist, A., Karlton, N. (2024) *Klimatbarometern – 2024*, Världsnaturfonden, WWF.
<https://media.wwf.se/uploads/2024/03/wwf-klimatbarometern-2024.pdf>

Länsförsäkringar Fastighetsförmedling (u.å) *BRF Kilen i Ronneby*.

https://www.lansfast.se/till-salu/?objectId=CMNYPROD5EU2J0VPSH2F3NJ5&fbclid=IwAR0HadFPy34mM-Bey6f8ZCsYBjkOONUpxbNG_WiHbh58XFbGymhoDS859o0_aem_AWkNVUPB8u8LRg3x6w2ueX9ijWxzT_1Nvr7AU_AWfPCG3bB6U3oQmJPZfRb6X2HuTeE3MqqGNOPZSggKpaTcMQFc

[24.04.04]

Länsstyrelsen Östergötland (2022) *Slutrapport för projektet: Implementering av Agenda 2030 i organisationer* (IntAg2030). Rapport 2022: 38.

Margerum, R., D. (2011) *Beyond Consensus. Improving Collaborative Planning and Management*. The MIT Press. London.

Mattsson, N., Hagander, C-G. (2016) *PBL 2010. En handbok om PBL och samhällsbyggande*. 2 uppl., AB Svensk Byggtjänst, Stockholm.

Metzger, J., Allmendinger, P., Kornberger, M. (2021) Ideology in practice: the career of sustainability as an ideological concept in strategic urban planning. *International Planning Studies*. 26(3), pp.302-320.

May, T. (2013) *Samhällsvetenskaplig forskning*. 2:1 uppl., Lund: Studentlitteratur

McLoughlin, B. (1969) *Urban and Regional Planning: A Systems Approach*. London: Faber and Faber.

Mouffe, C. (1999) *Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism?* Political Science Series, 66 (72). 17.

Muntligen (2024) Genomförd av Michaela Rosell med [Näringslivsidkare inom miljöteknik], [24.03.15].

Naturvårdsverket (2015) *Miljöbänsyn i detaljplanering. En studie av tillämpningen av bedömningar av betydande miljöpåverkan av detaljplaner i svenska kommuner*. RAPPORT 6671.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:920580/FULLTEXT01.pdf>

Naturvårdsverket (2023a) *Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2023*. Med förslag till regeringen. (Rapport 7088).

<https://www.naturvardsverket.se/4acc3d/globalassets/media/publikationer-pdf/7000/978-91-620-7088-5.pdf>

Naturvårdsverket (2023b) *Miljöbedömningar enligt kapitel 6 Miljöbalken*.

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/strategisk-miljobedomning/>

[24.02.15]

Naturvårdsverket (2023c) *Ekologisk kompensation som verktyg i miljömålsarbetet. Syntes från en forskningssatsning.*

<https://www.naturvardsverket.se/4acd37/globalassets/media/publikationer-pdf/7100/978-91-620-7103-5.pdf>

Naturvårdsverket (2024) *Vad är ekosystemtjänster?*

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/mark-och-vattenanvandning/ekosystemtjanster/vad-ar-ekosystemtjanster/>

[24.05.07]

Naturvårdsverket (u.å.) *Om miljöbalken.* <https://www.naturvardsverket.se/lagar-och-regler/om-miljobalken/>

[24.01.30]

Nilsson, K. L., Antonson, H., Folkesson, L., & Larsson, A. (2012) *Hantering av natur- och kulturvärden genom hela vägplaneringsprocessen.* Utgivare: Trafikverket

Olander, S., & Landin, A. (2008) Housing developers' perception of the planning process: a survey of Swedish companies. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 1(3), 246–255.

Provan, K., G., Kenis, P. (2007) *Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness.* Journal of Public Administration Research and Theory, Volym 18, Nummer 2, 229–252. <https://doi.org/10.1093/jopart/mum015>

Purcell, M. (2014). Possible Worlds: Henri Lefebvre and the Right to the City. *Journal of urban affairs*, 36 (1), 141–154. <https://doi.org/10.1111/juaf.12034>

PWC (2021) *Kommunal hållbarhetsstyrning – för kommuninvånarnas bästa!* En lägesrapport över Sveriges kommuners mål och resultatstyrning inom hållbarhet. [PDF] Tillgänglig för nedladdning [<https://www.pwc.se/kommunal-hallbarhetsstyrning>] [24.02.02]

Regeringskansliet (2023) *Nationell fysisk planering.* Departementsserien 2023:28.

Regeringen (2024) SOU 2024:6 Betänkande av Kommunperspektivutredningen: *Steg mot stärkt kapacitet.* Stockholm: Kommittéservice, Regeringskansliet.

<https://www.regeringen.se/contentassets/5260100275c54380950cc10a30551aaf/steg-mot-starkt-kapacitet-sou-20246.pdf>

[2024.05.05]

Riksdagen (u.å) *Nationell strategi för hållbar regional utveckling.*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/nationell-strategi-for-hallbar-regional-utveckling_h801nu24/html/ [24.02.02]

Rittel, H. J. W., Webber, M. M. (1973) 'Dilemmas of a General Theory of Planning', *Policy Sciences*, 4, pp. 1555.9.

Ronneby kommun (2012) *Generellt kvalitetsprogram för planering och byggande i Ronneby kommun*. Hållbar utveckling inspirerad av Cradle to Cradle®.
<https://www.ronneby.se/download/18.60ee77b317122c66ecc370fd/1585655696308/Generellt%20kvalitetsprogram.pdf>

Ronneby kommun (2013) *Detaljplan för Ronneby 25:11 m.fl. (Kilen)*. Ronneby kommun Blekinge län.
<https://www.ronneby.se/download/18.346abbe115bc381a8fbc835/1493726149366/>

Ronneby kommun (2015) *KILEN EN CRADLE TO CRADLE®-INSPIRERAD STADSDEL I RONNEBY, SVERIGE. PROJEKTSPECIFIKT KVALITETSPROGRAM*.
<https://www.ronneby.se/download/18.5bcc54501619334f1967b098/1519141342154/Projektspecifikt%20kvalitetsprogram%20Kilen.pdf>

Ronneby kommun (2018a) *Ronneby 2035*. Förslag till översiktsplan för Ronneby kommun.
https://www.ronneby.se/download/18.196cab7a1677d4be4f697c91/1544598874512/LitenRonneby2035_lagakraft_slutversion_tryck.pdf

Ronneby kommun (2018b) *Grönstrukturplan för Ronneby kommun*.
https://www.ronneby.se/download/18.333dd16216223b949aaf0137/1522133159900/Sida%201-%2096_liten.pdf

Ronneby kommun (2019) *Cefur*. <https://www.ronneby.se/kommun--politik/hallbar-utveckling/ekonomisk-hallbarhet/cirkular-ekonomi/cefur.html>
[2024.04.09]

Ronneby kommun (2021) *Hållbarhetsstrategi för Ronneby kommun 2022–2025*.
<https://www.ronneby.se/download/18.2e5b091017e6102741ae7ec1/1643192290891/H%C3%A5llbarhetsstrategi%20Ronneby%202022%20-%202025.pdf>

SCB (2023) *Folkmängd 31 december 2023*.
Befolkningsförändringar 1 januari - 31 december 2023.
<https://experience.arcgis.com/experience/1f80acd70e96479888798fe9c3383ae3>
[2024.04.17]

Sveriges kommuner och Regioner (2023) *Delaktighetstrappan*. Och liknande modeller.
<https://skr.se/download/18.3a0a1c2218723106f7691f6/1680012199306/Delaktighetstrappan.pdf>

Sveriges miljömål (u.å.) *Sveriges 16 miljö kvalitetsmål*. <https://www.sverigesmiljomal.se/>
[24.01.26]

Sveriges miljömål (2023) *God bebyggd miljö*.
<https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/god-bebyggd-miljo/>
[22.02.06]

Sveriges Radio (2012) *Miljonavtal mellan Ronneby och Linnéuniversitetet*.
<https://sverigesradio.se/artikel/4941262>
[2024.04.09]

SVT Nyheter (2019) *Tvårummare var svårsålda – bostadsföretag ritar om byggprojekt*.
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/blekinge/tvarummare-var-svarsalda-bostadsforetag-ritar-om-byggprojekt>
[24.04.05]

Sydöstran (2024) *Tvärröpp för exklusivt bostadsprojekt i Ronneby – detta händer nu*.
https://www.sydosttran.se/ronneby/tvarstopp-for-exklusivt-bostadsprojekt-i-ronneby-detta-hander-nu/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR2Tcq2LXrl28sVhitOwhjvO4eCRP-3yYt_LmkVwMDMKgqo3lzMnNTY212U_aem_AdW8W2y1BZJJJaYTcAmotnq3AMUz3ygbNoR2lLEqDgb_RFv_X4EqiHH85ggLe9HcPyA
[24.04.17]

Sörensen, E., Torfing, J. (2007) *Theories of Democratic Network Governance*. Palgrave Macmillan. Doi 10. 1057/9780230625006

Stoker, G. (1998) *Governance as theory: five propositions*. International Social Science Journal, 50, 17-28. <https://doi.org/10.1111/1468-2451.00106>

Tillväxtverket (2014) *Hållbarhetsfrågan – ett aktuellt ämne på den regionala arenan*. [Dokument skickat via e-post av anställd på Ronneby kommun].

Tunón, H. & Sandell, K. (2021) "Fysisk planering för biologisk mångfald" i Emmelin, L. (red.) *Biologisk mångfald, naturnyttor, ekosystemtjänster: Svenska perspektiv på livsviktiga framtidsfrågor* [273–285]. CBM:s skriftserie 121, SLU Centrum för biologisk mångfald, Uppsala & Naturvårdsverket, Stockholm.

UNDP (u.å) *Om globala målen*. <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>
[24.01.26]

WWF. (2024) *Klimatbarometern 2024. Världsnaturfonden, WWF*. Författare: Lundqvist, A., & Karlton, N. <https://media.wwf.se/uploads/2024/03/wwf-klimatbarometern-2024.pdf>

Yin, R., K. (2013) *Kvalitativ forskning från start till mål*. Lund: Studentlitteratur.

Åkerman, A. (2020) *En annan landsbygd: Om gestaltad livsmiljö på landsbygden* (Första upplagan). Falkenberg: Rian designmuseum.

Bildkällor

Figur 1: Hoppe, R. (2010) *The Governance of Problems: Puzzling, Powering and Participation*. The Policy Press, Portland.

Figur 2: Ronneby kommun (2013) *Detaljplan för Ronneby 25:11 m.fl. (Kilen) Ronneby kommun Blekinge län*.

<https://www.ronneby.se/download/18.346abbe115bc381a8fbc835/1493726149366/>

Figur 3: McDonough & Partners. (u.å) *Cradle to Cradle*. <https://mcdonough.com/cradle-to-cradle/>

[24.05.08]

Figur 4: Sveriges kommuner och Regioner (2023) *Delaktighetstrappan*. Och liknande modeller.

<https://skr.se/download/18.3a0a1c2218723106f7691f6/1680012199306/Delaktighetstrappan.pdf>

Figur 5: Ronneby kommun (2015) *KILEN EN CRADLE TO CRADLE®-INSPIRERAD STADSDEL I RONNEBY, SVERIGE. PROJEKTSPECIFIKT KVALITETSPROGRAM*.

<https://www.ronneby.se/download/18.5bcc54501619334f1967b098/1519141342154/Projektspecifikt%20kvalitetsprogram%20Kilen.pdf>

Figur 6: Ronneby kommun (2013) *Detaljplan för Ronneby 25:11 m.fl. (Kilen) Ronneby kommun Blekinge län*.

<https://www.ronneby.se/download/18.346abbe115bc381a8fbc835/1493726149366/>

Figur 7: Acasa (u.å) *KILEN, RONNEBY*. Avslutade projekt.

<https://www.acasabostad.se/projects/kilen-ronneby/>

[2024.05.08]

10. Bilagor

Bilaga 1: Utdrag från kodningsschema för innehållsanalys.

ID.	Meningsenhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Kategori
	Hållbarhetsstrategi för Ronneby kommun 2022-2025			
15.1	Näringslivet är en viktig motor för kommunens tillväxt, attraktivitet och arbetsmarknad. I kommunens näringslivsplan identifieras hur kommunen jobbar med hållbarhet i näringslivsfrågor. Inom området finns utmaningar inom befolkningsutveckling, sysselsättningsgrad, befolkningens utbildningsnivå, infrastruktur och regionalekonomi. Fler verksamhetsområden behövs i kommunen för stärkt konkurrenskraft och etablering av företag. Produktion av hållbara och cirkulära varor och tjänster bidrar till att lösa dagens och morgondagens samhällsutmaningar. Genom nära samverkan med marknadens parter ska vi bidra till ett positivt näringslivsklimat för nyetableringar och utveckling.	Näringslivet är avgörande för kommunens tillväxt och attraktivitet. Genom hållbarhetsfokus i näringslivsplanen adresseras utmaningar som befolkningsutveckling, sysselsättning och infrastruktur. De strävar efter ett gynnsamt näringslivsklimat genom nära samarbete med marknadens aktörer.	Nära samverkan med näringslivet.	Samverkan
15.2	Övergripande inriktning: Vi skapar förutsättningarna för hållbart näringsliv och företagande samt stärker Ronneby som plats Detta når vi genom att: <ul style="list-style-type: none"> • Vi skapar mötesplatser för att kunna arbeta med genomförande och lokala och regionala partnerskap • Vi erbjuder kompetensutvecklingsinsatser för olika branscher med hållbarhet i fokus • Vi verkar för en välutbyggd infrastruktur som bidrar till att företag väljer att etablera sig, vara kvar och utvecklas. • Vi skapar förutsättningar för socialt företagande i samverkan • Vi skapar en hållbar platsutveckling för att stärka Ronneby som varumärke och öka platsens attraktivitet • Vi skapar förutsättningar för en hållbar och växande besöksnäring. 	Kommunen främjar hållbart näringsliv och stärker Ronneby som en attraktiv plats genom mötesplatser, kompetensutveckling, infrastruktursatsningar, socialt företagande och platsutveckling.	Strategier för hållbart näringsliv och platsutveckling i Ronneby.	Samverkan
16.1	Ronneby kommun inspireras av hållbarhetskonceptet Cradle to Cradle® (vagga till vagga) som en metod för att uppnå cirkulär ekonomi och hållbar utveckling. Centralt för Cradle to Cradle® är att inte bara försöka minimera den skada vi orsakar, utan att också lämna ett positivt ekologiskt avtryck. Cradle to Cradle® utgår från att man kan uppnå hållbara lösningar genom att studera naturen och använda den som modell. Ekonomisk och teknologisk tillväxt kan användas för att driva nödvändiga innovationer för en övergång till en ekonomi där vi gör rätt saker.	Ronneby kommun applicerar Cradle to Cradle för cirkulär ekonomi och hållbar utveckling genom att inspireras av dess metod.	Implementering av Cradle to Cradle.	Cradle to Cradle
16.2	Bild: De två kretsloppen i en cirkulär ekonomi. I det biologiska kretsloppet (till vänster) hanteras mat och biobaserade material som är lämpliga att återgå till naturen. I det tekniska kretsloppet (till höger) hanteras konsumentvaror som t.ex elektronikprodukter som designas så att de kan tas isär och komponenterna återgå till kretsloppet utan att förlora i kvalitet.	Bilden visar de två kretsloppen i en cirkulär ekonomi: det biologiska och det tekniska.	Implementering av Cradle to Cradle.	Cradle to Cradle

Bilaga 1: Utdrag ur kodningsschema.

